

MINISTERUL DEZVOLTĂRII
ECONOMICE ȘI DIGITALIZĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

RAPORT privind evoluția social-economică a Republicii Moldova în 9 luni 2024

Cuprins

Sumar executiv	2
1. Sectorul real	5
1.1. Produsul Intern Brut	5
1.2. Industria	8
1.3. Agricultură	9
1.4. Transport	11
1.5. Comerțul intern de bunuri și servicii	12
1.6. Investiții în active imobilizate	14
2. Sectorul monetar	17
2.1. Inflația	17
2.2. Cursul de schimb și piața valutară	19
2.3. Indicatorii monetari	20
3. Finanțe publice	24
3.1. Bugetul public național	24
3.2. Datoria de stat administrată de Guvern	26
4. Sectorul extern	27
4.1. Balanța de plăți externe	27
4.2. Comerțul internațional cu mărfuri	32
5. Sectorul social	43
5.1. Piața muncii	43
5.2. Remunerarea muncii	46

Sumar executiv

Ritmul de creștere economică s-a atenuat semnificativ, situație determinată de descreșterea Produsului Intern Brut din trimestrul III (-1,9%), cauzată în mare parte de seceta severă din acest an. Produsul Intern Brut a constituit 233,1 miliarde lei în ianuarie-septembrie 2024, fiind în creștere cu 0,6% față de perioada similară din anul precedent. PIB a fost influențat pozitiv de creșterea valorii adăugate brute create de sectoare precum: informații și comunicații, construcții, industria prelucrătoare, industria energetică, activități financiare, învățământ, administrație publică, HoReCa, comerț intern. Pe de altă parte, agricultura, transport și depozitare, tranzacții imobiliare sunt sectoarele care au descreșcut și au avut impact negativ asupra evoluției PIB. Pe partea cererii, contribuție pozitivă asupra evoluției PIB a fost înregistrată în principal din contul consumului final al gospodăriilor populației și formării brute de capital fix, în timp ce exportul net a contribuit negativ.

Sectorul industrial a revenit pe o traiectorie ascendentă de la începutul anului curent, dar ritmurile de creștere s-au temperat în ultimele luni. În ianuarie-septembrie 2024 volumul producției industriale a sporit cu 0,9% față de aceeași perioadă din anul 2023. Creșterea sectorului industrial s-a datorat în mare parte majorării producției industriei energetice (+3,2%) și industriei extractive (+10,5%), în timp ce industria prelucrătoare practic a stagnat (+0,2%). Printre principalele subramuri manufacturiere care se mențin în declin se regăsesc: fabricarea încălțămintei, prelucrarea lemnului și fabricarea produselor din lemn, industria alimentară (inclusiv fabricarea uleiului de floarea soarelui care s-a diminuat de 2 ori), piese și accesorii pentru autovehicule și pentru motoare de autovehicule, fabricarea articolelor de îmbrăcăminte. Pe de altă parte, se atestă evoluții pozitive în ramuri precum: industria metalurgică, tipărire și activități de servicii conexe tipăririi, industria chimică, fabricarea mobilei, industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, fabricarea băuturilor etc.

Condițiile climatice nefavorabile (seceta și arșița din vară) au determinat scăderea volumului producției agricole. În ianuarie-septembrie 2024 acesta s-a diminuat cu 6,8%, însumând circa 30,2 mild. lei. Majoritatea culturilor agricole (producția de cerealiere și leguminoase, floarea soarelui, rapița, cartofi) au fost afectate de seceta din vară, astfel influențând negativ evoluția producției vegetale. Ca rezultat, producția vegetală a scăzut cu 15,5%. În același timp, producția animalieră a înregistrat o creștere înaltă (+10,9%), impulsionată de evoluțiile pozitive în întreprinderile agricole.

Relansarea cererii și înviorarea activității economice sunt principalii factori care au determinat majorarea veniturilor din vânzări în comerț. Veniturile din vânzări în comerțul de bunuri cu amănuntul au crescut cu 10,5% în ianuarie-septembrie 2024, în sectorul de prestare a serviciilor populației - cu 17,6%, iar în sfera serviciilor prestate întreprinderilor – cu 5,4%. Totodată, comerțul cu ridicata se menține în scădere (-1,6%), dar cu ritmuri mai atenuate comparativ cu anul precedent.

Cererea pentru serviciile de transport a fost în creștere. Conform datelor statistice, în ianuarie-septembrie 2024, numărul pasagerilor transportați, precum și volumul mărfurilor transportate au fost în creștere cu +14,8% și 4,4%, respectiv.

Investițiile private sunt în revigorare. În ianuarie-septembrie 2024 volumul investițiilor în active imobilizate s-a majorat cu 2,6%, însumând 21,3 mild. lei. Investițiile proprii ale agenților economici, după diminuarea considerabilă din anul 2023, au înregistrat o creștere cu 12% datorită promovării politicilor de stimulare a investițiilor. Au fost în creștere și investițiile finanțate din sursele fondului rutier (+12,4%) și din străinătate (+7,8%). Totodată, rămân în diminuare investițiile finanțate din credite și împrumuturi externe (-28,6%), credite și împrumuturi interne (-7,8%), precum și investițiile finanțate din bugetul public național (-21,5%).

Rata inflației anuală (septembrie 2024 față de septembrie 2023) a constituit 5,2% și se menține în intervalul de variație al țintei inflației stabilit de BNM. Cererea internă modestă, recolta bogată din anul trecut, scăderea unor tarife la servicii comunale și aprecierea monedei naționale au fost factorii principali cu efect dezinflaționist.

Leul moldovenesc s-a depreciat ușor față de dolarul american și Euro. În luna septembrie 2024 moneda națională a marcat o depreciere de 0,1% față de dolarul SUA în termeni nominali (de la 17,41 lei pentru 1 dolar american la 01.01.2024 până la 17,43 lei la 30.09.2024). Față de Euro, leul moldovenesc s-a depreciat cu 0,5%. Stocul activelor valutare de rezervă ale BNM la sfârșitul lunii septembrie 2023 a atins un record istoric 5681,9 mil. dolari (asigurând 6 luni de import), majorându-se cu 4,2% comparativ cu nivelul înregistrat la sfârșitul anului 2023 și cu 16,4% - față de situația la 29.09.2023 .

Se atestă semnale ale impactului relaxării politicii monetare. În contextul diminuării ratelor dobânzilor, cererea la credite a fost în creștere, astfel încât în 9 luni ale anului 2024 creditele noi au înregistrat majorare cu 28,7% față de perioada similară a anului 2023, fapt ce a determinat creșterea cu 19,1% a portofoliului de credite. Concomitent, dobânzile reduse au determinat diminuarea depozitelor noi atrase la termen cu 9,6%. Masa monetară M3 a constituit la sfârșitul lunii septembrie 2024 circa 163,7 mild. lei și s-a majorat cu 17,6%, în mare parte, datorită creșterii soldului depozitelor la vedere.

Situația finanțelor publice arată o reducere a deficitului bugetar, determinată de o creștere a veniturilor bugetare într-un ritm mai rapid decât cel al cheltuielilor. În 9 luni ale anului 2024 la Bugetul public național au fost încasate venituri în valoare de circa 81,1 mild. lei, ceea ce reprezintă o creștere cu 9,8% (în termeni nominali) comparativ cu perioada similară a anului 2023. Majorarea veniturilor a fost determinată în mare parte de creșterea încasărilor din impozite și taxe la mărfurile produse și serviciile prestate pe teritoriul Republicii Moldova și la mărfurile importate și creșterea veniturilor salariale. Totodată, au fost realizate cu 5,6% mai multe cheltuieli, valoarea acestora însumând circa 86,7 mild. lei. Cea mai semnificativă contribuție la evoluția cheltuielilor totale au avut-o cheltuielile pentru ocrotirea sănătății, protecție socială și învățământ. În ianuarie-septembrie 2024 deficitul bugetar a atins nivelul de circa -5,6 mild. lei (2,4% în raport cu PIB) și s-a diminuat cu 31,8% comparativ cu aceeași perioadă a anului 2023 (-8,2 mild. lei).

Datoria de stat administrată de Guvern își menține traiectoria ascendentă, dar rămâne la un nivel sustenabil. La situația din 30 septembrie 2024 soldul datoriei de stat a atins nivelul de 109,9 mild. lei și a fost în creștere cu 11,8% față de aceeași situație a anului precedent. Datoria de stat internă însumează 42,4 mild. lei, în creștere cu 6,4% și datoria de stat externă – 3,9 mild. dolari SUA (67,6 mild. lei), care a sporit cu 20,3% (cu 15,4% - în monedă națională).

Deficitul contului curent al balanței de plăți externe s-a deteriorat. Restabilirea cererii interne și micșorarea continuă a remiterilor primite din străinătate au condus la creșterea cu 41,2% a deficitului contului curent al balanței de plăți în 9 luni 2024, constituind 15,4% în raport cu PIB. Volumul remiterilor personale primite din străinătate s-au diminuat cu 6,4%, iar intrările de investiții străine directe au fost în scădere cu 15,4%.

Cererea externă slabă, scăderea prețurilor internaționale și reducerea potențialului de export au determinat scăderea valorii exporturilor. În 9 luni 2024 exporturile au constituit 2618,8 mil. dolari SUA, reflectând o scădere de 13,2%. Totuși, micșorarea exporturilor a fost cauzată în mare parte de diminuarea reexporturilor cu 32,6%, în timp ce exportul autohton a scăzut cu 4,3%. Valoarea importurilor (6614 mil. dolari) a înregistrat creștere de 3,1% în ianuarie-septembrie curent. Importurile au depășit exporturile de 2,5 ori, iar gradul de acoperire a importurilor cu exporturi a constituit 39,6%. Soldul negativ al balanței comerciale s-a majorat cu 17,6%.

Câștigul salarial mediu lunar brut a înregistrat o creștere de 10,1%. În ianuarie-septembrie 2024 câștigul salarial mediu lunar brut al unui salariat din economia națională a constituit 13786,7 lei și s-a majorat cu 14,8% în termeni nominali față de ianuarie-septembrie 2023, iar în termeni reali - cu 10,1%. Exprimat în valută străină acesta a constituit circa 716 Euro sau 779 dolari SUA. În sfera bugetară câștigul salarial mediu lunar a constituit 11662,8 lei, în creștere cu 15,9% în termeni nominali și cu 11,2% în termeni reali. În sectorul real al economiei câștigul salarial a constituit 14513,5 lei și s-a majorat cu 14,5% în termeni nominali și cu 9,8% în termeni reali.

Mărimea medie a **pensiei lunare** la 01.10.2024 a constituit 3965,01 lei și s-a majorat cu 8% (în termeni nominali) față de aceeași dată a anului 2023.

Numărul **șomerilor**, estimat conform definiției Biroului Internațional al Muncii (BIM), în trimestrul III 2024 a fost de circa 33,2 mii persoane și s-a diminuat cu 15,3% comparativ cu trimestrul III 2023 (39,2 mii pers.).

Rata șomajului (ponderea șomerilor BIM în forța de muncă) la nivel de țară în trimestrul III 2024 a constituit 3,6%, fiind mai mică cu 0,5 p.p. față de trimestrul III 2023 (4,1%).

Numărul **șomerilor înregistrați** la oficiile forței de muncă în ianuarie-septembrie 2024 a constituit circa 13,1 mii persoane și a fost în descreștere cu 31,9% față de perioada similară a anului 2023.

1. Sectorul real

1.1. Produsul Intern Brut

Produsul Intern Brut (PIB) s-a majorat cu 0,6% în ianuarie-septembrie 2024 și a însumat 233,1 mild.lei. Economia națională și-a atenuat traiectoria de revigorare, situație determinată de trimestrul III, când a fost înregistrat un regres de -1,9%. Agricultură este ramura principală care a descrescut (-16,6%), ca urmare a secetei severe din acest an, care a compromis în mare parte roada de porumb, floarea soarelui și grâu. Impact negativ asupra evoluției PIB în trimestrul III 2024 au avut și alte activități, precum comerț intern (-5,2%) și tranzacții imobiliare (-2,7%). Totuși, unele activități economice au înregistrat creșterea valorii adăugate brute: construcții (+8,3%), activități financiare (+8,3%), informații și comunicații (+4,3%), învățământ (+4,6%) și alte activități de servicii (+27,2%).

Figura 1.1. Evoluția trimestrială a Produsului Intern Brut în anii 2023-2024 și contribuția componentelor (pe resurse), %

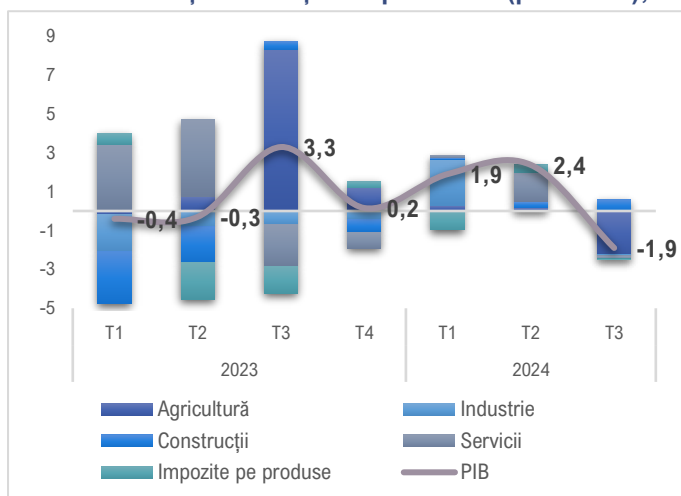
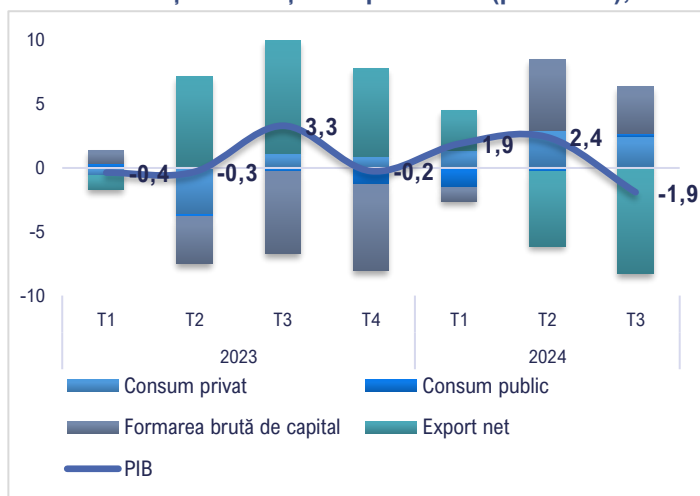

Figura 1.2. Evoluția trimestrială a Produsului Intern Brut în anii 2023-2024 și contribuția componentelor (pe utilizări), %

Sursa: Biroul Național de Statistică, calcule MDED

Sectorul TIC se menține printre cele mai progresiste și dinamice sectoare, generând cea mai accentuată contribuție pozitivă la PIB în 9 luni 2024. Cu o creștere de 6,1% și o pondere de 7,1% în PIB, acest sector este orientat preponderent spre piața externă, contribuind cel mai semnificativ la majorarea exporturilor de servicii. Dezvoltarea constantă a acestei ramuri se datorează pe de o parte cererii crescânde pentru serviciile de informatică, iar pe de altă parte de politicile Guvernului orientate spre inovarea și digitalizarea economiei.

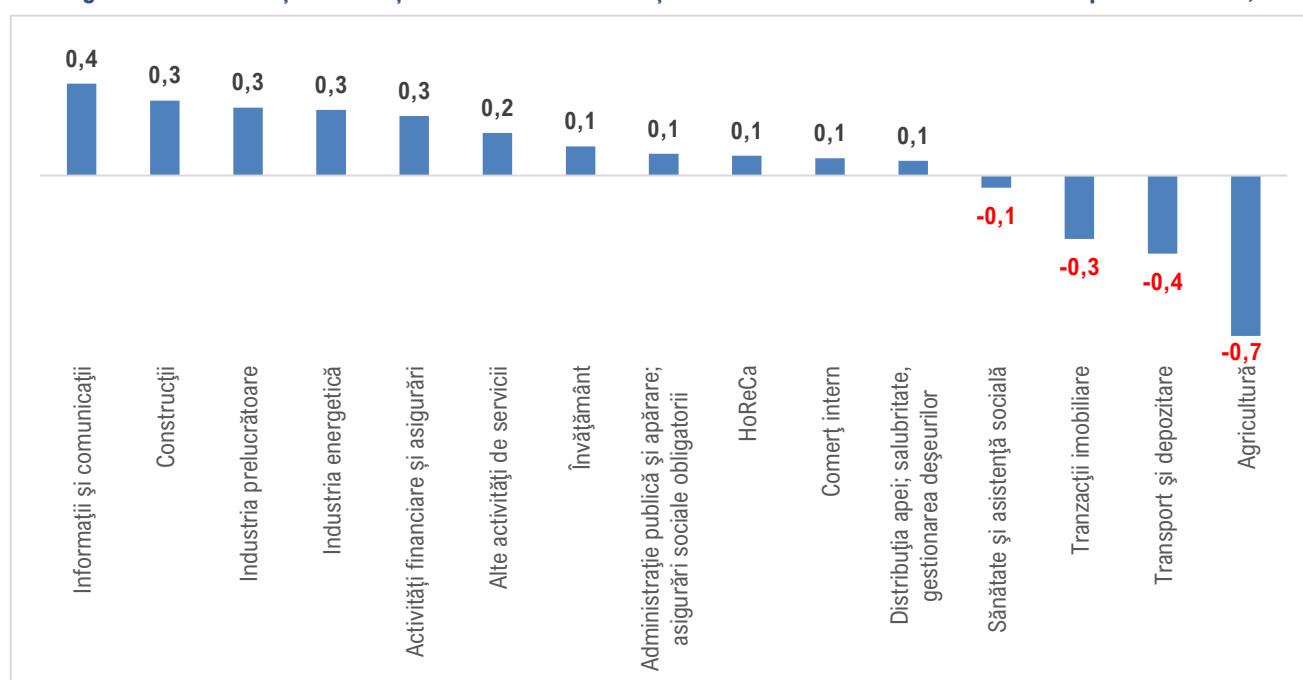
Activitatea de construcții se relansează treptat, fapt ce indică o ușoară îmbunătățire a sentimentului economic. VAB creată de activitatea construcțiilor a sporit cu 6%, producând un impact de 0,3 p.p. asupra evoluției PIB. Pe elemente de structură a lucrărilor, creșterea se datorează majorării volumului lucrărilor de construcții noi cu 1,8% și a volumului lucrărilor de întreținere și reparații curente cu 22,8%. Totodată, în perioada analizată volumul lucrărilor de reparații capitale și volumul altor lucrări de construcții a scăzut cu 9,5% și respectiv cu 5,4%. Pe obiecte de construcții, s-au înregistrat creșteri ale volumului lucrărilor de construcții executate la clădirile rezidențiale cu 13,7% și construcțiile ingineresti cu 2,8%. Totodată, volumul lucrărilor executate la clădirile nerezidențiale a fost în descreștere cu 2,2% și la alte lucrări cu 5,4%, față de ianuarie-septembrie 2023.

Deși industria prelucrătoare a înregistrat creștere în 9 luni 2024, în trimestrul III acest sector a fost în diminuare. Relansarea cererii interne, diminuarea consumului intermediar, revigorarea activității economice, restabilirea lanțurilor logistice sunt factorii de bază care au contribuit la majorarea VAB în industria prelucrătoare

cu 3,9%, generând un impact de 0,3 p.p. la creșterea PIB. Printre ramurile industriale cu cele mai pronunțate creșteri se regăsesc: fabricarea de echipamente de măsură, verificare, control; industria metalurgică; industria chimică; industria construcțiilor metalice și a produselor din metal; fabricarea mobilei. Totodată, sunt ramuri industriale care se mențin în declin: fabricarea uleiurilor vegetale, fabricarea încălțămintei, băuturilor, fabricarea produselor din lemn, fabricarea articolelor de îmbrăcăminte, fabricarea articolelor din material plastic.

Sectorul energetic a fost unul din cele mai influente sectoare în ianuarie-septembrie 2024. VAB creată de întreprinderile din acest sector s-a majorat cu 14,8%, creștere ce se datorează următorilor factori: creșterea necesității de acoperire a consumului intern de resurse energetice în contextul regimului termic mai scăzut în sezonul de încălzire curent față de cel din anul trecut; deschiderea oportunităților de export al energiei electrice pe piețele din România și Ucraina (exportul de energie electrică a crescut cu 37%); intensificarea producției de energie electrică din surse regenerabile.

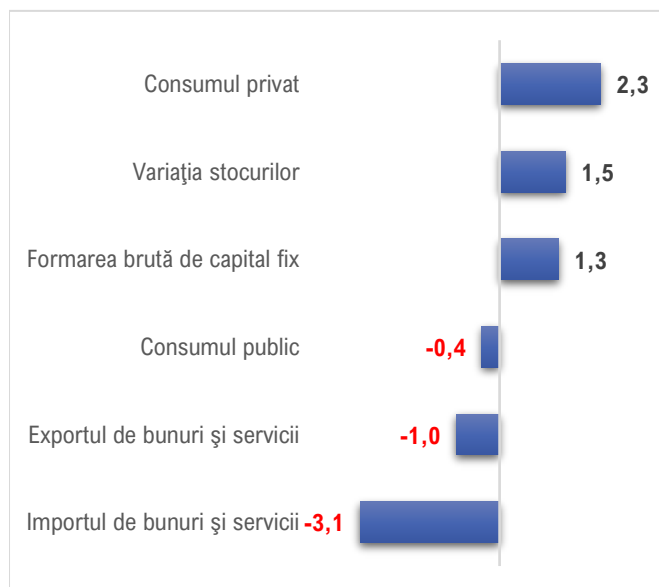
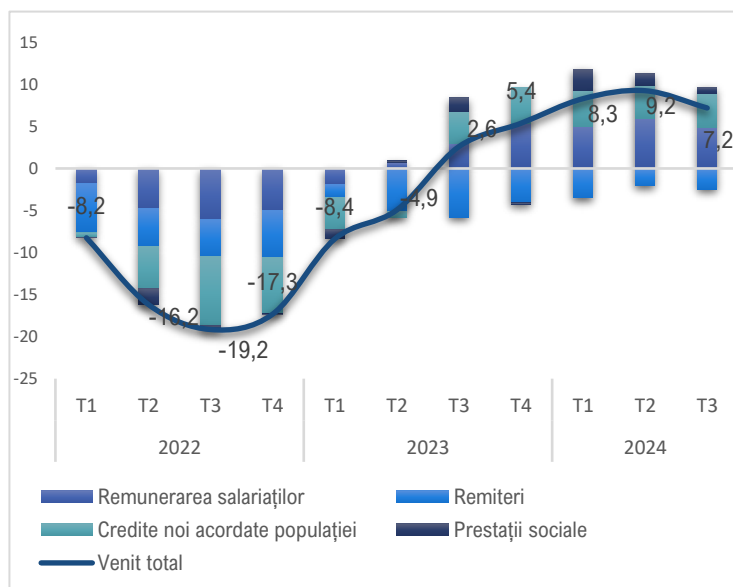
Figura 1.3. Contribuția activităților economice la evoluția Produsului Intern Brut în ianuarie-septembrie 2024, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

De asemenea, s-au înregistrat creșteri în alte sectoare economice: activități financiare și asigurări (+7,5%), alte activități de servicii (+16,7%), învățământ (+2,4%), administrație publică și apărare; asigurări sociale obligatorii (+2,8%), HoReCa (+5,5%) etc.

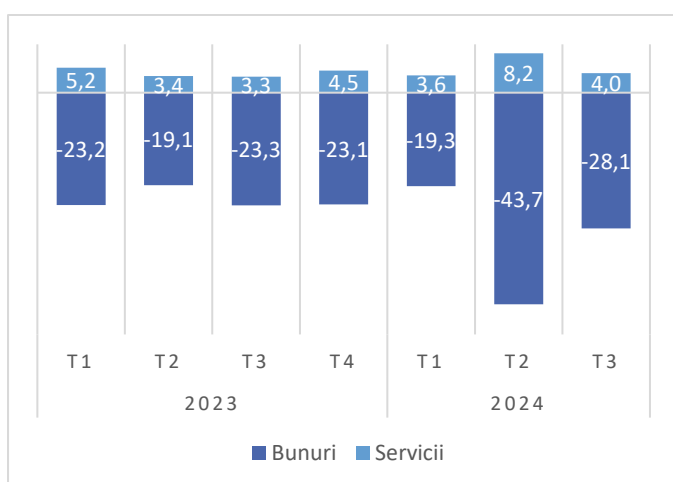
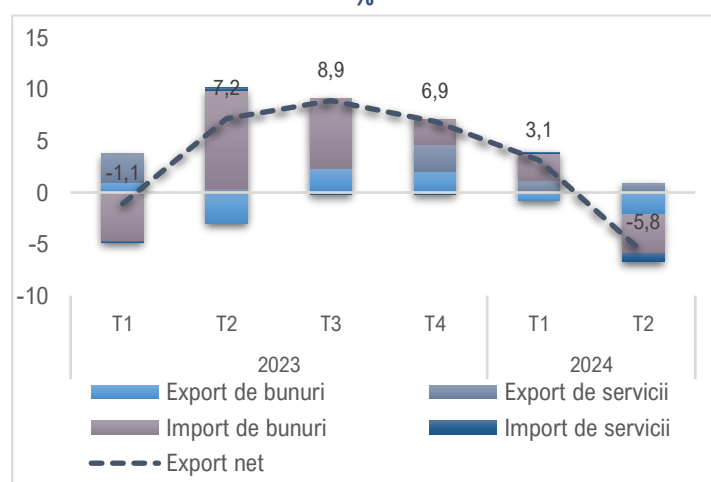
Relaxarea politicii monetare a avut un impact pozitiv asupra consumului și investițiilor. Consumul privat s-a majorat cu 2,7%, având cea mai mare contribuție la creșterea PIB (2,3 p.p.), situație ce se datorează sporirii venitului disponibil real al populației. Creșterea consumului s-a datorat, pe de o parte, majorării salariilor (+10%), iar pe de altă parte intensificării creditării persoanelor fizice (+63%), urmare îmbunătățirii condițiilor de creditare: rata medie a dobânzii la creditele de consum s-a diminuat de la circa 14,5% în 9 luni 2023 până la 11%. Consumul administrației publice (-2,9%) a avut o contribuție negativă la evoluția PIB, în special pe seama cheltuielilor pentru procurarea bunurilor și serviciilor, fapt ce accentuează constrângerile bugetare.

Figura 1.4. Contribuția componentelor la evoluția PIB în ianuarie-septembrie 2024, %**Figura 1.5. Evoluția venitului disponibil real și contribuția componentelor în anii 2022-2024, %**

Sursa: Biroul Național de Statistică, calculele MDED

Investițiile (formarea brută de capital fix) s-au majorat cu 6,8% și au contribuit cu 1,3 p.p la creșterea PIB, majorare datorată investițiilor în mașini și utilaje (+14,4%). Investițiile private (din sursele proprii ale agenților economici) au sporit cu 12% în 9 luni, inclusiv cu 10,2% în al III trimestru, fapt ce indică semnale de revigorare a economiei naționale.

Balanța comercială negativă s-a adâncit, ca rezultat al diminuării exporturilor (-2,8%) pe fundalul majorării importurilor (+5,3%), fapt ce a generat un impact negativ asupra PIB (-4,1 p.p.). Deși exporturile de bunuri s-au diminuat, exporturile de servicii s-au majorat (+9%), acestea fiind favorizate în mare parte de dezvoltarea continuă a sectorului IT.

Figura 1.6. Balanța comercială cu bunuri și servicii, mld.lei**Figura 1.7. Contribuția exportului și importului la dinamica PIB, %**

Sursa: Biroul Național de Statistică, calculele MDED

1.2. Industria

Sectorul industrial a revenit pe o traiectorie ascendentă de la începutul anului curent, dar ritmurile de creștere s-au temperat în ultimele luni. În ianuarie-septembrie 2024 volumul producției industriale a sporit cu 0,9% față de aceeași perioadă din anul 2023. Creșterea a fost înregistrată în industria extractivă (+10,5%) și în industria energetică cu 3,2%, în timp ce industria prelucrătoare practic a stagnat (+0,2%).

- ↑ Industria prelucrătoare: +0,2%;
- ↑ Industria extractivă: +10,5%;
- ↑ Producția și furnizarea de energie: +3,2%.

Creșterea sectorului industrial s-a datorat în mare parte majorării producției *ramurii energetice*, fapt ce a influențat creșterea industriei cu 0,5 p.p. Evoluția înregistrată în sectorul energetic se datorează următorilor factori: creșterea necesității de acoperire a consumului intern de resurse energetice în contextul regimului termic mai scăzut în sezonul de încălzire din anul curent față de cel din anul trecut; deschiderea oportunităților de export al energiei electrice pe piețele din România și Ucraina (exportul de energie electrică a crescut cu 37%); intensificarea producției de energie electrică din surse regenerabile. Revigorarea sectorului construcții a determinat majorarea producției *industriei extractive* cu 10,5%, fapt ce a influențat rezultatul total cu 0,3 p.p. În special, se evidențiază sporirea extracției de nisip (+12%), pietre calcaroase pentru construcții (+46%), pietriș, prundiș (+20%).

Principalele ramuri care au înregistrat cele mai pronunțate creșteri în ianuarie-septembrie sunt:

- industria metalurgică (+48,4%);
- tipărire și activități de servicii conexe tipăririi (+36,8%);
- industria chimică (+31%);
- industria construcțiilor metalice și a produselor din metal (+17,1%);
- fabricarea mobilei (+20,2%).

Figura 1.8. Contribuția ramurilor industriale productive la evoluția industriei totale în ianuarie-septembrie 2024, %

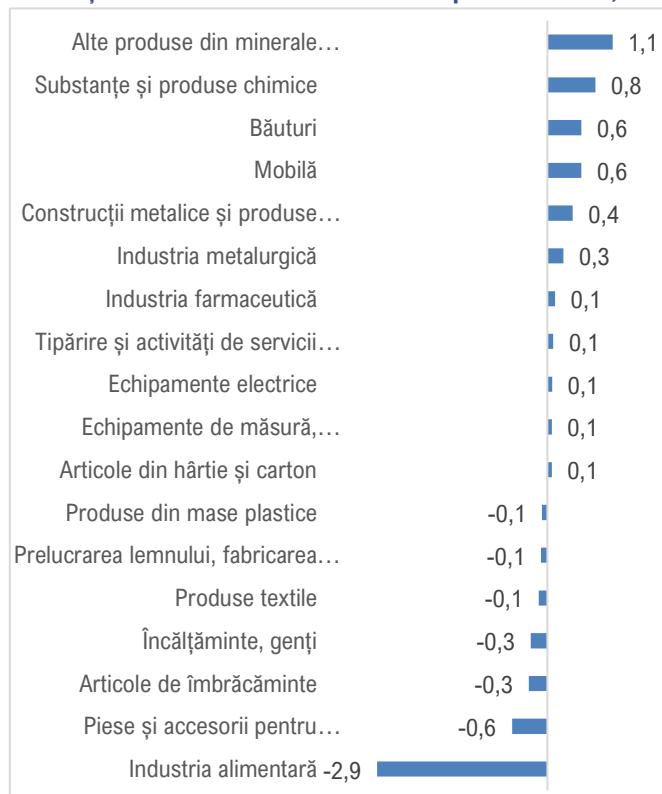
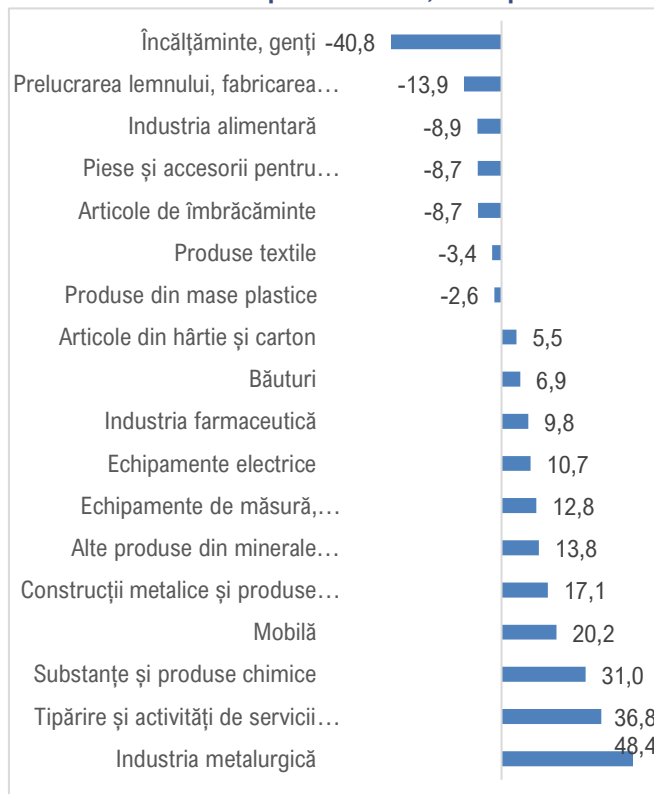

Figura 1.9. Evoluția ramurilor industriale productive în ianuarie-septembrie 2024, % f.a.p.

Sursa: Biroul Național de Statistică

Principalele ramuri care au descrescut în ianuarie-septembrie 2024, au fost:

- fabricarea încălțămintei (-40,8%);
- prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn (-13,9%);
- industria alimentară (-8,9%), în cadrul căreia de remarcat fabricarea uleiului de floarea soarelui, care a înregistrat un declin de 2 ori în perioada analizată și a sustras 4 p.p. din creșterea industriei;
- piese și accesorii pentru autovehicule și pentru motoare de autovehicule (-8,7%);
- articole de îmbrăcăminte (-8,7%).

Factorii de influență asupra sectorului industrial:

- ↓ menținerea în descreștere a cererii externe
- ↓ competitivitatea redusă a produselor autohtone
- ↓ impactul negativ al războiului
- ↑ revigorarea activității de construcții
- ↑ creșterea consumului de resurse energetice în contextul regimului termic mai scăzut în sezonul de încălzire curent față de cel din anul trecut
- ↑ diminuarea costurilor de producție suportate de producătorii din unele ramuri industriale.

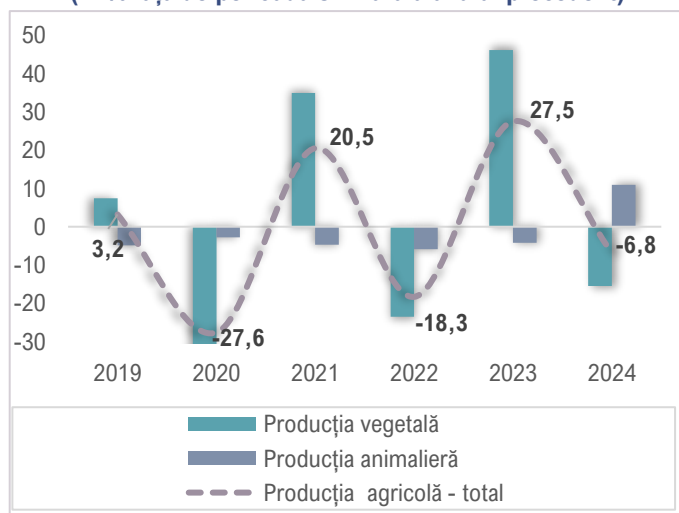
1.3. Agricultură

Condițiile climatice nefavorabile (seceta și arșița) din vară au determinat scăderea producției agricole. În ianuarie-septembrie 2024 producția agricolă a înregistrat scădere cu 6,8%, atingând o valoare de circa 30,2 mild. lei. Sectorul vegetal a înregistrat scădere a volumului producției, iar în sectorul animalier volumul producției s-a majorat:

↓ Producția vegetală s-a diminuat cu 15,5%;

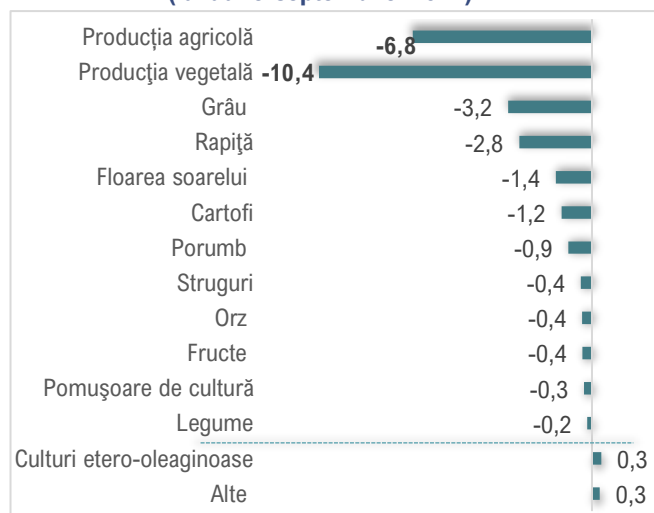
↑ Producția animalieră a crescut cu 10,9%.

Figura 1.10. Evoluția producției agricole în ianuarie-septembrie 2019 – 2024, (în % față de perioada similară a anului precedent)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 1.11. Gradul de influență a producției vegetale la creșterea (+), scăderea (-) volumului producției agricole, p.p. (ianuarie-septembrie 2024)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Volumul producției vegetale s-a diminuat cu 15,5%, influența negativă asupra evoluției producției agricole constituind 10,4 p.p. Majoritatea culturilor agricole au înregistrat scăderi ale volumelor producției obținute și, astfel, au influențat negativ producția vegetală în ianuarie-septembrie 2024:

- rapiță - în scădere cu 60,4%;
- grâu (-23,2%);
- cartofi (-24,2%);
- porumb (-18,8%);
- orz de toamnă și primăvară (-18,2%);
- floarea soarelui (-13%);
- struguri (-10,1%);
- fructe (-6,4%);
- legume (-2%) etc.

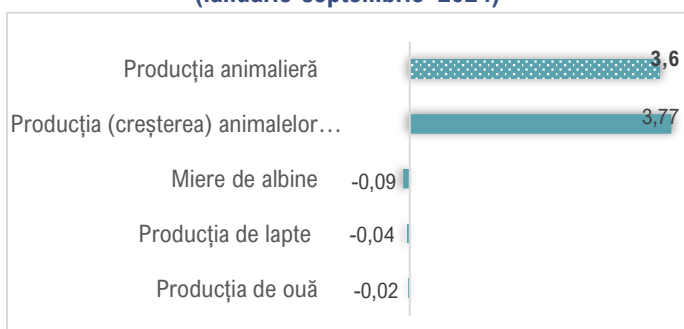
Culturile agricole care au înregistrat creșteri și au contribuit pozitiv la evoluția producției vegetale:

- nuci de cultură – în creștere cu 61,3%;
- culturi etero-oleaginoase (+ 40,2%);
- legume de teren acoperit (+32,5%);
- plante de nutreț (+1,1%).

Volumul producției animale s-a majorat, determinat în principal de sporirea cu 19,2% a volumului producției (creșterii) animalelor (în greutate vie), generată de majorarea cu 36,5% a producției în întreprinderile agricole. Producția de lapte a înregistrat scădere de 0,7%, urmare micșorării cu 4% a producției în gospodăriile populației. În pofida creșterii cu 17,7% a producției de lapte în întreprinderile agricole, impactul pozitiv, determinat de ponderea mică (17,9%) în volumul total al producției de lapte, nu a acoperit scăderea înregistrată în gospodăriile populației. Producția de ouă s-a micșorat cu 0,9%, cauzată de scăderile înregistrate atât în gospodăriile populației (-1%), precum și în întreprinderile agricole (-0,8%).

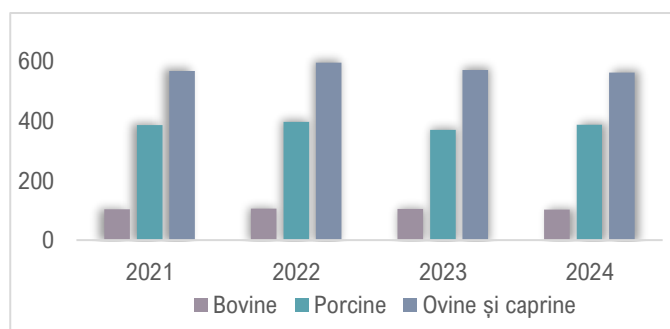
Conform situației din 1 octombrie 2024 față de data respectivă a anului precedent efectivul de porcine a fost în creștere cu 4,8%, determinat de sporirea efectivului în întreprinderile agricole (+10,9%). Efectivul de bovine și ovine și caprine a scăzut cu 2% și, respectiv, 1,5%, cauzate de diminuările efectivului în gospodăriile populației. Efectivul de păsări din întreprinderile agricole a scăzut cu 3,3%.

Figura 1.12. Gradul de influență a producției animale la creșterea (+), scăderea (-) volumului producției agricole, p.p. (ianuarie-septembrie 2024)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 1.13. Evoluția efectivului de animale la situația din 1 octombrie a anilor 2021-2024, mii capete

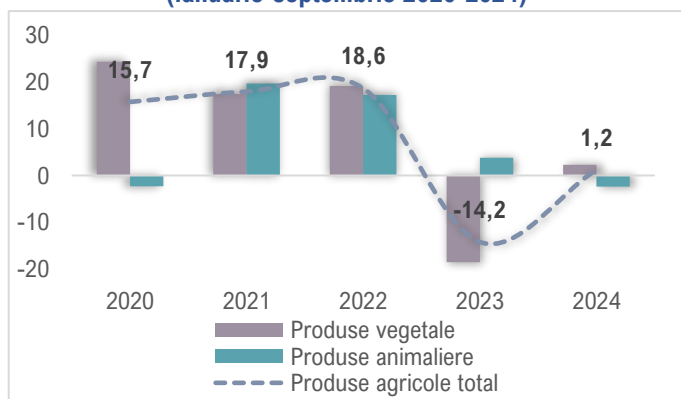
Sursă: Biroul Național de Statistică

Prețurile producătorului la produsele agricole în ianuarie-septembrie 2024 s-au majorat cu 1,2% comparativ cu perioada respectivă a anului 2023. Prețurile la produsele vegetale au crescut cu 2,3%, iar prețurile la produsele animaliere s-au diminuat cu 2,4%.

Creșterea prețurilor la *produsele vegetale* a fost cauzat de creșterea prețurilor înregistrate la rapiță cu 28,5%, struguri – cu 23,8%, fructe și pomușoare de cultură – cu 21,4%, legume de tern acoperit – cu 15,1%. Totodată, s-au majorat prețurile producătorului la porumb pentru boabe – cu 22,4%, legume de câmp – cu 15,7%, cartofi – cu 10,5%, culturi cerealiere și leguminoase boabe – cu 6,4%, floarea soarelui – cu 4,5%.

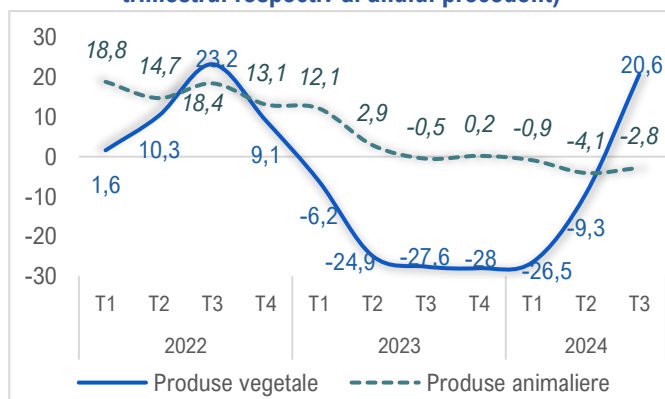
Scăderea prețurilor de vânzare la ouă alimentare cu 4,0% și animale în greutate vie – cu 2,4% au condus la diminuarea cu 2,4% a prețului *produselor animaliere*.

Figura 1.14. Creșterea (+)/descreșterea (-) prețurilor producătorului la produsele agricole, % (ianuarie-septembrie 2020-2024)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 1.15. Evoluția trimestrială a prețurilor producătorului la produsele agricole (creșterea (+)/descreșterea (-) față de trimestrul respectiv al anului precedent)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Factorii de bază ce au influențat evoluția sectorului agricol în ianuarie-septembrie 2024:

- 📉 Condițiile climatice nefavorabile (seceta și arșița din vară) au afectat culturile agricole și în consecință volumul producției vegetale s-a diminuat cu 15,5%;
- 📉 Micșorarea efectivului de vaci pentru lapte (-3,9%), ovine și caprine (-1,4%);
- 📉 Scăderea efectivului de animale pe toate speciile în gospodăriile populației;
- 📈 Majorarea efectivului de porcine (+4,8%) la situația din 1 octombrie 2024, inclusiv în întreprinderile agricole (+10,9%) comparativ cu aceeași dată a anului 2023;
- 📈 Creșterea numărului de bovine (+7,5%), porcine (+10,9%), ovine și caprine (+20,9%) în întreprinderile agricole, urmare sprijinului financiar oferit fermierilor în cadrul proiectului „Investiții pentru Guvernanță, Creștere și Reziliență în Agricultură” (AGGRI) pentru modernizarea fermelor de animale și procurarea animalelor de prăsilă în perioada 2023-2027.

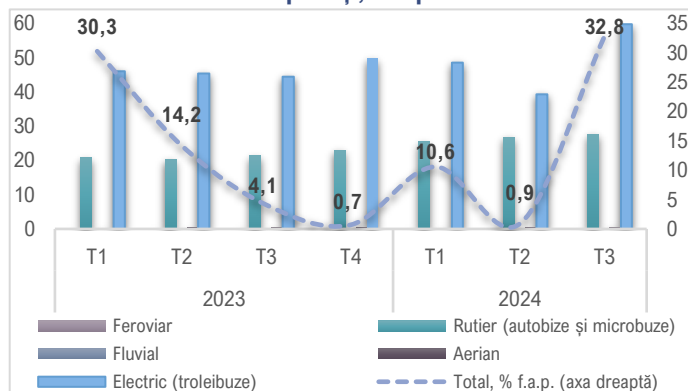
1.4. Transport

Mobilitatea populației este în creștere. În 9 luni 2024 numărul de pasageri a crescut cu 14,8% comparativ cu 9 luni 2023, fiind transportați 229,7 mil. pasageri. Pe moduri de transport se atestă creșterea numărului de pasageri transportați pe următoarele căi: rutier (autobuze și microbuze) - cu 28,3%, aerian – cu 19,5% și cu transportul electric (troleibuze) – cu 8,7%. În același timp, comparativ cu ianuarie-septembrie 2023, a scăzut

numărul pasagerilor transportați cu transportul feroviar - cu 20% și cu transportul pe căi navigabile interioare (fluvial) - cu 6,2%.

Volumul mărfurilor transportate de întreprinderile de transport în ianuarie-septembrie 2024 s-a majorat cu 4,4%, determinat de creșterile înregistrate în transportul aerian (+17,6%), transportul rutier (+14,5%) și transportul fluvial (+2,9%). Totodată, s-a diminuat volumul mărfurilor transportate pe cale feroviară (-31,9%).

Figura 1.16. Evoluția trimestrială a numărului de pasageri transportați, mil.pers.

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 1.17. Evoluția trimestrială a volumului de mărfuri transportate, mii tone

Sursă: Biroul Național de Statistică

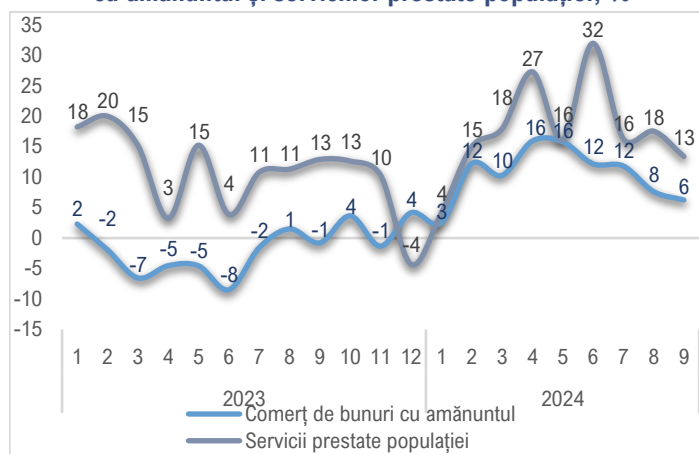
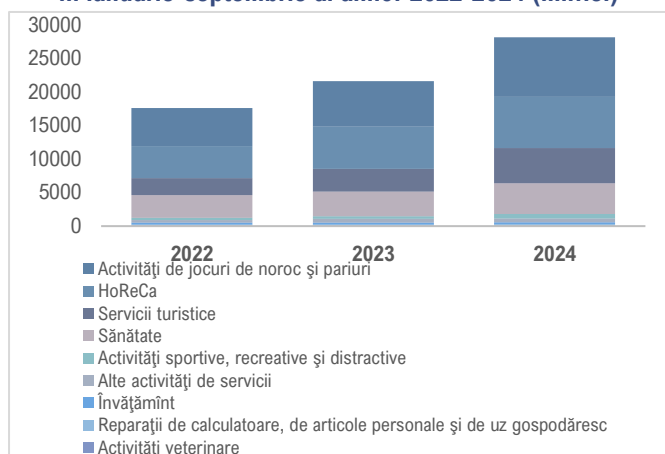
Factorii de bază care au determinat evoluțiile în sectorul transporturilor:

- 📈 Creșterea fluxurilor comerciale interne;
- 📈 Cererea din partea populației pentru serviciile de transport public;
- 📈 Sporirea accesibilității și competitivității serviciilor de transport public;
- 📉 Scăderea cererii de tranzit din Ucraina cu transportul feroviar al Moldovei.

1.5. Comerțul intern de bunuri și servicii¹

După descreșterile persistente din anul precedent, cererea de consum a revenit pe o traiectorie pozitivă. În ianuarie-septembrie 2024 în comerțul de bunuri cu amănuntul au fost înregistrate venituri din vânzări în sumă de 79,1 mild. lei, ceea ce este cu 10,5% (în termeni reali) mai mult decât în aceeași perioadă a anului 2023. Relansarea consumului populației se datorează pe de o parte încetinirii creșterii prețurilor de consum, iar pe de altă parte majorării veniturilor populației (câștigul salarial s-a majorat cu 10,1% în ianuarie-septembrie 2024).

¹ Începând cu anul 2023, datele statistice privind vânzările (livrările) de mărfuri și servicii sunt elaborate de către Biroul Național de Statistică în baza declarațiilor TVA colectate de către Serviciul Fiscal de Stat de la plătitori TVA.

Figura 1.18. Evoluția lunară a volumului vânzărilor de bunuri cu amănuntul și serviciilor prestate populației, %**Figura 1.19. Valoarea serviciilor prestate populației în ianuarie-septembrie al anilor 2022-2024 (mil.lei)**

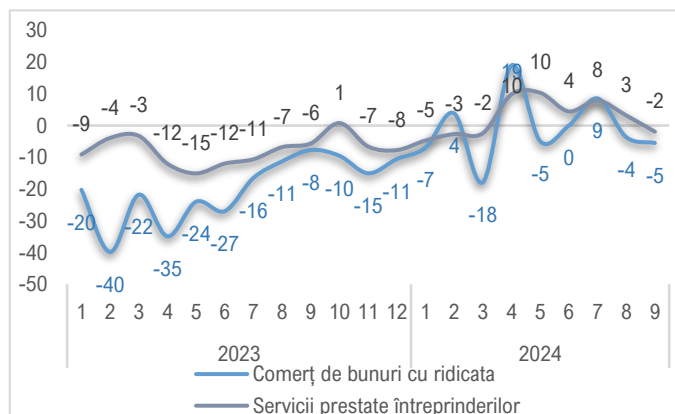
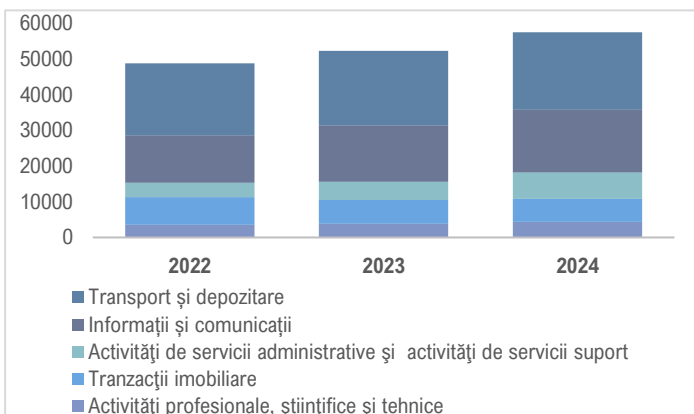
Sursa: Biroul Național de Statistică, calcule MDED

Serviciile de piață prestate populației își mențin traiectoria ascendentă, dar ritmurile de creștere pe parcursul ultimelor 3 luni se temperează.

Veniturile din vânzări în sectorul de prestare a serviciilor de piață populației au constituit 28,2 mild. lei și s-au majorat cu 17,6% (în termeni reali) comparativ cu perioada similară din anul precedent, cea mai mare creștere fiind înregistrată în luna iunie (+32%). Populației îi sunt prestate predominant servicii de recreere și de agrement – 35%, cazare și alimentație publică – 27%, servicii ale agențiilor turistice și ale turoperatorilor – 19%, servicii de sănătate – 16%, alte activități de servicii – 1%, învățământ – 1%, reparații de calculatoare, de articole personale și de uz gospodăresc – 1%.

În contextul îmbunătățirii situației economice în țară și majorării veniturilor disponibile reale, a crescut semnificativ cererea pentru serviciile prestate de agențiile turistice și turoperatorii (+41%), serviciile veterinare (+26%), activități de recreere și de agrement (+19%), sănătate (+13%), activități de cazare și alimentație publică (+9%), reparații de calculatoare, de articole personale și de uz gospodăresc (+8%). Totuși, s-au diminuat cu 2,1% veniturile din vânzări în sfera serviciilor de învățământ.

Deși activitatea întreprinderilor din sectorul comerț cu ridicata înregistrează o evoluție negativă în ianuarie-septembrie, ritmurile de descreștere s-au atenuat semnificativ comparativ cu perioada similară din anul precedent. Volumul tranzacțiilor comerciale ale întreprinderilor s-a redus cu 1,6% în ianuarie-septembrie 2024, comparativ cu -19,6% în ianuarie-septembrie 2023, fapt ce reflectă premise și semnale de ameliorare a activității economice.

Figura 1.20. Evoluția lunară a volumului vânzărilor de bunuri cu ridicata și serviciilor prestate întreprinderilor, %**Figura 1.21. Valoarea serviciilor prestate întreprinderilor în perioada ianuarie-septembrie a anilor 2022-2024 (mil.lei)**

Sursa: Biroul Național de Statistică, calcule MDED

În sfera serviciilor prestate întreprinderilor, veniturile din vânzări realizate de entitățile ce prestează servicii întreprinderilor au manifestat o tendință de recuperare. În ianuarie-septembrie 2024 veniturile încasate din serviciile prestate întreprinderilor au însumat 57,5 mild.lei, în creștere cu 5,4% față de aceeași perioadă din anul precedent, comparativ cu -7,9% în ianuarie-septembrie 2023. Ponderea cea mai mare în structura serviciilor prestate întreprinderilor revine serviciilor de transport și depozitare – 37,7%, informații și comunicații – 30,6%, activități de servicii administrative și activități de servicii suport – 12,9%, tranzacții imobiliare – 11,2%, activități profesionale, științifice și tehnice – 7,6%.

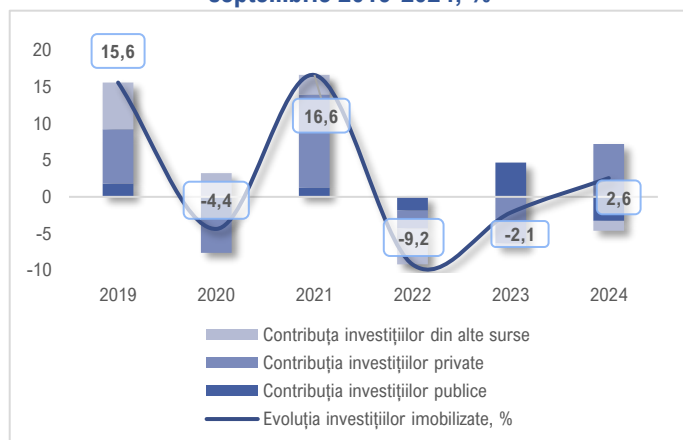
La evoluția veniturilor din vânzări în sectorul de prestare a serviciilor întreprinderilor au contribuit pozitiv serviciile administrative și de suport, veniturile cărora s-au majorat cu 38,1%, activități profesionale, științifice și tehnice (+9,2%), și a serviciilor din sfera informații și comunicații (+7,2%). Pe de altă parte, se atestă o diminuare a serviciilor prestate de sectorul tranzacții imobiliare (-7%) și transport și depozitare (-0,7%).

Temperarea creșterii prețurilor de consum și ameliorarea veniturilor disponibile ale populației, relansarea consumului, îmbunătățirea situației economice și a sentimentului economic sunt factorii de bază care au influențat pozitiv evoluția comerțului intern.

1.6. Investiții în active imobilizate

Volumul investițiilor în ianuarie-septembrie 2024 a însumat circa 21,3 mild. lei și s-a majorat cu 2,6%, fiind determinat, în general, de evoluția pozitivă a investițiilor finanțate din sursele proprii ale agenților economici care au înregistrat o creștere semnificativă după declinul continuu din ultimii 2 ani. Totodată, investițiile finanțate din credite și împrumuturi (interne și externe) și din sursele bugetului public național au fost în diminuare.

Figura 1.22. Evoluția volumului investițiilor în ianuarie-septembrie 2019-2024, %

Sursă: Biroul Național de Statistică, calculele MDDE

Figura 1.23. Evoluția trimestrială a volumului investițiilor după sursele de finanțare, 2021-2024, %

Sursă: Biroul Național de Statistică, calculele MDDE

Investițiile proprii ale agenților economici, cu o pondere de 65,4% din total, după scăderea continuă din anii 2022-2023, au înregistrat o creștere esențială (+12%) și o contribuție pozitivă de 7,2 p.p. Această situație este explicată de promovarea politicilor de stimulare a investițiilor (introducerea cotei 0% la venitul întreprinderilor îndreptat pentru investiții etc.).

Au crescut investițiile finanțate atât din sursele străine (+7,8%), cât și din fondul rutier (+12,4%).

Investițiile finanțate din împrumuturi externe (4,3% în total) s-au micșorat cu 28,6%, având o contribuție negativă de -1,8 p.p la evoluția investițiilor. Aceste investiții sunt orientate preponderent în infrastructura publică, fiind o sursă importantă de finanțare.

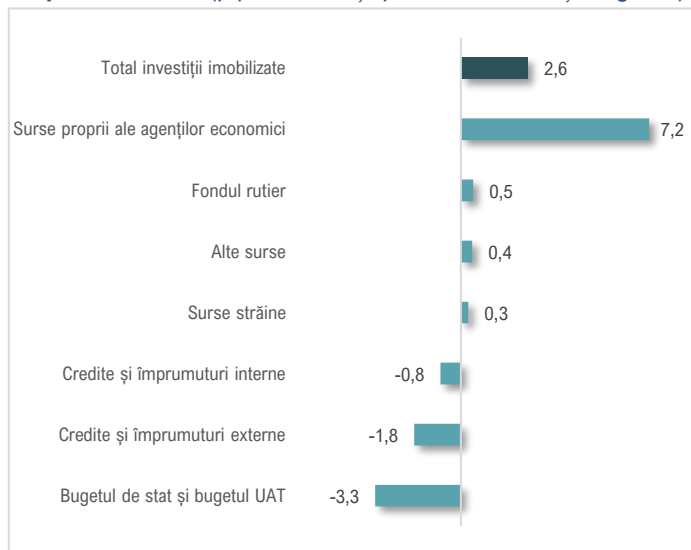
Investițiile finanțate din împrumuturi interne (9% în total) s-au micșorat cu 7,8%, contribuind cu -0,8 p.p. la evoluția totală a investițiilor. Această situație este explicată de incertitudinile în rândul investitorilor, create de războiul din țara vecină.

Investițiile publice (din bugetul de stat și bugetele locale) s-au diminuat semnificativ (-21,5%). Au scăzut, în special, investițiile din bugetele unităților administrativ-teritoriale (-22,2%), precum și cele din bugetul de stat (-20,8%), fiind constrânse de posibilitățile bugetare limitate și caracterizate de un grad redus de implementare a proiectelor investiționale comparativ cu anul trecut.

În 9 luni 2024, **după sursele de finanțare**, investițiile au înregistrat următoarele evoluții:

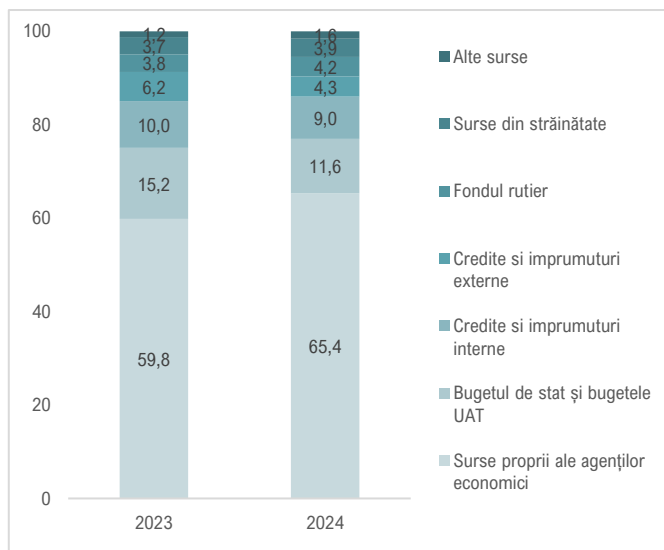
- surse proprii ale agenților economici: +12% (13899 mil. lei, contribuția +7,2 p.p.);
- alte surse: +55,8% (318,1 mil. lei, contribuția +0,6 p.p.);
- fondul rutier: +12,4% (885 mil. lei, contribuția +0,5 p.p.);
- surse străine: +7,8% (827,4 mil. lei, contribuția +0,3 p.p.);
- credite și împrumuturi interne: -7,8% (1922,6 mil. lei, contribuția -0,8 p.p.);
- bugetul public național: -21,5% (2476 mil. lei, contribuția -3,3 p.p.);
- credite și împrumuturi externe: -28,6% (918,8 mil. lei, contribuția -1,8 p.p.).

Figura 1.24. Sursele de finanțare ale investițiilor după contribuția acestora la evoluția investițiilor, în ianuarie-septembrie 2024 (p.p., + influență pozitivă; - influență negativă)

Sursă: Biroul Național de Statistică, calculele MDDE

Figura 1.25. Structura investițiilor după sursele de finanțare în ianuarie-septembrie 2023-2024, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Pe categorii de active, s-au majorat investițiile practic în toate tipurile de active: în clădiri rezidențiale și cele nerezidențiale, mașini și utilaje, mijloace de transport, terenuri etc. Doar investițiile în construcții inginerești au fost în diminuare.

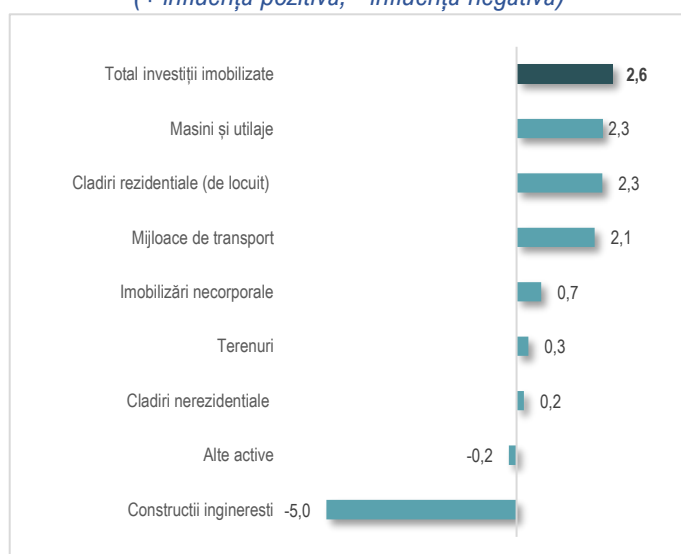
Investițiile în construcții, care ocupă 43,9% din volumul total al investițiilor, s-au diminuat în 9 luni 2024 cu 2,6%, diminuare fiind condiționată de investițiile în construcțiile inginerești (-23,8%) finanțate atât din surse publice, cât și din împrumuturile organizațiilor internaționale. Totodată, scăderea ratelor de dobândă la credite pentru imobil a determinat creșterea investițiilor în clădiri rezidențiale (+19,4%) și în clădiri nerezidențiale (+1,3%).

Investițiile în mașini și utilaje, care au o importanță semnificativă pentru economie, s-au majorat cu 7,4%. De asemenea, au crescut investițiile în terenuri (+6,9%), în mijloace de transport (+17,9%) și în imobilizări necorporale (+21,7%).

Analiza investițiilor după tipurile de active indică următoarele evoluții:

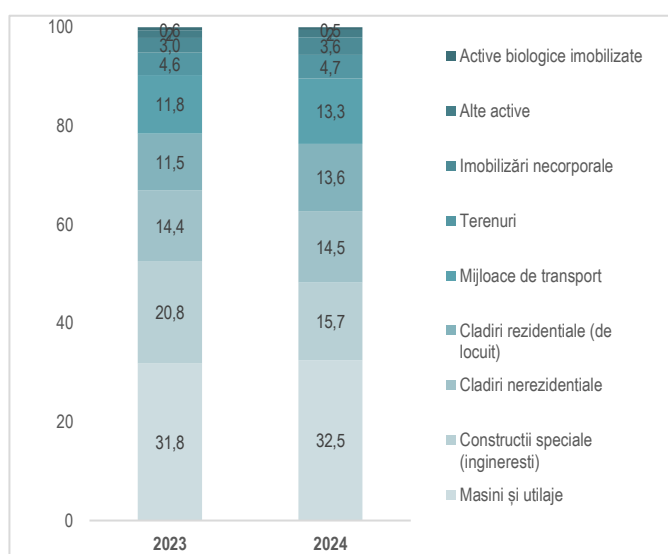
- clădiri de locuit (rezidențiale): +19,4% (2896,9 mil. lei, contribuția +2,3 p.p.);
- mașini, utilaje și instalații: +7,4% (6910 mil. lei, contribuția +2,3 p.p.);
- mijloace de transport: +17,9% (2821,4 mil. lei, contribuția +2,1 p.p.);
- imobilizări necorporale: +21,7% (762,9 mil. lei, contribuția +0,7 p.p.);
- terenuri: +6,9% (1009,1 mil. lei, contribuția +0,3 p.p.);
- clădiri nerezidențiale: +1,3% (3082,7 mil. lei, contribuția +0,2 p.p.);
- construcții ingineresti: -23,8% (3348,7 mil. lei, contribuția -5 p.p.).

Figura 1.26. Gradul de influență asupra evoluției investițiilor pe tipuri de active, ianuarie-septembrie 2024
(+ influență pozitivă; - influență negativă)

Sursă: Biroul Național de Statistică, calculele MDED

Figura 1.27. Structura investițiilor după tipuri de active în ianuarie- septembrie 2023-2024, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Factorii principali care au influențat activitatea investițională în ianuarie-septembrie 2024 au fost:

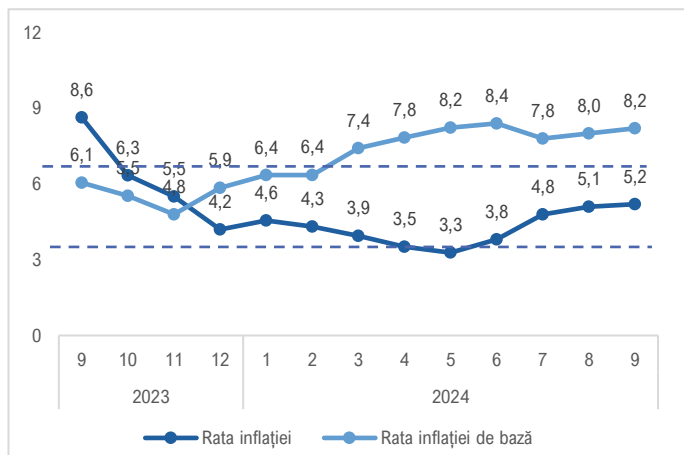
- ↓ incertitudinile în rândul investitorilor create de războiul din Ucraina;
- ↓ capacități reduse de implementare a proiectelor investiționale în infrastructura publică;
- ↑ promovarea politicilor de stimulare a investițiilor;
- ↑ îmbunătățirea condițiilor de creditare.

2. Sectorul monetar

2.1. Inflația

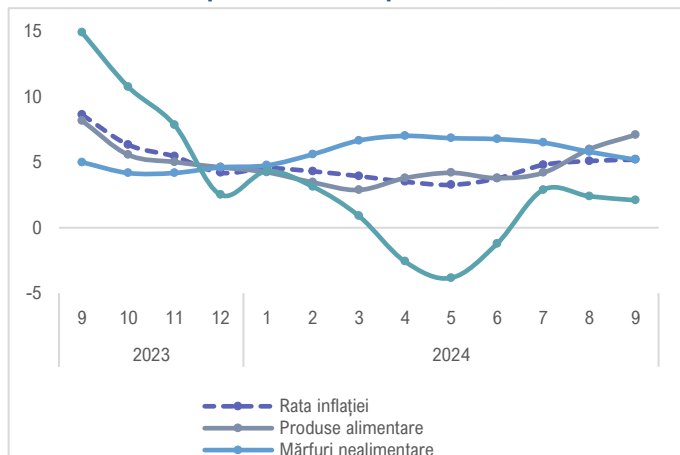
În luna septembrie 2024 rata inflației anuală a constituit 5,2% (față de septembrie 2023), fiind în intervalul de variație al țintei inflației stabilite de BNM (5% +/- 1,5%). Cererea internă modestă, scăderea unor tarife la servicii comunale, și aprecierea monedei naționale au fost factorii principali cu efect dezinflaționist pe plan intern.

Figura 2.1. Dinamica ratei anuale a inflației, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

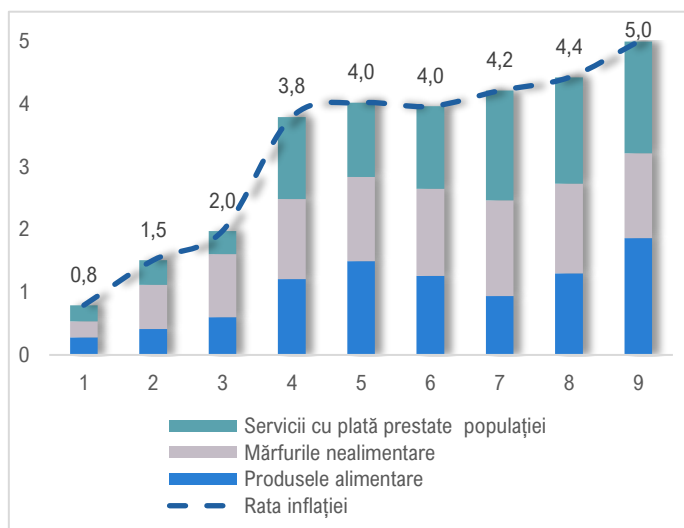
Figura 2.2. Dinamica subcomponentelor IPC, față de luna respectivă a anului precedent, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

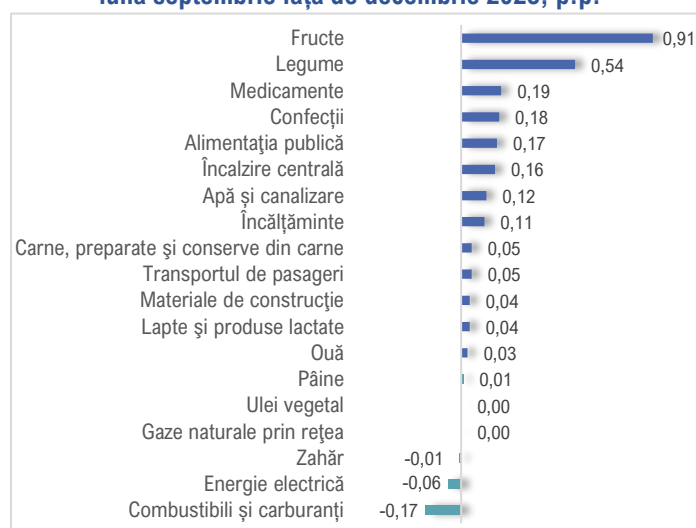
Rata inflației de la începutul anului (septembrie 2024 față de decembrie 2023) a constituit 5%. Printre componentele de bază care au majorat indicele prețurilor de consum se enumeră prețurile la fructe, legume, medicamente, confecții, alimentația publică, tarife pentru încălzirea centrală etc.

Figura 2.3. Contribuția principalelor componente la rata inflației față de decembrie a anului precedent (p.p.)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 2.4. Contribuția prețurilor la principalele produse, mărfuri și servicii la creșterea totală a IPC general, luna septembrie față de decembrie 2023, p.p.

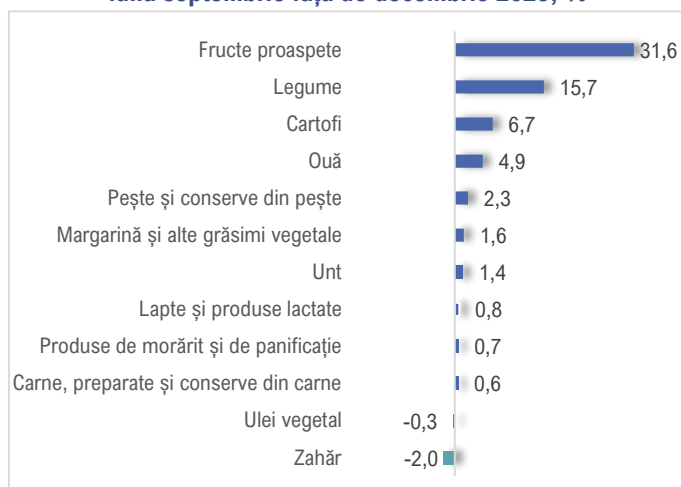

Sursă: Biroul Național de Statistică

Prețurile la produsele alimentare s-au majorat cu 5,1% și au contribuit cu 1,9 p.p. la creșterea IPC general. Cererea internă modestă și aprecierea monedei au contribuit la încetinirea creșterii prețurilor. Au scăzut prețurile la ulei vegetal – cu 0,3% și zahăr – cu 2%.

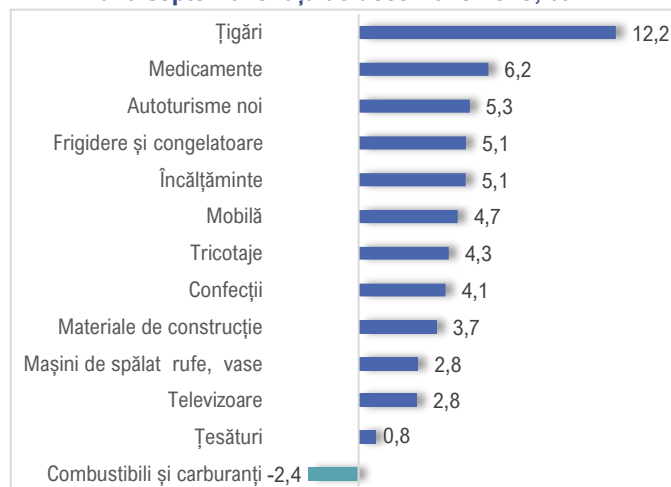
Totodată, s-au majorat prețurile la fructe proaspete cu 31,6%, legume – cu 15,7%, cartofi – cu 6,7%, ouă – cu 4,9%, pește și conserve din pește – cu 2,3%,

Figura 2.5. Creșterea (+) /scăderea (-) prețurilor la principalele produse alimentare, luna septembrie față de decembrie 2023, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 2.6. Creșterea (+) /scăderea (-) prețurilor la principalele mărfuri nealimentare, luna septembrie față de decembrie 2023, %

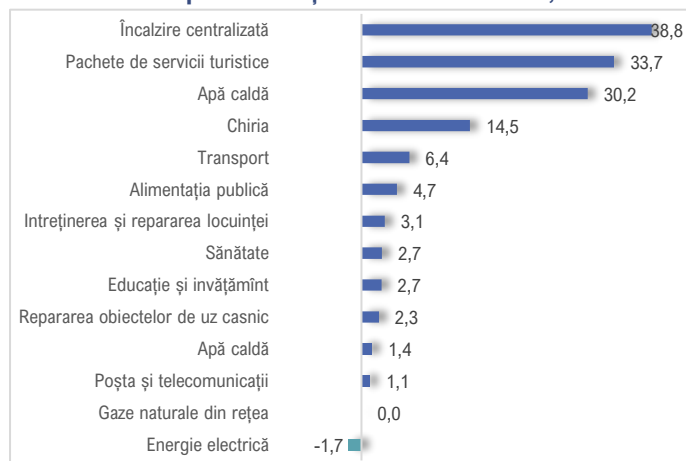
Sursă: Biroul Național de Statistică

Sporirea prețurilor la mărfurile nealimentare cu 3,5% a contribuit cu 1,3 p.p. la IPC. Majorarea prețurilor la țigări, medicamente și confecții a fost factorul principal care a determinat creșterea prețurilor la mărfurile nealimentare (cu câte 0,2 p.p.). Cele mai accentuate creșteri de preț se atestă la țigări - cu 12,2%, medicamente – cu 6,2%, autoturisme noi - cu 5,3%, frigidere și congelatoare și încălțăminte – cu câte 5,1%, mobilă - cu 4,7%, confecții – cu 4,1%, materiale de construcție - cu 3,7%, etc.

Totodată, s-au micșorat prețurile la combustibili și carburanți cu 2,4%.

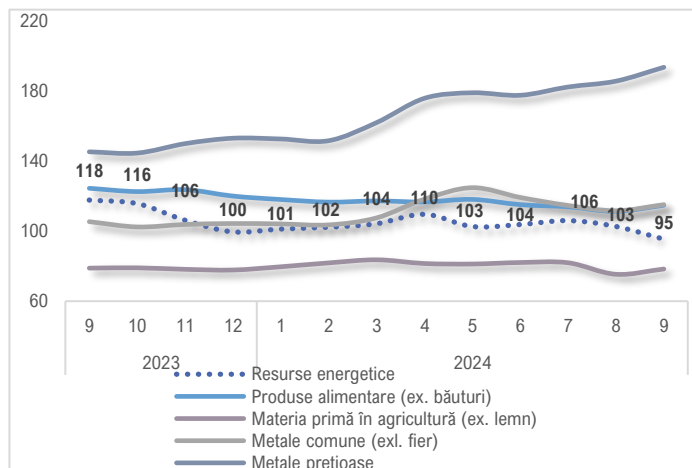
Tarifele la servicii s-au majorat cu 7,3% și au contribuit cu 1,8 p.p. la IPC. Creșterea tarifelor pentru servicii medicale a influențat IPC cu 0,5 p.p., tarifele pentru încălzire centrală, alimentația publică, chiria și serviciile de turism - cu câte 0,2 p.p., tarifele la apă și canalizare, servicii de transport, și de educație și învățământ - cu câte 0,1 p.p. Concomitent, în urma ajustărilor de către ANRE, tarifele la energia electrică au avut o contribuție negativă de -0,1 p.p.

Figura 2.7. Creșterea (+) /scaderea (-) tarifelor la principalele servicii prestate populației, luna septembrie față de decembrie 2023, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 2.8. Dinamica indicilor prețurilor internaționale la principalele grupe de produse (2010=100), %

Sursă: <https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets>

Tensiunile din Orientul mijlociu au determinat presiuni asupra prețurilor internaționale la cele mai importante materii prime, în special, la petrol, cupru și aur. De asemenea, investițiile legate de tranziția la utilizarea energiei curate susțin cererea la metale comune. Totodată, creșterea ofertei a determinat scăderea presiunilor pro-inflaționiste asupra prețurilor la produsele alimentare.

Conform datelor Băncii Mondiale, indicele prețului mediu la resursele energetice s-a diminuat în luna septembrie cu 4,2% față de luna decembrie 2023. De asemenea, prețurile la produsele alimentare (exclusiv băuturi) s-au micșorat cu 4,4%. Concomitent, de la începutul anului, prețurile la metale prețioase s-au majorat cu 26,5%, la metale comune - cu 10,3%, la materia primă agricolă (exclusiv lemn) - cu 0,7%.

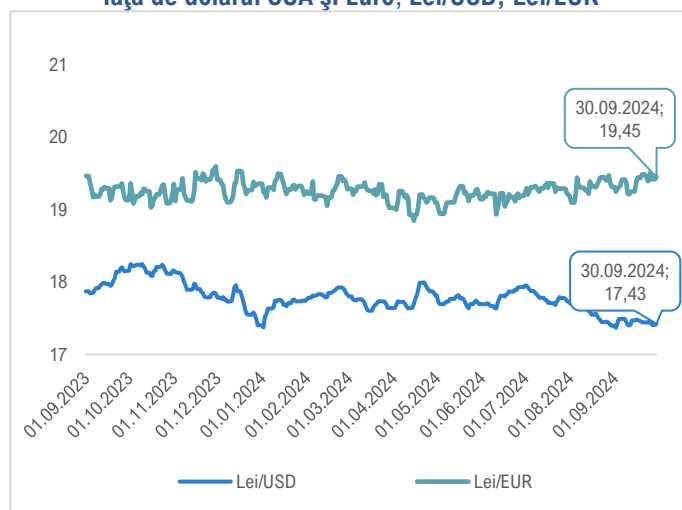
2.2. Cursul de schimb și piața valutară

În luna septembrie 2024 moneda națională a marcat o depreciere de 0,1% față de dolarul SUA în termeni nominali (de la 17,41 lei pentru 1 dolar american la 01.01.2024 până la 17,43 lei la 30.09.2024). Față de Euro, leul moldovenesc s-a depreciat cu 0,5%.

Factorii de influență asupra cursului de schimb:

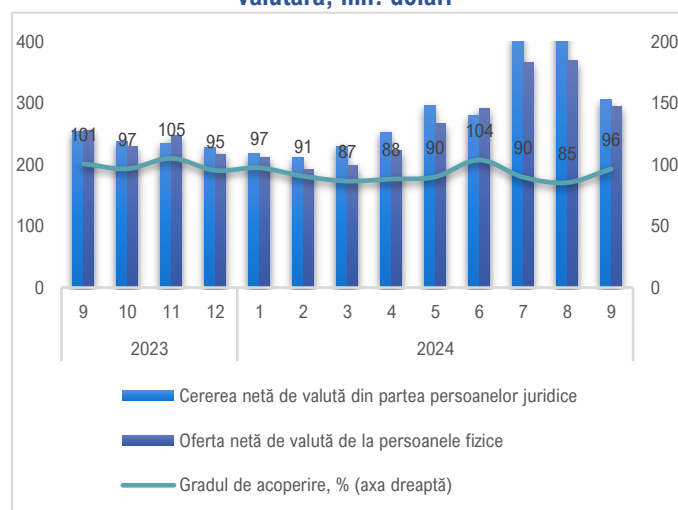
- ↕ fluctuațiile dolarului SUA și a monedei Euro pe piețele valutare internaționale;
- ↓ cererea de valută mai mare decât cererea pe piața valutară internă;
- ↑ suplinirea activelor valutare de rezervă.

Figura 2.9. Evoluția cursului de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA și Euro, Lei/USD, Lei/EUR

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Figura 2.10. Cererea și oferta de valută străină pe piața valutară, mil. dolari

Sursă: Banca Națională a Moldovei

În ianuarie-septembrie 2024 cererea netă de valută din partea agenților economici a depășit oferta netă de valută de la persoanele fizice cu 8,4%.

↑ **Oferta netă** de la persoanele fizice a constituit 2412,1 mil. dolari și s-a majorat cu 10,6% față de ianuarie-septembrie 2023.

↓ **Cererea netă** de valută din partea persoanelor juridice a constituit 2633,1 mil. dolari și s-a majorat cu 23,9%.

Pe parcursul acestei perioade BNM, practic, nu a intervenit pe piața valutară locală.

Stocul activelor valutare de rezervă ale BNM la sfârșitul lunii septembrie 2023 a atins un record istoric 5681,9 mil. dolari (asigurând 6 luni de import), majorându-se cu 4,2% comparativ cu nivelul înregistrat la sfârșitul anului 2023 și cu 16,4% - față de situația la 29.09.2023.

Factorii principali de modificare a stocului activelor valutare de rezervă:

- ↓ plățile aferente serviciului datoriei publice externe a Republicii Moldova (346,2 mil. dolari);
- ↓ ieșirile nete aferente rezervelor obligatorii în valută ale băncilor licențiate (134,5 mil. dolari);
- ↑ înregistrarea creditelor și a granturilor în favoarea Ministerului Finanțelor și pentru suport bugetar (175,5 mil. dolari);
- ↑ veniturile din gestionarea rezervelor valutare (161,2 mil dolari).

2.3. Indicatorii monetari

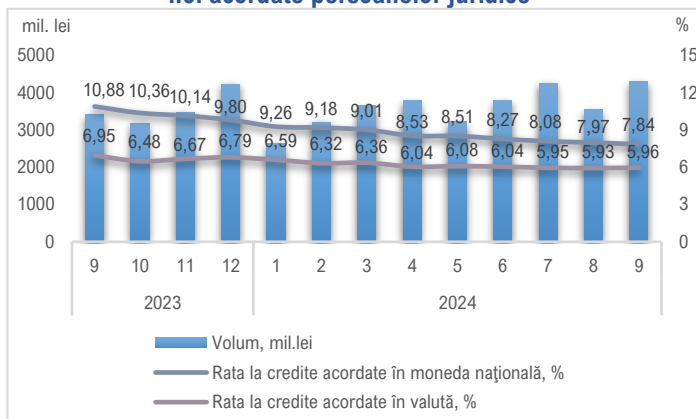
Presiunile dezinflaționiste au determinat BNM să relaxeze în continuare politica monetară. În acest context, rata de bază a fost micșorată până la 3,6% în luna iunie a anului curent, având ca scop stimularea cererii interne, echilibrarea economiei naționale și ancorarea așteptărilor inflaționiste. Prin urmare, s-au micșorat treptat ratele dobânzilor la credite și depozite.

Îmbunătățirea condițiilor de creditare a determinat creșterea, în ianuarie-septembrie 2024, a volumului creditelor noi acordate (+28,7%). Această creștere s-a datorat creditării persoanelor fizice (în creștere de 1,6 ori), precum și persoanelor juridice (+17,2%).

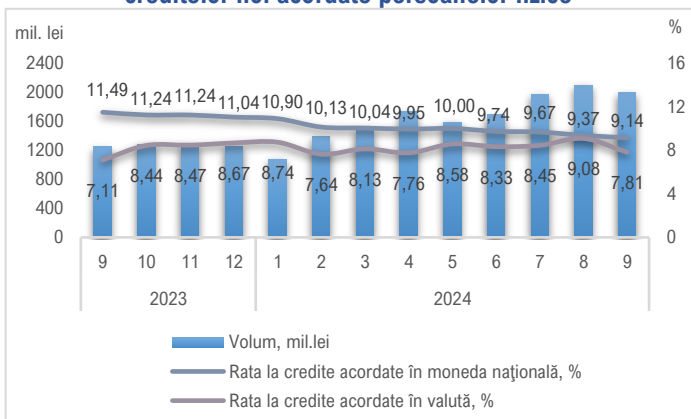
Volumul creditelor noi acordate **persoanelor fizice** s-a majorat de 1,6 ori față de perioada similară din 2023, constituind 15 mild. lei. Creșterea a fost asigurată de înviorarea *creditelor de consum* (66,5% din volumul total al creditelor noi acordate persoanelor fizice), care s-au majorat cu 44,7%. *Creditele pentru imobil* (33% din total), de asemenea, au înregistrat o creștere cu 34%. Această tendință a fost determinată de micșorarea cu 2,4 p.p. a ratei dobânzii la creditele acordate în monedă națională (99,8% din total). Totodată, *creditele pentru alte scopuri* (0,5% din total) rămân în diminuare.

În ianuarie-septembrie 2024 volumul creditelor noi acordate **persoanelor juridice** a crescut cu 17,2% față de perioada similară a anului 2023, constituind 32,4 mild. lei. Această situație a fost determinată de diminuarea cu 3 p.p. a ratei dobânzii la credite acordate în monedă națională (65,3% din suma totală), care au fost în creștere cu circa 26,7% față de ianuarie-septembrie 2023.

Concomitent, rata dobânzii la creditele acordate în valută străină s-a micșorat cu doar 1 p.p., astfel, acestea au crescut cu 17,2%.

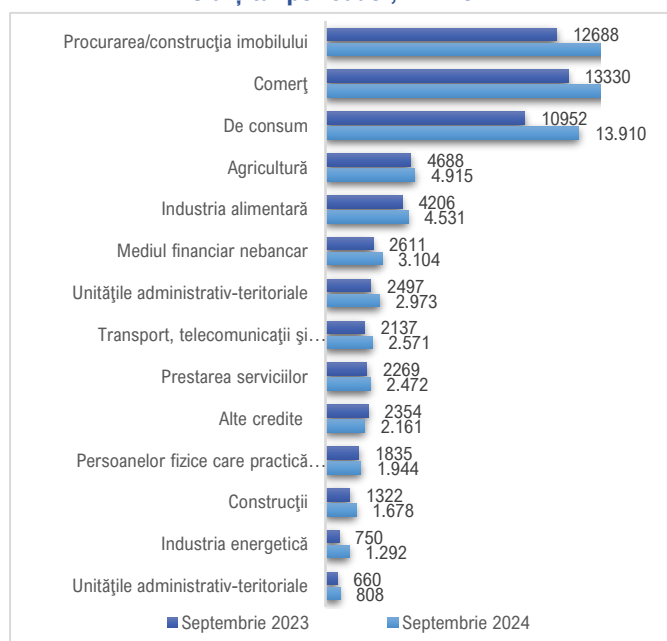
Figura 2.11. Dinamica lunară a ratelor dobânzilor și creditelor noi acordate persoanelor juridice

Sursă: Banca Națională a Moldovei

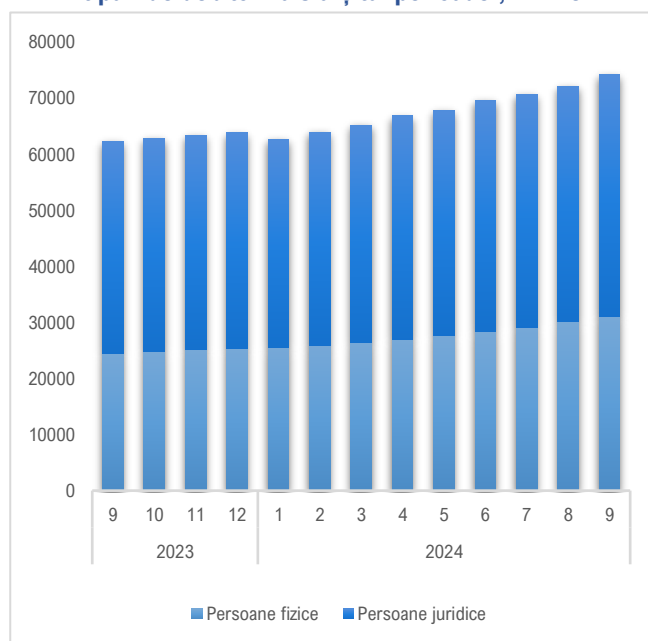
Figura 2.12. Dinamica lunară a ratelor dobânzilor și creditelor noi acordate persoanelor fizice

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Ca rezultat, portofoliul total de credite bancare la finele lunii septembrie 2024 s-a majorat cu 19,1% comparativ cu situația la 30.09.2023, soldul total însumând 74,2 mild. lei.

Figura 2.13. Portofoliul de credite pe sectorul bancar la sfârșitul perioadei, mil. lei

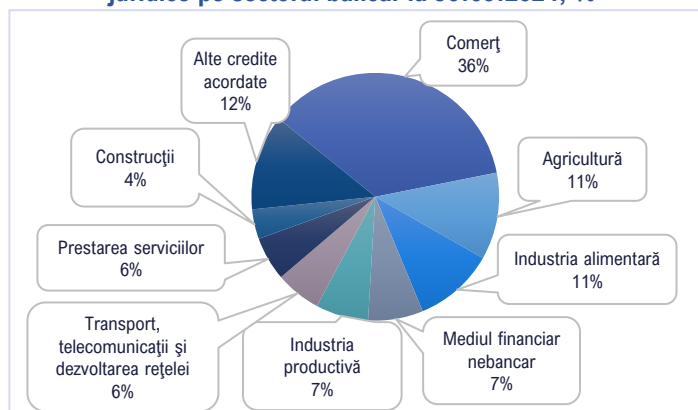
Sursă: Banca Națională a Moldovei

Figura 2.14. Portofoliul de credite pe sectorul bancar pe tipuri de debitori la sfârșitul perioadei, mil. lei

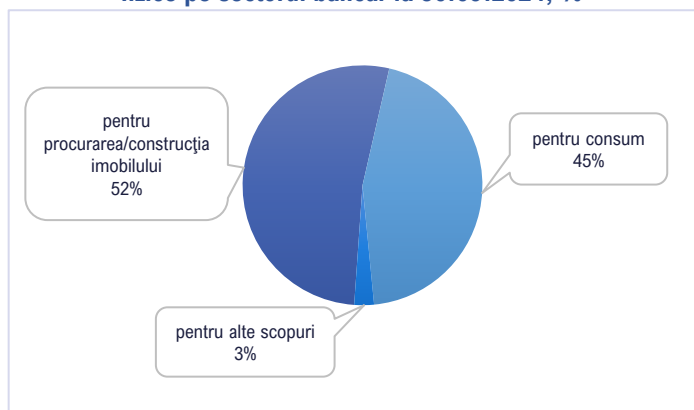
Sursă: Banca Națională a Moldovei

Cu o pondere de 58,2%, soldul portofoliului de credite acordate **agenților economici** a însumat la sfârșitul lunii septembrie 43,2 mild. lei, majorându-se cu 14,4%. Majorarea portofoliului de credite acordate persoanelor juridice a fost determinată de creditele acordate comerțului care, având o pondere de 36% din total, s-au majorat cu 16,8%, fiind urmate de cele acordate în domeniul transportului și telecomunicațiilor (6% din total) – cu 20,3%. Totodată, creditele acordate în domeniul construcțiilor (4% din total) s-au micșorat cu 26,9%.

La finele lunii septembrie 2024 portofoliul de credite acordate **persoanelor fizice** a atins 31 mild. lei, fiind în creștere cu 26,4% comparativ cu situația la 31.09.2023. Majorarea portofoliului de credite a fost condiționată de creditele direcționate spre consum (44,9% din total) și creditele acordate pentru procurarea/construcția imobilului (52,5%), care au crescut cu 27% și 28,2%, respectiv, în timp ce alte credite (2,7%) s-au diminuat cu 8,3%.

Figura 2.15. Structura portofoliului de credite a persoanelor juridice pe sectorul bancar la 30.09.2024, %

Sursă: Banca Națională a Moldovei

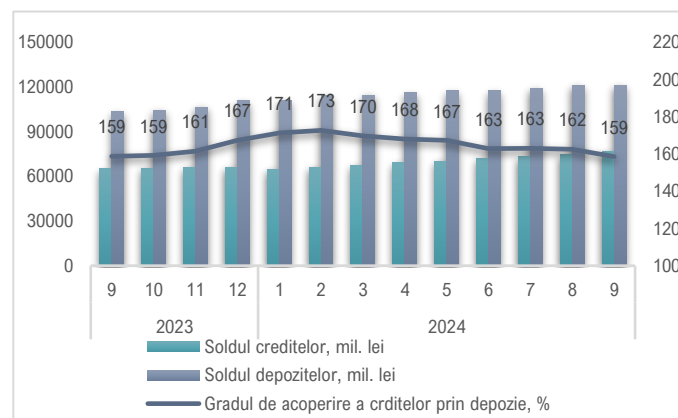
Figura 2.16. Structura portofoliului de credite a persoanelor fizice pe sectorul bancar la 30.09.2024, %

Sursă: Banca Națională a Moldovei

În luna septembrie 2024 volumul creditelor neperformante s-a diminuat cu 16,2% față de septembrie 2023 până la 3,5 mld. lei. În consecință, ponderea creditelor neperformante în volumul total al creditelor s-a micșorat cu 2 p.p., ajungând la nivelul de 4,7%.

Figura 2.17. Evoluția soldului creditelor și a ratei creditelor neperformante în totalul creditelor

Sursă: Banca Națională a Moldovei

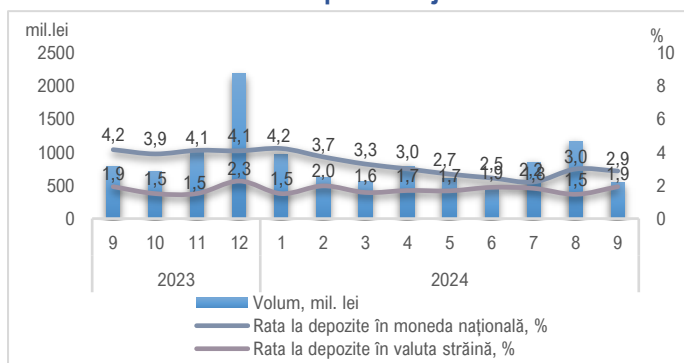
Figura 2.18. Gradul de acoperire a creditelor prin depozite

Sursă: Banca Națională a Moldovei

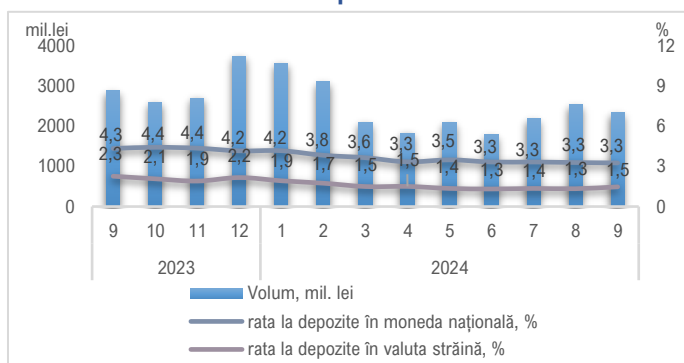
Gradul de acoperire a creditelor prin depozite a fost la nivel de 158,5%. Aceasta indică faptul că există resurse pentru intensificarea creditării, iar băncile comerciale dispun de lichiditatea necesară pentru finanțarea economiei.

În contextul diminuării ratelor la depozite, se atestă tendința de diminuare a depozitelor noi atrase la termen. În ianuarie-septembrie 2024 au fost atrase depozite noi în valoare de 28 mld. lei, sau cu 9,6% mai puțin comparativ cu ianuarie-septembrie 2023.

Persoanelor fizice le revin 76,7% (21,5 mld. lei) din volumul total al depozitelor noi la termen – cu 10,2% mai puțin decât în ianuarie-septembrie 2023. Concomitent, volumul depozitelor noi la termen atrase de la **persoanele juridice** s-a diminuat cu 7,5%.

Figura 2.19. Dinamica lunară a depozitelor noi la termen atrase de la persoane juridice

Sursă: Banca Națională a Moldovei

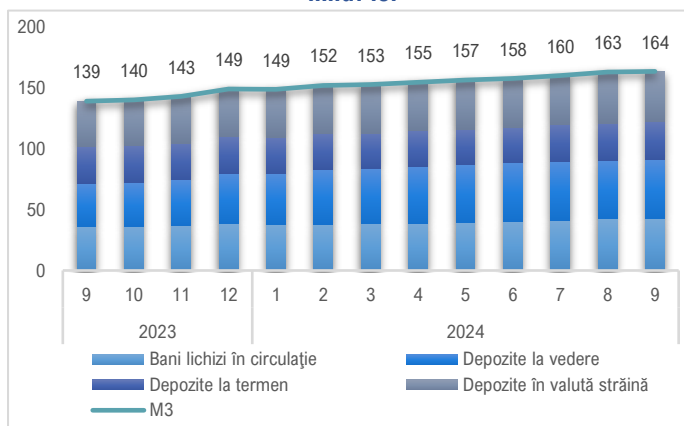
Figura 2.20. Dinamica lunară a depozitelor noi la termen atrase de la persoane fizice

Sursă: Banca Națională a Moldovei

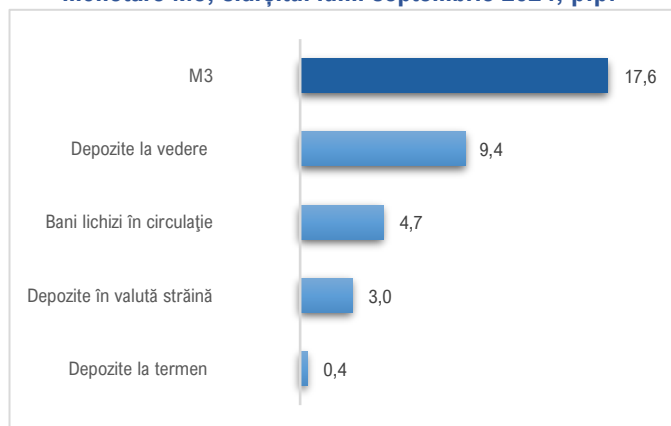
Concomitent, **depozitele noi atrase la vedere** au fost în creștere considerabilă de 42,3% față de ianuarie-septembrie 2023, constituind 159,5 mild. lei.

Astfel, soldul depozitelor la sfârșitul lunii septembrie 2024 s-a majorat cu 17,3% comparativ cu situația la 30.09.2023, atingând un volum de 121,1 mild. lei.

Depozitele la vedere au avut cea mai semnificativă contribuție pozitivă la creșterea masei monetare. La sfârșitul lunii septembrie 2024 masa monetară M3 a constituit 163,7 mild. lei și s-a majorat cu 17,6% comparativ cu situația de la 30.09.2023, creștere influențată preponderent de majorarea depozitelor la vedere (+9,4 p.p. contribuție). Contribuția banilor în circulație a fost de 4,7 p.p., depozitelor în valută străină - de 3 p.p., depozitelor la termen - de 0,4 p.p.

Figura 2.21. Dinamica masei monetare M3 pe componente, mild. lei

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Figura 2.22. Gradul de influență asupra evoluției masei monetare M3, sfârșitul lunii septembrie 2024, p.p.

Sursă: Banca Națională a Moldovei

3. Finanțe publice

3.1. Bugetul public național

Conform datelor Ministerului Finanțelor, veniturile Bugetului Public Național în ianuarie-septembrie 2024 au atins valoarea de 81,1 mild. lei, înregistrând o creștere de 9,8% față de aceeași perioadă a anului precedent. În același timp, cheltuielile au totalizat 86,7 mild. lei, marcând o creștere de 5,6%.

În 9 luni 2024, deficitul bugetar s-a soldat cu -5,6 mild. lei (2,4% în raport cu PIB) și s-a diminuat cu 31,8% comparativ cu perioada similară 2023 (-8,2 mild. lei).

Figura 3.1. Evoluția trimestrială a veniturilor și cheltuielilor bugetare în anii 2022-2024 (%)

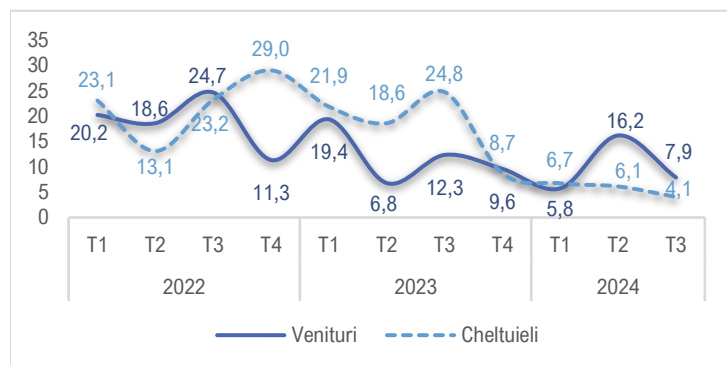
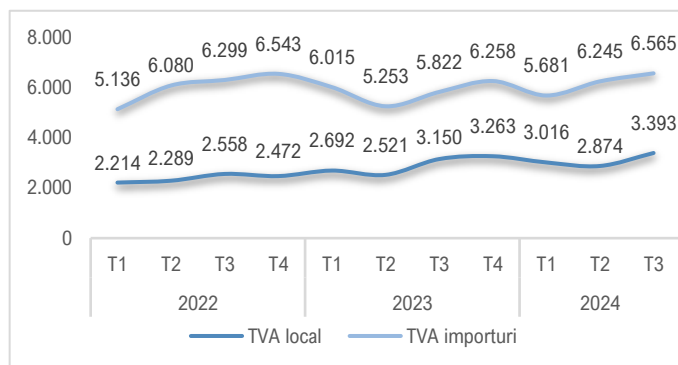

Figura 3.2. Încasările bugetare trimestriale din TVA în anii 2022-2024 (mil. lei)

Sursă: Ministerul Finanțelor

În structura veniturilor bugetare, cea mai mare pondere (62%) revine încasărilor din impozite și taxe – 50,3 mild. lei, în structura cărora se evidențiază **veniturile din impozite și taxe pe mărfuri și servicii**, care au generat cea mai mare contribuție de 5,3 p.p. la creșterea veniturilor publice, dintre care componentele cu influență principală:

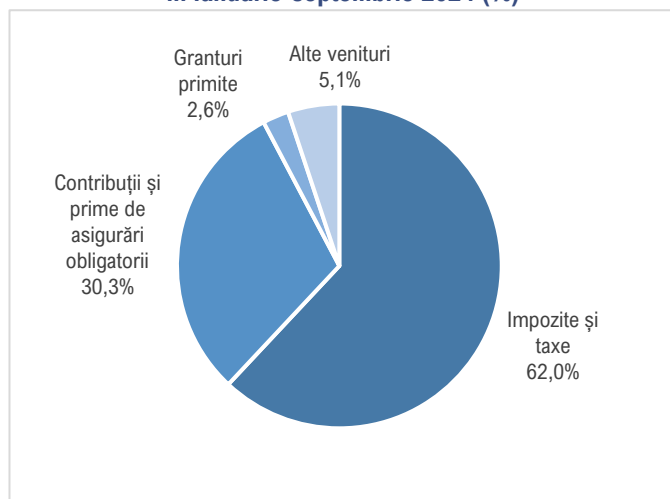
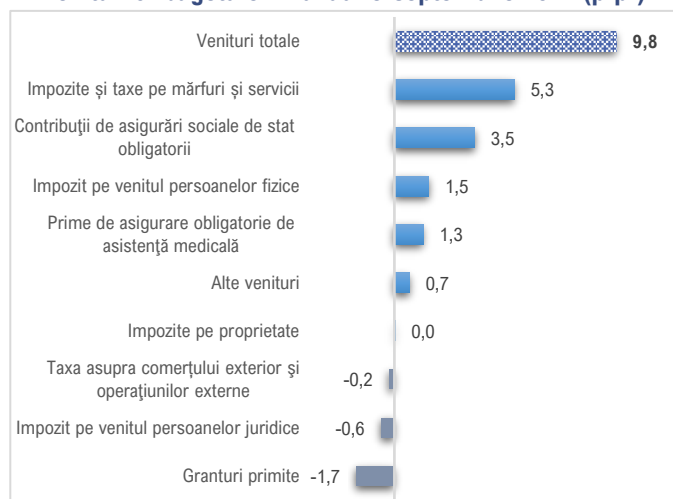
- ↑ încasările din TVA la mărfurile importate au înregistrat o creștere de 8,2%, determinată de majorarea valorii mărfurilor importate;
- ↑ încasările din accize au înregistrat o majorare de 19,7% în contextul extinderii listei subiecților care au obligația de a calcula și achita accize și majorarea cotelor accizelor pentru unele categorii;
- ↑ veniturile din TVA la mărfurile produse și serviciile prestate pe teritoriul Republicii Moldova au crescut cu 1,2%, semnalând relansarea consumului intern.

Încasările din veniturile salariale se mențin în creștere. Veniturile din prime de asigurare obligatorie de asistență medicală s-au majorat cu 17,3% și cu 16,8% - din contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii. În rezultat, veniturile din contribuțiile salariale au influențat cu 4,8 p.p. creșterea veniturilor publice totale.

Încasările din impozit pe venitul persoanelor fizice s-au majorat cu 21,6%, contribuind cu 1,5 p.p. la creșterea veniturilor totale, în timp ce al **persoanelor juridice** a scăzut cu 6,2%, contribuind la reducerea veniturilor BPN cu -0,6 p.p., această diminuare fiind urmare a realizării măsurii de politică fiscală privind aplicarea cotei zero de impozitare a veniturilor întreprinderilor mici și mijlocii nedistribuite sub formă de dividende.

Intrările de granturi s-au diminuat. În 9 luni 2024 au fost primite granturi de la organizații internaționale pentru realizarea proiectelor investiționale în valoare de 2,1 mild. lei, cu 37,2% mai puțin comparativ cu perioada similară a anului precedent (3,4 mild. lei), generând cel mai mare impact negativ de -1,7 p.p.

În ianuarie-septembrie 2024, categoria „**Alte venituri**” a înregistrat o majorare de 13,5% față de perioada similară a anului precedent și a influențat veniturile bugetare totale cu +0,7 p.p. Această creștere a fost determinată în mare parte de creșterea încasărilor la poziția „**venituri din vânzarea mărfurilor și serviciilor**” (+15,6%).

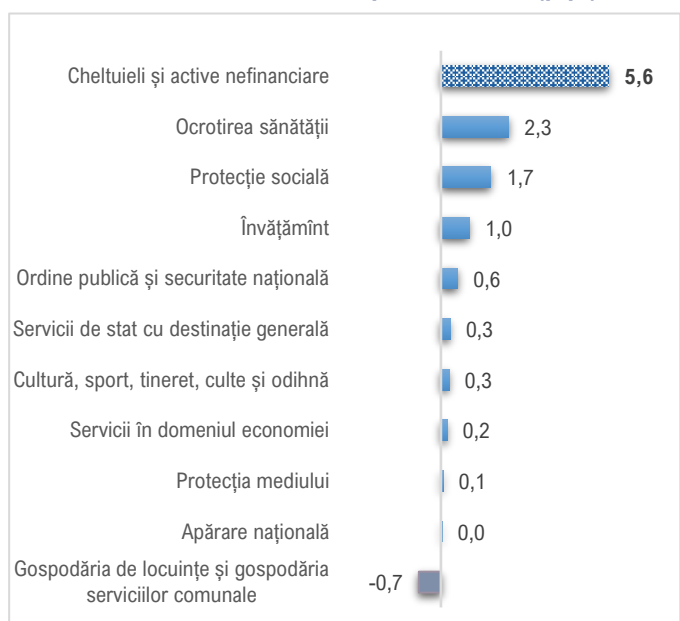
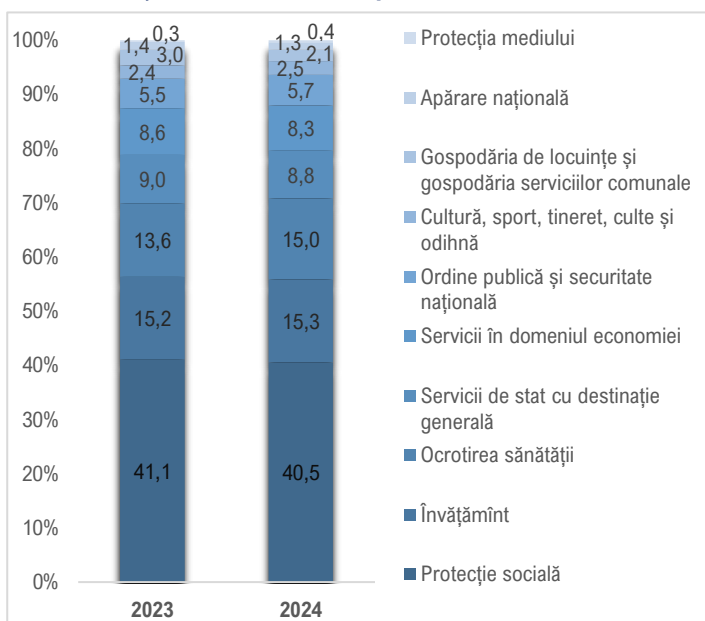
Figura 3.3. Structura veniturilor bugetare în ianuarie-septembrie 2024 (%)**Figura 3.4. Contribuția componentelor la creșterea veniturilor bugetare în ianuarie-septembrie 2024 (p.p.)**

Sursă: Ministerul Finanțelor, calculele MDED

Deși veniturile bugetare au crescut într-un ritm mai rapid decât cheltuielile, valoarea totală a cheltuielilor continuă să depășească veniturile, menținând astfel presiune asupra bugetului.

Creșterea cheltuielilor bugetare în ianuarie-septembrie curent a fost în principal influențată de majorările cheltuielilor pentru ocrotirea sănătății, care a înregistrat o majorare de 16,7%, contribuind cu 2,3 p.p. la creșterea totală. Cheltuielile pentru protecția socială au crescut cu 4,1%% (+1,7 p.p. contribuție), cheltuielile pentru serviciile în domeniul învățământului – cu 6,3% (+1 p.p. contribuție), ordine publică și securitate națională - cu 10,2% (+0,6 p.p. contribuție), serviciile de stat cu destinație generală - cu 3,5% (+0,3 p.p. contribuție), cultură, sport, tineret, culte și odihnă - cu 11,3% (+0,3 p.p. contribuție), servicii în domeniul economiei – cu 2,4% (+0,2 p.p. contribuție).

Cheltuielile pentru gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale, în ianuarie-septembrie curent, au înregistrat o diminuare de 24,7% față de perioada similară din anul precedent, generând impact asupra diminuării cheltuielilor bugetare de – 0,7 p.p.

Figura 3.5. Contribuția componentelor la creșterea cheltuielilor în ianuarie-septembrie 2024 (p.p.)**Figura 3.6. Structura cheltuielilor conform clasificăției funcționale în ianuarie-septembrie 2023-2024, %**

Sursă: Ministerul Finanțelor, calculele MDED

3.2. Datoria de stat administrată de Guvern

Tendința de creștere a datoriei de stat (internă și externă) se menține pe parcursul anului 2024, fiind influențată de necesitatea finanțării deficitului bugetar. La situația din 30 septembrie soldul datoriei de stat a însumat 109,9 mild. lei și a înregistrat o majorare cu 11,8% comparativ cu aceeași dată din anul precedent.

Cu o pondere de 38,5% din valoarea totală a datoriei de stat, **datoria internă** la sfârșitul lunii septembrie 2024 a constituit 42,4 mild. lei și s-a majorat cu 6,4% față de aceeași situație a anului 2023. Modificarea datoriei de stat interne s-a produs preponderent din contul majorării emisiunii valorilor mobiliare de stat pe piața primară, al căror volum de la începutul anului curent a crescut cu 10,4%.

Datoria de stat externă (61,5% din total), a însumat 67,6 mild. lei și s-a majorat cu 15,4%. În valută străină datoria de stat externă a constituit 3,9 mild. dolari și a înregistrat o creștere de 20,3% comparativ cu sfârșitul lunii septembrie 2023. Majorarea intrărilor de surse externe de finanțare a condiționat creșterea datoriei de stat externe.

Figura 3.7. Datoria de stat la data de 30 septembrie, anii 2020-2024 (mil. lei)

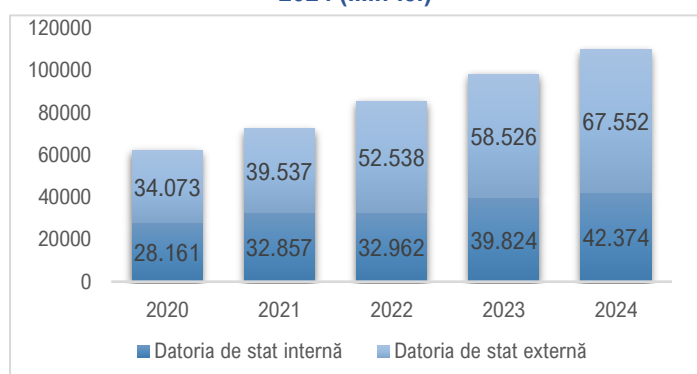
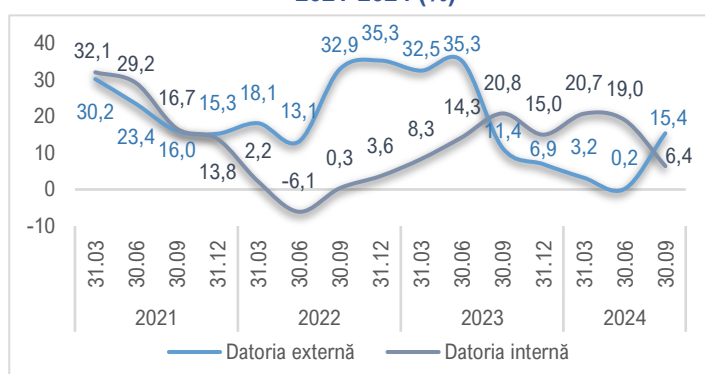

Figura 3.8. Evoluția datoriei de stat internă și externă, anii 2021-2024 (%)

Sursă: Ministerul Finanțelor, calculele MDED

În structura valorilor VMS se evidențiază unele modificări: s-a majorat ponderea bonurilor de trezorerie emise pe 364 zile cu 12,8 p.p., ajungând la 66,1%. Totodată, s-a micșorat ponderea bonurilor de trezorerie emise pe 91 zile cu 1,4 p.p. (până la 0,7%), 182 zile – cu 11,1 p.p. (până la 23,5%), 2 ani – cu 0,1 p.p. (3,2%), 3 ani – cu 0,4 p.p. (1,3%). Ponderea bonurilor de trezorerie emise pe 5 ani a rămas constant la 2,9%.

⇒ Rata medie a dobânzii la VMS s-a micșorat de la 6,92% (septembrie 2023) până la 4,79% (septembrie 2024);

⇒ Investitorii din sectorul bancar domină piața VMS cu 74,5%.

Figura 3.9. Dinamica ratei nominale medii anuale ponderate a dobânzii pentru VMS, anii 2023-2024 (%)

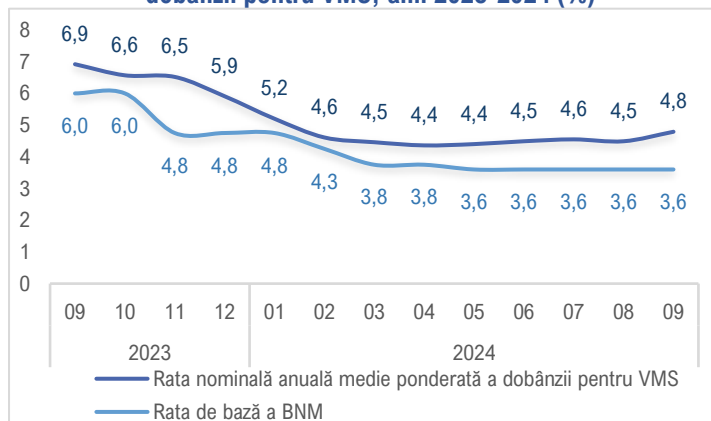
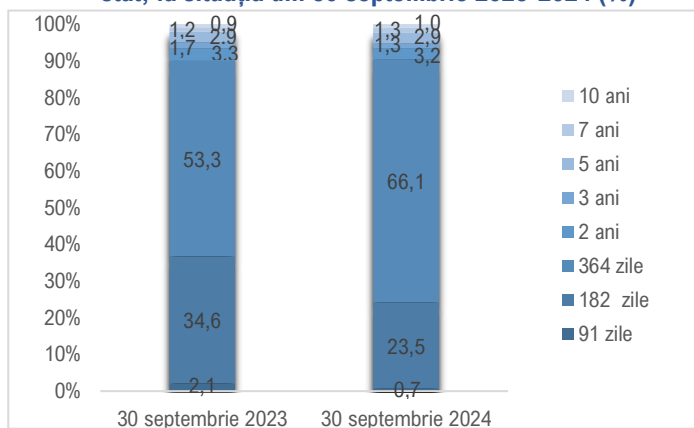

Figura 3.10. Structura după maturități a valorilor mobiliare de stat, la situația din 30 septembrie 2023-2024 (%)

Sursă: Ministerul Finanțelor

4. Sectorul extern

4.1. Balanța de plăți externe

Necesarul de finanțare externă a țării s-a accentuat. Restabilirea cererii interne, războiul din țara vecină și prețurile reduse la resursele energetice și produsele alimentare s-au reflectat în indicatorii Balanței de plăți externe pentru ianuarie-septembrie 2024. Cererea internă a determinat creșterea cu 2,3% a valorii importurilor de bunuri. Concomitent, riscurile asociate conflictului militar din Ucraina și cererea externă modestă au influențat scăderea exporturilor de bunuri (-13%) și remiterilor primite de peste hotarul țării (-6,4%) ceea ce a condus la creșterea deficitului contului curent cu 41,2%. Prin urmare, necesarul de finanțare externă a țării raportat la PIB a atins nivelul de 15%, comparativ cu 11,5% în ianuarie-septembrie 2023.

Perspectivile incerte accentuate de conflictul armat din țara vecină au determinat micșorarea cu 15,4% a fluxului de intrări a investițiilor străine directe în țară.

În aceste condiții, mijloacele financiare sub formă de numerar și depozite au constituit principalele surse de finanțare a deficitului contului curent în ianuarie-septembrie 2024.

Contul curent și contul de capital

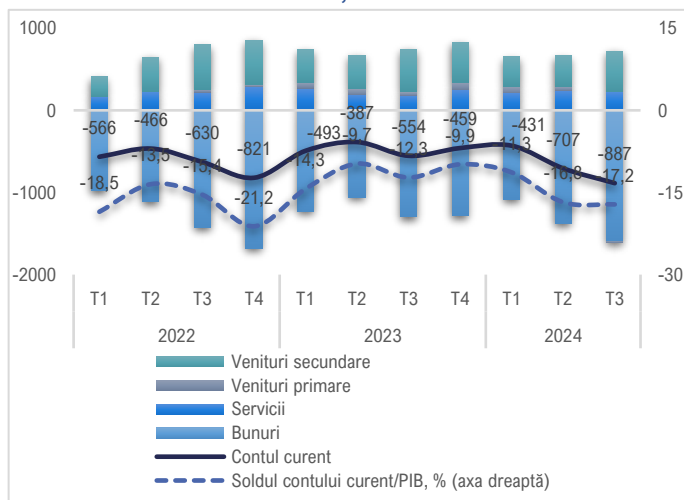
Deficitul contului curent s-a majorat, constituind 15,4% în raport cu PIB. Deficitul contului curent a înregistrat 2024,5 mil. dolari și s-a majorat cu 41,2% comparativ cu ianuarie-septembrie 2023.

Situația soldurilor principalelor componente ale contului curent se prezintă astfel:

- comerț cu bunuri: -4051,8 mil. dolari (+13,1%);
- comerț cu servicii: 682,9 mil. dolari (+6%);
- venituri primare: 114,8 mil. dolari (-35,6%);
- venituri secundare: 1229,6 mil. dolari (-7,4%).

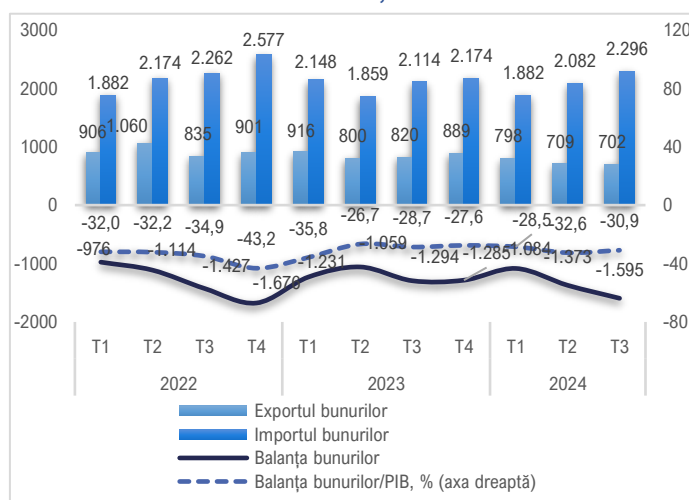
Deteriorarea soldului contului curent a fost determinată de evoluția tuturor componentelor cu excepția comerțului cu servicii, însă, cea mai mare contribuție negativă a fost din partea deficitului comercial cu bunuri.

Figura 4.1. Principalele componente ale contului curent în anii 2022-2024, mil. dolari SUA

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Figura 4.2. Comerțul internațional cu bunuri în anii 2022-2024, mil. dolari

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Exporturile de bunuri au constituit 2208 mil. dolari (-13%) și au fost determinate în general de:

- ↓ micșorarea reexporturilor de produse minerale (ulei de petrol) către Ucraina;
- ↓ diminuarea prețurilor internaționale la bunurile exportate;
- ↓ conflictul militar în Ucraina.

Importurile de bunuri au constituit 6259,8 mil. dolari (+2,3%), fiind determinate de:

- ↓ micșorarea importurilor de produse minerale (ulei de petrol);
- ↑ cererea internă pentru bunurile importate;
- ↓ micșorarea prețurilor internaționale la bunurile importate.

Exportul serviciilor s-a majorat cu 9,7% (în termeni nominali), în general, datorită creșterii serviciilor de telecomunicații, informatică și informații (+14,7%), serviciilor de călătorii (+11%) și serviciilor de transport (+3,7%).

Importul serviciilor s-a majorat cu 11,8%. În cadrul acestora s-au majorat importurile serviciilor de transport (+14%), serviciilor de telecomunicații, informatică și informații (+11,8%) și serviciilor de călătorii (+8,9%).

Figura 4.3. Comerțul internațional cu servicii în anii 2022-2024, mil. dolari

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Figura 4.4. Exportul serviciilor de telecomunicații, informatică și informații în anii 2022-2024, mil. dolari

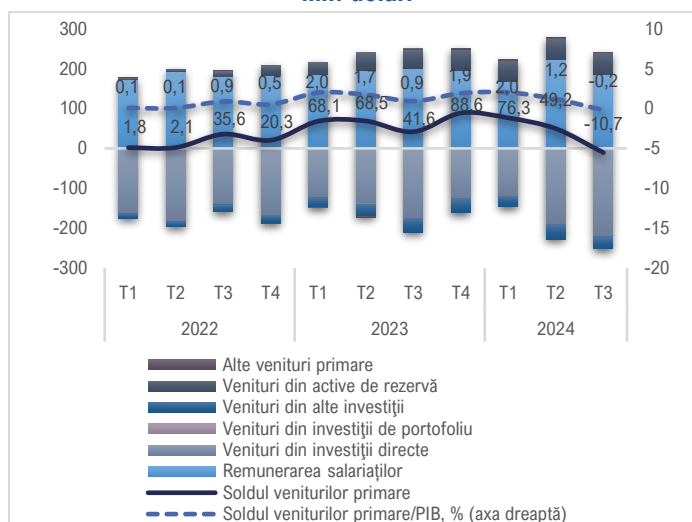

Sursă: Banca Națională a Moldovei

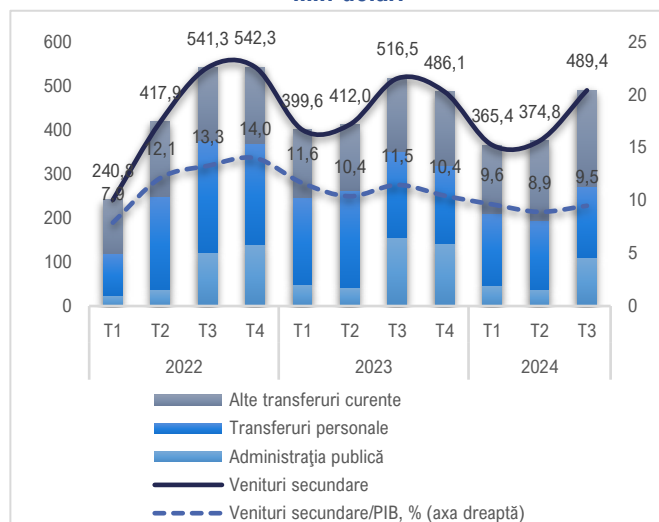
Soldul pozitiv al balanței **veniturilor primare** a constituit 114,8 mil. dolari (-35,6%), datorită creșterii cu circa 27,3% a veniturilor din gestionarea rezervelor (până la 161,3 mil. dolari). Concomitent, s-au majorat cu 20,5% (până la 538,3 mil. dolari) ieșirile de venituri din investiții directe ale nerezidenților, în special, datorită creșterii cu 20,4% a dividendelor.

Veniturile secundare nete au înregistrat un excedent în valoare de 1229,6 mil. dolari (-7,4%). Această situație s-a datorat, în special, diminuării cu 11,3% a intrărilor transferurilor personale în mărime de 757,5 mil. dolari, în timp ce ieșirile acestora s-au majorat cu 13,3% (până la 275,2 mil. dolari). De asemenea, au scăzut cu 21,8% transferurile primite de administrația publică, până la 202,1 mil. dolari.

Intrările din asistență tehnică, ajutorul umanitar și granturile acordate în cadrul cooperării internaționale pentru toate sectoarele instituționale au scăzut cu 18,3%, acestea constituind 314,7 mil. dolari.

Figura 4.5. Veniturile primare nete în anii 2022-2024, mil. dolari

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Figura 4.6. Veniturile secundare nete în anii 2022-2024, mil. dolari

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Contul de capital s-a soldat cu intrări de capital în valoare de 48,3 mil. dolari, fiind în diminuare cu 24,8%. Intrările nete înregistrate la sectorul privat s-au micșorat cu 8,4%, până la 23,6 mil. dolari. Concomitent, intrările nete de asistență tehnică din exterior primite de administrația publică pentru finanțarea proiectelor investiționale au constituit 24,7 mil. USD (-35,8%).

Drept rezultat al tranzacțiilor curente și de capital, **necesarul net de finanțare externă** a constituit -1976,28 mil. dolari (15% în raport cu PIB).

Contul financiar

Contul financiar a înregistrat intrări nete de capital, necesare pentru finanțarea deficitului contului curent, în mărime de 1846,3 mil. dolari. Pasivele nete au înregistrat o creștere în mărime de 316,8 mil. dolari, în timp ce activele financiare nete s-au micșorat cu 1529,5 mil. dolari.

Majorarea netă a pasivelor a fost determinată de evoluția angajamentelor sub formă de investiții străine directe, credite comerciale și avansuri, precum și a celor sub formă de numerar și depozite. Diminuarea netă a activelor financiare a fost cauzată, în special, de scăderea activelor sub formă de numerar și depozite.

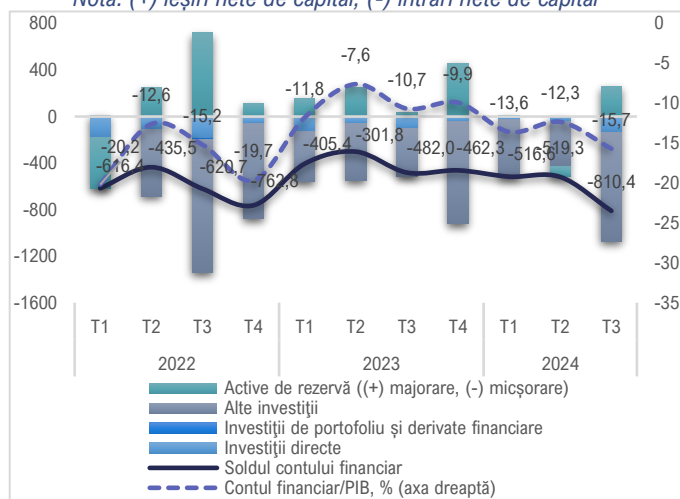
Sursa principală de finanțare a deficitului contului curent o constituie mijloacele financiare sub formă de numerar și depozite. De asemenea, la finanțarea deficitului contului curent au contribuit activele de rezervă și investițiile directe, în special pe seama reinvestirii profiturilor de nerezidenți.

Principalele componente ale contului financiar:

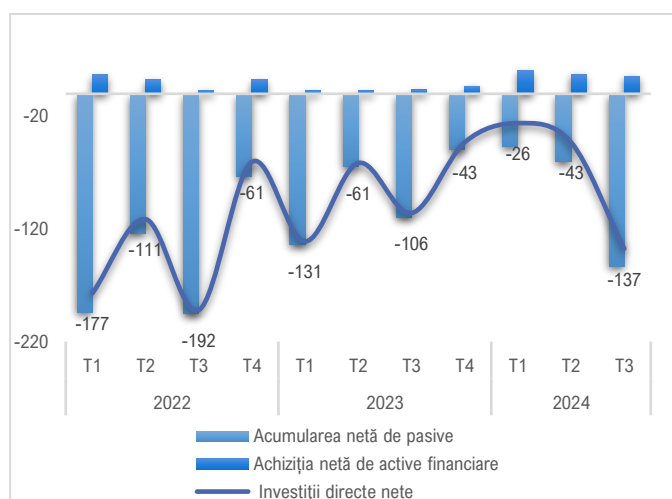
- investiții străine directe: -206,6 mil. dolari (-30,8%);
- investiții de portofoliu: 1,3 mil. dolari (+1,6%);
- alte investiții: -1816,8 mil. dolari (+36,4%);
- active de rezervă: 175,8 mil. dolari (-60%).

Figura 4.7. Contul financiar în anii 2022-2024, mil. dolari

Notă: (+) ieșiri nete de capital, (-) intrări nete de capital

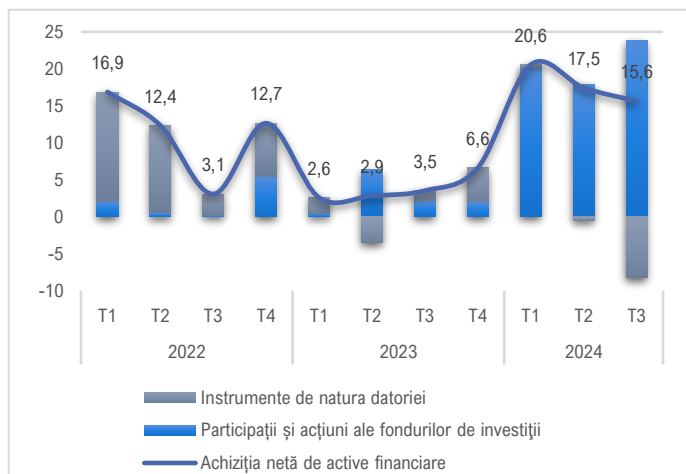
Sursă: Banca Națională a Moldovei

Figura 4.8. Dinamica ISD în anii 2022-2024, mil. dolari

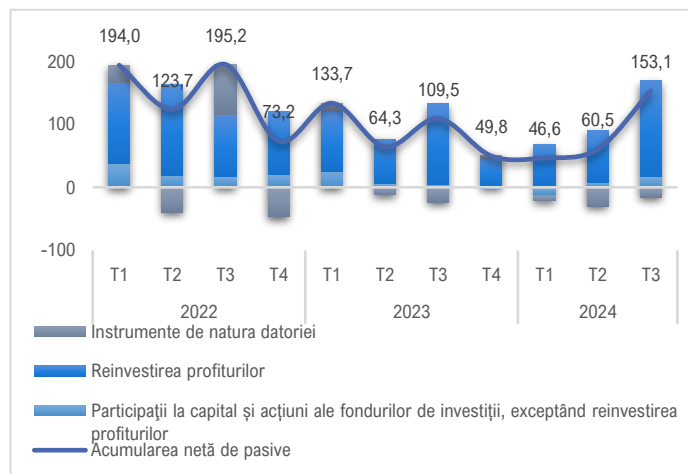
Sursă: Banca Națională a Moldovei

Investițiile străine directe (ISD) au înregistrat intrări nete de capital în valoare de 206,6 mil. dolari (de 30% mai puțin față de ianuarie-septembrie 2023), ca urmare a creșterii nete de pasive (capitalul nerezidenților investit în Moldova) cu 260,2 mil. dolari. Concomitent, activele nete (capitalul rezidenților Moldovei investit în alte țări) s-au majorat cu 53,6 mil. dolari.

Intrările capitalului sub formă de ISD s-au diminuat cu 15,4% față de nivelul înregistrat în ianuarie-septembrie 2023, determinate de ieșirile de capital sub formă de instrumentele de natura datoriei față de investitorii străini (-54,7 mil. dolari), precum și de micșorarea intrărilor de participațiile nete la capital (de 3 ori).

Figura 4.9. Achiziția netă de active financiare a ISD pe instrumente în anii 2022-2024, mil. dolari

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Figura 4.10. Acumularea netă de pasive a ISD pe instrumente în anii 2022-2024, mil. dolari

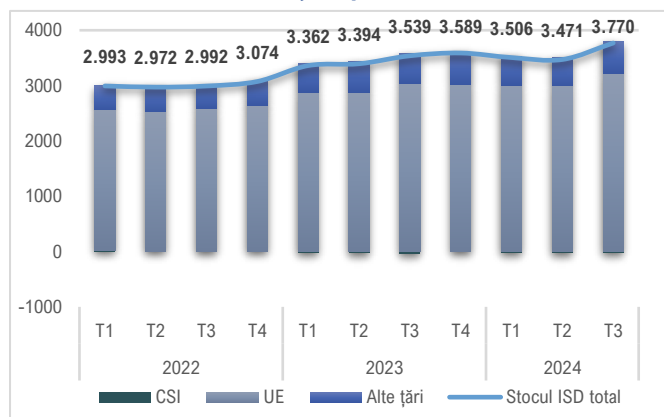
Sursă: Banca Națională a Moldovei

Stocul total de pasive sub formă de ISD la 30.09.2024 a fost evaluat la 5618,2 mil. dolari (în creștere cu 4,3% față de 30.09.2023), din care participațiile la capital dețin o pondere de 67,1%, iar împrumuturile de datorie – 32,9%.

În distribuția geografică a capitalului acumulat, investitorilor din țările UE le-a revenit ponderea majoră – 85,4%, din alte țări – 15,2%. În același timp, investițiile directe provenite din CSI au totalizat -22,2 mil. dolari. Principalii investitori străini în Moldova sunt originari din Cipru, Olanda, România, Franța, Bulgaria, Austria, Marea Britanie etc.

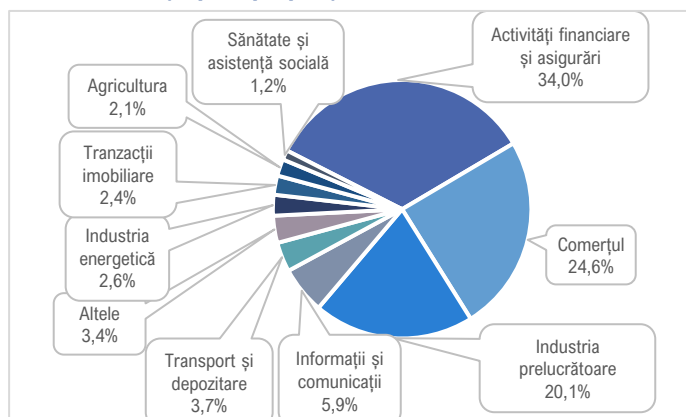
Principalele activități economice care au beneficiat de ISD sunt activitățile financiare și de asigurări (34% din stocul total al investițiilor directe sub formă de capital propriu), comerțul (24,6%) și industria prelucrătoare (20,1%).

Figura 4.11. Distribuția geografică a ISD (capital propriu) acumulate la sfârșitul perioadei, mil. dolari

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Figura 4.12. Structura ISD pe activități economice (capital propriu) la 30.09.2024, %

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Activele oficiale de rezervă s-au majorat pe parcursul ianuarie-septembrie 2024 cu 175,8 mil. dolari, contribuind pozitiv la modificarea totală a activelor țării.

Remiterile personale²

Conform datelor statisticii Balanței de plăți, în ianuarie-septembrie 2024 volumul remiterilor personale primite de rezidenții Republicii Moldova a constituit 1373,2 mil. dolari (10,4% în raport cu PIB), fiind în diminuare cu 6,4% comparativ cu perioada similară a anului 2023.

Cea mai mare diminuare a fost înregistrată de remiterile din țările CSI – cu 35,4%. Ca rezultat, ponderea acestora în total s-a redus până la 9,5% față de 13,8% în 9 luni 2023. Remiterile primite din țările UE (58,3% din total) s-au micșorat cu 4,4%. Concomitent, remiterile din alte țări (32,2% din total) au înregistrat o creștere de 3,3%.

Figura 4.13. Dinamica remiterilor personale în anii 2022-2024, mil. dolari

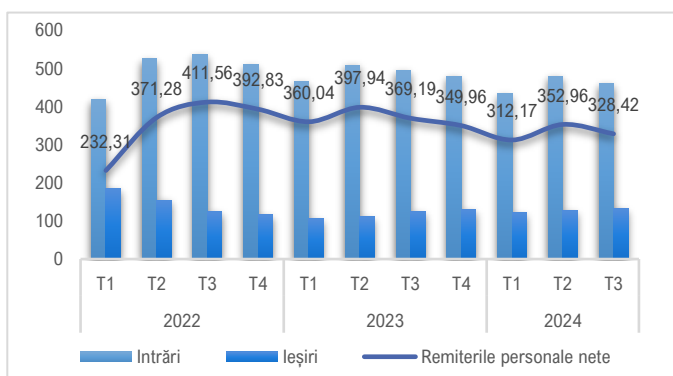

Figura 4.14. Remiterile personale primite de rezidenții Republicii Moldova din străinătate în anii 2022-2024, mil. dolari

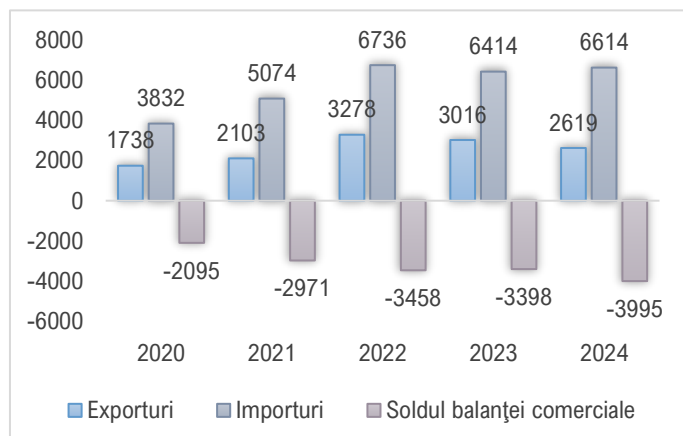
Sursă: Banca Națională a Moldovei

² Remiterile personale reprezintă un articol suplimentar la Balanța de plăți și reflectă valoarea remunerării nete a salariaților (excluzând cheltuielile lucrătorilor suportate în țara de prestare a muncii și unele taxe și impozite achitate de rezidenți peste hotare), a transferurilor personale și a celor de capital între gospodăriile casnice, indiferent de sursa de proveniență a acestora.

4.2. Comerțul internațional cu mărfuri

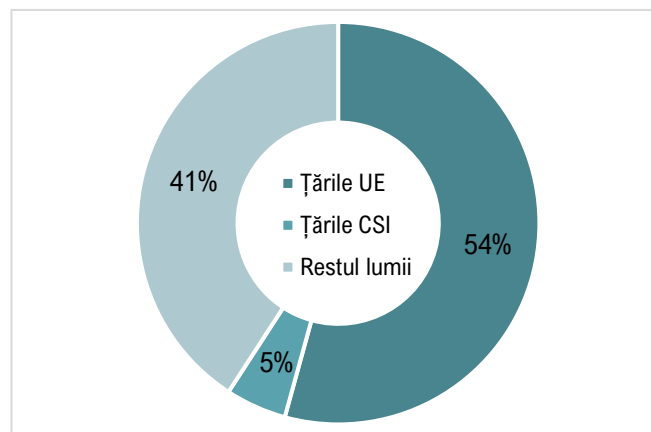
Valoarea totală a schimburilor comerciale cu mărfuri în ianuarie-septembrie 2024 a fost de 9232,8 mil. dolari, înregistrând o scădere de 2,1% față de ianuarie-septembrie 2023. Exporturile (FOB) s-au diminuat cu 397,5 mil. dolari (-13,2%), iar importurile (CIF) s-au majorat cu 200,1 mil. dolari (3,1%). În rezultat, deficitul balanței comerciale s-a majorat cu 17,6% (de la -3397,6 mil. dolari până la -3995,2 mil. dolari).

Figura 4.15. Comerțul internațional cu mărfuri în ianuarie-septembrie 2020-2024, mil. dolari

Sursă: Biroul Național de Statistică

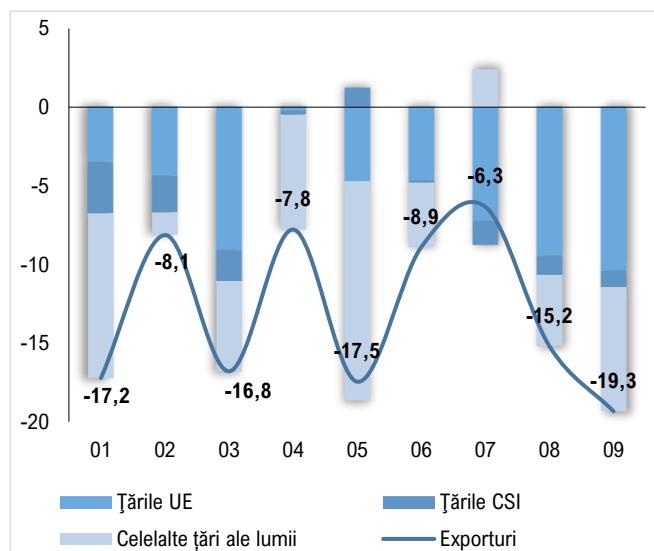
Figura 4.16. Schimburile comerciale pe grupe de țări în ianuarie-septembrie 2024, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

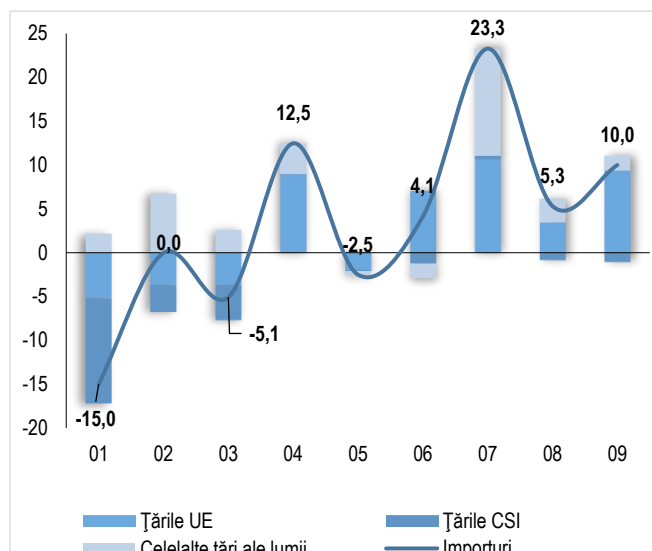
În perioada ianuarie-septembrie 2024, exporturile au înregistrat o scădere semnificativă, cele mai mari declinuri înregistrându-se în lunile ianuarie, martie, mai, august și septembrie, iar importurile au avut o tendință generală de creștere, cea mai mare fiind înregistrată în luna iulie. Această dinamică reflectă un dezechilibru în comerțul extern.

Figura 4.17. Evoluția lunară a exporturilor (%) și contribuția pe grupe de țări (p.p.) în anul 2024

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.18. Evoluția lunară a importurilor (%) și contribuția pe grupe de țări (p.p.) în anul 2024

Sursă: Biroul Național de Statistică

4.2.1. Exporturi (FOB)

Tendința negativă a evoluției exporturilor a continuat și în luna septembrie 2024, înregistrând o scădere cu 19,3% comparativ cu septembrie 2023. Cumulativ, în nouă luni 2024, exporturile au însumat 2618,8 mil. dolari, fiind în diminuare cu 13,2%, determinată, preponderent, de micșorarea cu 32,6% a reexporturilor de mărfuri străine. Exporturile de mărfuri autohtone, care au reprezentat 75,6% din totalul exporturilor, au înregistrat o scădere de 4,3% în nouă luni ale anului 2024. Cererea externă scăzută, diminuarea potențialului de export, reducerea prețurilor pe piețele internaționale, scăderea volumului reexporturilor de mărfuri străine, deficiențele logistice precum tulburările din lanțurile de aprovizionare și creșterea costurilor de transport, sunt principalii factori care au contribuit la declinul exporturilor.

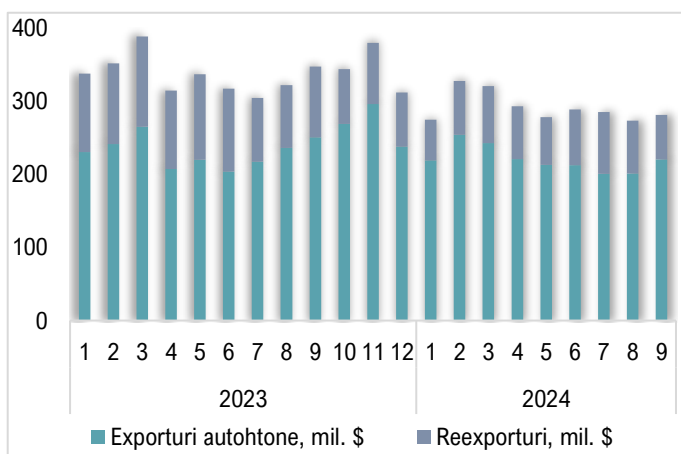
Exporturile de mărfuri spre toate grupele de țări s-au diminuat.

Spre **țările UE** exporturile s-au micșorat cu 9,4% și au constituit 66,6% din total. Astfel contribuția negativă la evoluția exporturilor a fost de -6 p.p.

Exporturile spre **țările CSI**³ au scăzut cu 15,7%. Cu o pondere de 7,4% din total, au contribuit negativ la evoluția exporturilor cu -1,2 p.p.

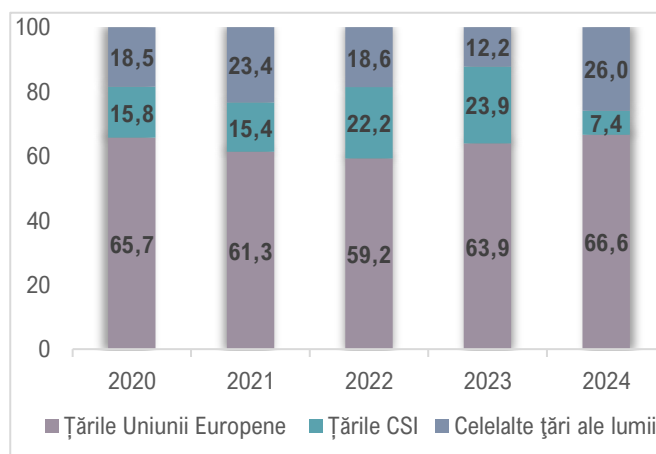
Exporturile către grupul **"Celelalte țări ale lumii"**⁴ s-au micșorat semnificativ - cu 20,9%. Ponderea acestui grup de țări a alcătuit 26% în total, iar contribuția la evoluția exporturilor a fost negativă (-6 p.p.).

Figura 4.19. Exporturile lunare autohtone și reexporturile de mărfuri străine (după prelucrare și clase)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.20. Structura exporturilor pe grupe de țări în ianuarie-septembrie 2020-2024, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Primele 10 țări - principali parteneri comerciali ai RM au absorbit circa 78% din exporturi.

România, cu o pondere de 32,2% (844,4 mil. dolari) în totalul exporturilor, rămâne principalul partener comercial al RM. Exporturile către această țară au scăzut cu 18,2%, contribuția negativă la evoluția exportului total fiind de -6,3 p.p. Cea mai mare pondere (23,4%) a fost reprezentată de exportul de *fire, cabluri (inclusiv cabluri coaxiale) și alte conductoare electrice izolate*, acestea înregistrând o scădere de 7,7% față de aceeași perioadă a anului 2023 în expresie valorică. Valoarea totală a exportului de *grâu și meslin* s-a majorat cu 4,7%, contribuind cu o pondere de 12,4% în valoarea totală a exportului spre România. De asemenea, valoarea totală de *semințe de floarea soarelui* a înregistrat o creștere de 1,8 ori având o pondere de 10,5%.

³ datele privind comerțul internațional cu Ucraina nu sunt reflectate în grupa țărilor din Comunitatea Statelor Independente (CSI)

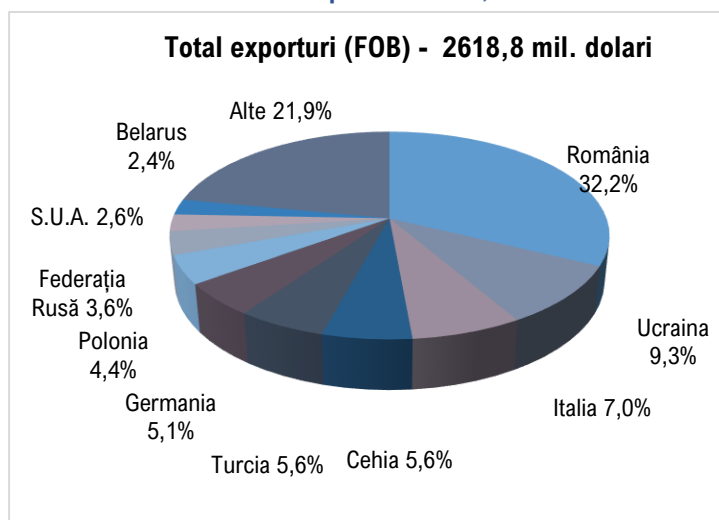
⁴ datele privind comerțul internațional cu Ucraina sunt reflectate în grupa "Celelalte țări ale lumii"

Spre **Ucraina**, al doilea importator major de producție moldovenească, au fost livrate 9,3% (244,3 mil. dolari) din totalul exporturilor, volumul exportat diminuându-se de circa 2 ori. Cele mai mari ponderi revin exporturilor de *uleiuri din petrol sau uleiuri din minerale bituminoase* (38,2% din total) cu 73% mai puțin decât în aceeași perioadă a anului precedent, *energie electrică* (15,1%), cu o creștere semnificativă de 2,1 ori, *alcool etilic nedenaturat, distilate, rachiuri, lichioruri și alte băuturi spirtoase* (7,6%), în scădere cu (14,1%), *autovehicule pentru transportul marfurilor*, cu o pondere totală de 4,6%.

S-au majorat exporturile spre **Cehia** cu 28,3% (atingând valoarea de 147,9 mil. dolari), din care 79,2% revine exportului de *fire, cabluri (inclusiv cabluri coaxiale, Turcia* – cu 40,6% (147,1 mil. dolari), inclusiv circa 28% au semințele de floarea-soarelui, chiar sfărâmate, **Polonia** – cu 29,2% (116,2 mil. dolari), din acestea 30,7% - *sucuri de fructe și legume*, **SUA** – de 1,8 ori mai mult decât aceeași perioadă a anului precedent (68,9 mil. dolari), inclusiv *vermurile și alte vinuri din struguri proaspeți* au constituit circa 45,9%, iar *sucurile de fructe și legume* – 18,3%.

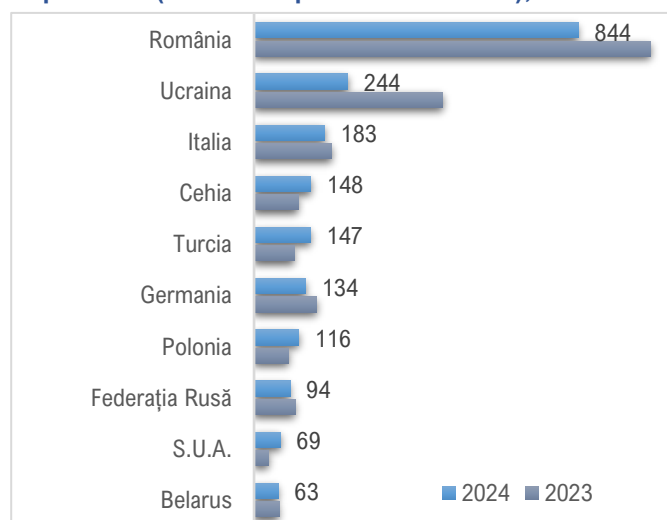
S-au diminuat exporturile spre **Italia** cu 9,1% (atingând valoarea de 183,4 mil. dolari), **Germania** - cu 17,5% (134,3 mil. dolari), **Federația Rusă** – cu 12,7% (93,9 mil. dolari), **Belarus** – cu 2,5% (63,4 mil. dolari) și cumulativ acestea au influențat negativ evoluția exporturilor cu -2,06 p.p.

Figura 4.21. Structura exporturilor pe principalele țări - parteneri în ianuarie-septembrie 2024, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.22. Volumul exporturilor în principalele țări - parteneri (ianuarie-septembrie 2023-2024), mil. dolari

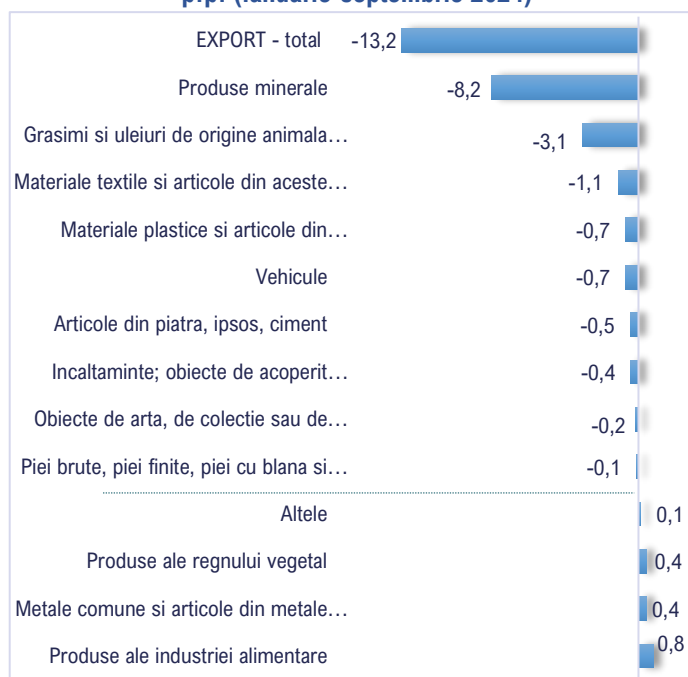
Sursă: Biroul Național de Statistică

Secțiunile de mărfuri care au înregistrat scăderi ale valorii exporturilor și astfel, au determinat evoluția negativă a exporturilor în ianuarie-septembrie 2024, din care:

- **produse minerale** - s-au diminuat cu 61,2% și au influențat negativ evoluția exporturilor cu -8,2 p.p., în principal, cauzate de micșorarea reexporturilor de combustibili și uleiuri minerale spre Ucraina;
- **grăsimi și uleiuri de origine animală sau vegetală** – cu 48,7% (-3,1 p.p.);
- **vehicule, aparate de zbor** – cu 33,1%, (din care *vehicule terestre* – cu 28,6% (-0,5 p.p.);
- **materiale textile și articole din aceste materiale** - cu 12,7% (din care *îmbrăcăminte și accesorii de îmbrăcăminte tricotate sau croșetate* – cu 17,5% (-0,4 p.p.);
- **articole din piatră, ipsos, ciment** – cu 14,9% (inclusiv *sticlă și articole din sticlă* - cu 15,2% (-0,5 p.p.);
- **materiale plastice, cauciuc** – cu 34,8% (din care *materiale plastice și articole din material plastic* – cu 34,6% (-0,7 p.p.);
- **încălțăminte** – au scăzut de 2,1 ori (-0,4 p.p.) etc.

Secțiunile de mărfuri care au înregistrat creșteri ale valorii exporturilor în ianuarie-septembrie 2024, din care:

- **produse ale industriei alimentare; băuturi; tutun** – în creștere cu 7,3% (din care *preparate din legume, din fructe, nuci sau din alte părți de plante* – cu 41,6%, gradul de influență pozitivă la creșterea exporturilor constituind +1 p.p., *băuturi, lichide alcoolice și oțet* – cu 16% (+0,9 p.p.);
- **metale comune și articole din metale comune** - cu 22% (inclusiv *fontă, fier și oțel* în creștere de 2 ori, (+0,2 p.p.), *articole din fontă, fier sau oțel* – cu 26,4% (+0,2 p.p.);
- **produse ale regnului vegetal** - cu 1,9% (inclusiv grupele: *fructe comestibile și nuci* – cu 16,1% (+0,9 p.p.), *semințe și fructe oleaginoase* - cu 10%, (+0,7 p.p.) etc.

Figura 4.23. Gradul de influență la creșterea (+), scăderea (-) exporturilor pe principalele secțiuni de mărfuri conform NCM, p.p. (ianuarie-septembrie 2024)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.24. Ponderea secțiunilor de mărfuri în total exporturi (ianuarie-septembrie 2023-2024)

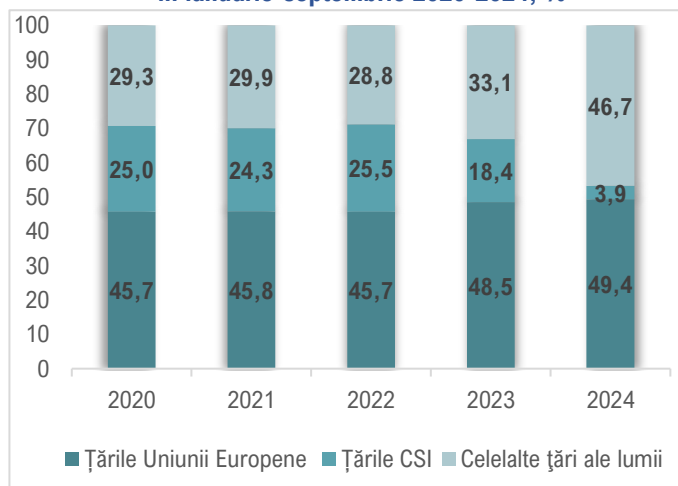
Sursă: Biroul Național de Statistică

4.2.2. Importuri (CIF)

Creșterea modestă a cererii interne a condus la o majorare nesemnificativă a importurilor. În ianuarie-septembrie 2024 acestea au însumat 6614 mil. dolari, în creștere cu 3,1% comparativ cu ianuarie-septembrie 2023.

Importurile de mărfuri din țările Uniunii Europene și din grupul "Celelalte țări ale lumii" au crescut. Importurile din **țările UE** au constituit 49,4% din total, fiind în creștere cu 5%, contribuind pozitiv la evoluția importurilor totale cu 2,4 p.p. Importurile din **grupul "Celelalte țări ale lumii"** s-au majorat cu 7,2%. Ponderea acestui grup de țări a alcătuit 46,7% din total, iar contribuția a fost pozitivă (+3,2 p.p.) la evoluția importurilor.

Importurile din **țările CSI** au scăzut semnificativ – cu 38,7%. Cu o pondere de 3,9% din total, acestea au contribuit negativ la evoluția importurilor cu -2,6 p.p.

Figura 4.25. Structura importurilor pe grupe de țări în ianuarie-septembrie 2020-2024, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.26. Evoluția importurilor pe grupe de țări în ianuarie-septembrie 2020-2024, mii dolari

Sursă: Biroul Național de Statistică

Din primele 10 țări - principali parteneri comerciali ai RM au fost importate circa 73% din mărfuri în ianuarie-septembrie 2024.

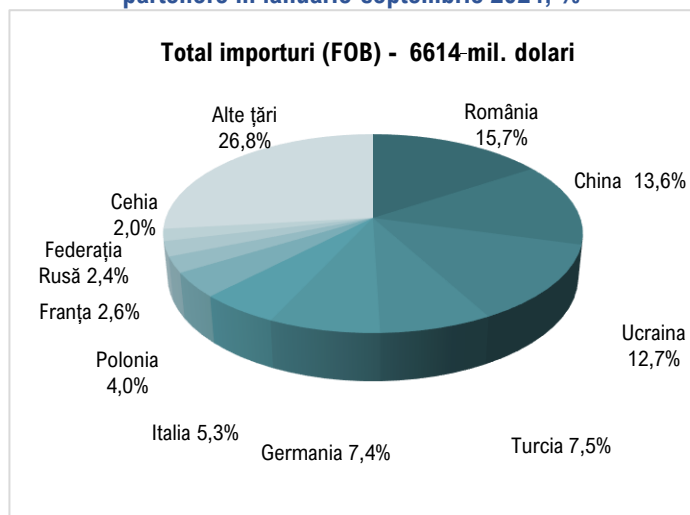
România ocupă prima poziție în derularea importurilor. Importul din această țară a însumat 1039,5 mil. dolari și s-a mărit cu 5,5%. Deținând o pondere de 15,7% în total, a influențat pozitiv evoluția importurilor cu 0,8 p.p. Circa 50,4% din valoarea totală constituie importul de *uleiuri de petrol sau uleiuri din minerale bituminoase*, valoarea cărora s-a diminuat cu circa 5,7% față de ianuarie-septembrie 2023. Valoarea importului de *energie electrică* a fost în creștere de 2,7 ori.

China ocupă locul doi în ceea ce privește volumul importurilor. Importul din această țară s-a majorat cu 23,5% și a constituit 896,5 mil. dolari. Cu o pondere de 13,6% în total, a influențat pozitiv evoluția importurilor cu 2,7 p.p. Principalele produse importate au fost *aparate telefonice* (10,2% din total), *mașini automate de prelucrare a datelor* (5,3%), *autoturisme și alte autovehicule* (4,9%), *dispozitive cu semiconductori* (4,3%) etc.

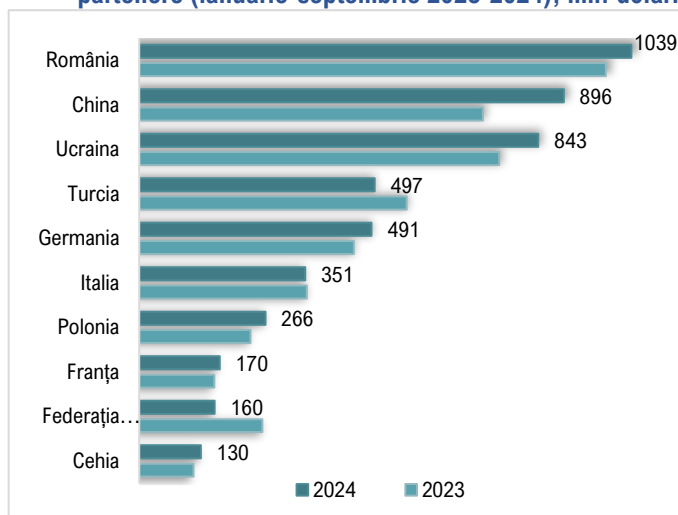
A treia poziție în derularea importurilor revine **Ucrainei**. Importurile din această țară s-au majorat cu 10,9% (842,9 mil. dolari) și au deținut o pondere de 12,7% din total importuri. Ponderea principală (24,8%) au constituit importurile de *gaz de sondă și alte hidrocarburi gazoase* cu o creștere de 92% a cantității totale importate față de aceeași perioadă a anului trecut. Cu o pondere de 4,6%, valoarea importului de *ulei de semințe de floarea soarelui* a fost în creștere de 4,3 ori.

Importurile din **Germania** au înregistrat creștere de 8,2% (atingând valoarea de 490,8 mil. dolari), **Polonia** – cu 13,5% (266,5 mil. dolari), **Franța** – cu 7,4% (170 mil. dolari), **Cehia** – cu 13,6% (130 mil. dolari).

Concomitent, volumul importurilor din **Federația Rusă** (159,5 mil. dolari) s-a micșorat cu 38,7% comparativ cu ianuarie-septembrie 2023. Cu o pondere de 2,4% din total importuri, au sustras din creșterea importurilor 1,6 p.p. Ponderea principală (28,9%) constituie importul de *îngrășăminte minerale*, acestea fiind în diminuare cu 14,3%. De asemenea, au scăzut importurile din **Turcia** – cu 11,9% (atingând valoarea de 497,2 mil. dolari), **Italia** – cu 1% (350,6 mil. dolari).

Figura 4.27. Structura importurilor pe principalele țări - parteneri în ianuarie-septembrie 2024, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.28. Volumul importurilor din principalele țări - parteneri (ianuarie-septembrie 2023-2024), mil. dolari

Sursă: Biroul Național de Statistică

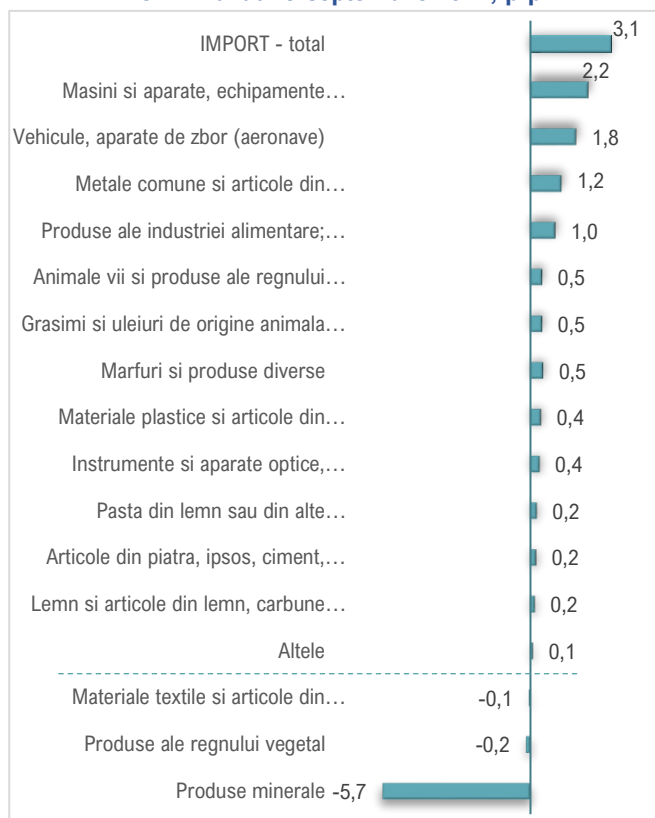
Secțiunile de mărfuri care au înregistrat creșteri ale valorii importurilor în ianuarie-septembrie 2024 și, respectiv, au influențat pozitiv evoluția importurilor:

- **mașini și aparate, echipamente electrice, aparate de înregistrat sau reprodus sunete** – au crescut cu 13,4% (din care *reactoare nucleare, cazane, mașini, aparate și dispozitive mecanice; părți ale acestora* – cu 21,9%, gradul de influență pozitivă la evoluția exporturilor constituind +1,5 p.p., *mașini, aparate și echipamente electrice* – cu 7,2% (+0,7 p.p.);
- **vehicule, aparate de zbor** – cu 23,5% (din care *vehicule terestre* – cu 23,9% (+1,8 p.p.);
- **metale comune și articole din metale comune** – cu 26,7% (din care: *fontă, fier și oțel* – cu 38,1% (+0,6 p.p.), *articole din fontă, fier sau oțel* – cu 30,2% (+0,5 p.p.);
- **produse ale industriei alimentare; băuturi, tutun** – cu 15,8% (inclusiv *băuturi, lichide alcoolice și oțet* – cu 19,5% (+0,2 p.p.);
- **animale vii și produse ale regnului animal** – cu 13,7% (inclusiv: *lapte și produse lactate* – cu 22,8% (+0,3 p.p.), *pește și crustacee, moluște* – cu 21,4% (+0,2 p.p.);
- **grăsimi și uleiuri de origine animală sau vegetală** – în creștere de 2 ori (+0,5 p.p.);
- **mărfuri și produse diverse** – cu 20,9% (din care: *mobilă, așternut de pat, saltele* – cu 27,1% (+0,3 p.p.) etc.

Secțiunile de mărfuri cu contribuția negativă la evoluția importurilor:

- **produse minerale** – au scăzut cu 24,1% (din care *combustibili minerali, uleiuri minerale* – cu 24,7%, gradul de influență la scăderea importurilor constituind -5,8 p.p.);
- **produse ale regnului vegetal** – cu 3,7% (inclusiv grupele: *cereale* – cu 31,5% (-0,2 p.p.), *semințe și fructe oleaginoase* – cu 12,1% (-0,1 p.p.);
- **materiale textile și articole din aceste materiale** – cu 1,2% (din care: *materiale textile tricotate sau croșetate* – cu 14,6% (-0,1 p.p.), *țesături impregnate, îmbrăcate, acoperite sau stratificate* – cu 16% (-0,1 p.p.) etc.

Figura 4.29. Gradul de influență la creșterea (+), scăderea (-) importurilor pe principalele secțiuni de mărfuri conform NCM în ianuarie-septembrie 2024, p.p.

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.30. Ponderea secțiunilor de mărfuri în total importuri (ianuarie-septembrie 2023-2024)

Sursă: Biroul Național de Statistică

În perioada ianuarie-septembrie 2024, persoanele fizice au importat mărfuri în valoare de 315,5 mil. dolari, înregistrând o creștere de 25,3% față de aceeași perioadă din 2023. Această creștere s-a datorat, în principal, majorării importurilor de autoturisme, care au crescut cu 23,6% și au reprezentat 87,9% din totalul importurilor realizate de persoanele fizice.

4.2.3. Indicii comerțului internațional cu mărfuri în trimestrul III 2024

Exporturi:

Volumul fizic⁵ al exporturilor s-a micșorat cu 16,7% față de trimestrul III 2023. Se înregistrează scăderi ale volumului fizic în toate grupurile de țări, dar cea mai accentuată (-22,9%) s-a atestat în țările CSI. În țările Uniunii Europene și grupul "Celelalte țări ale lumii" volumul fizic al mărfurilor exportate a scăzut cu 17% și, respectiv, 13,6%.

Valoarea unitară⁶ (prețurile) a exporturilor a crescut cu 3,4% comparativ cu trimestrul III 2023, înregistrând creșteri în țările CSI – cu 5,2% și în țările Uniunii Europene – cu 4,8%. În grupul "Celelalte țări ale lumii" valoarea unitară s-a micșorat cu 1,6%.

⁵ Indicii volumului fizic reflectă evoluția (creștere/descrescere) cantității de mărfuri exportate și importate. În Republica Moldova se calculează după formula Laspeyres.

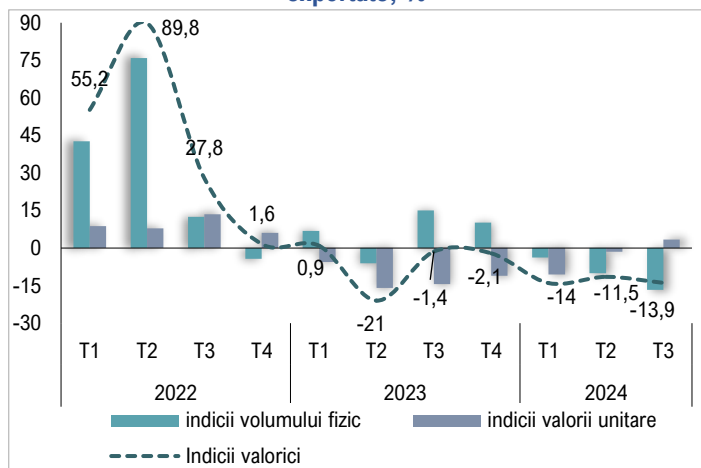
⁶ Indicii valorii unitare indică evoluția (creștere/descrescere) prețurilor la mărfurile exportate și importate. Acest indice se calculează având la bază valorile unitare (medii) exprimate în dolari SUA, conform formulei Paasche. Baza de calcul utilizată pentru calcularea indicilor valorii unitare la mărfurile exportate și importate este anul precedent. Calcularea indicilor valorii unitare se efectuează în baza datelor obținute din declarațiile vamale separat pentru fiecare marfă, grup de mărfuri și pe total exporturi (importuri), în conformitate cu Nomenclatorul Mărfurilor. În mărfurile alese pentru calcul (mărfuri reprezentative) se includ toate mărfurile omogene, cu informații disponibile asupra cantității și costului, și prezente atât în perioada de raport, cât și în perioada de bază.

Importuri:

Volumul fizic al importurilor s-a majorat cu 15% comparativ cu trimestrul III 2023, înregistrând creștere a importurilor din țările Uniunii Europene cu 18,2% și din grupul "Celelalte țări ale lumii" – cu 14,6%. Concomitent, volumul fizic al mărfurilor importate din țările CSI a fost în scădere cu 11,4%.

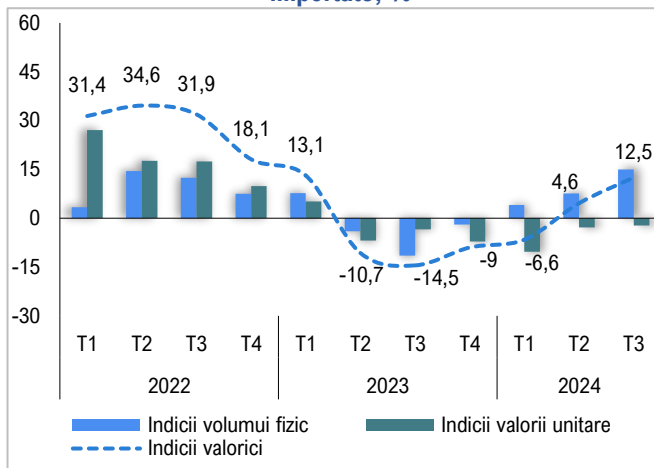
Valoarea unitară (prețurile) a importurilor a scăzut cu 2,2% comparativ cu trimestrul III 2023, înregistrând scăderi în grupurile de țări, precum țările Uniunii Europene – cu 2% și grupul "Celelalte țări ale lumii" - cu 2,6%. Totodată, valoarea unitară în țările CSI a crescut cu 1,2%.

Figura 4.31. Evoluția trimestrială a indicilor privind mărfurile exportate, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.32. Evoluția trimestrială a indicilor privind mărfurile importate, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Volumul fizic al exporturilor în trimestrul III 2024 pe secțiuni de mărfuri.

Secțiunile de mărfuri care au înregistrat creșterea volumului fizic exportat:

- o *vehicule* – în creștere cu 61,4%, inclusiv în Celelalte țări ale lumii (de 4,5 ori);
- o *metale comune și articole din metale comune* –cu 19,6%, din care în țările UE (+16,4%) și în Celelalte țări ale lumii (+37,6%);
- o *articole din piatră, ipsos, ciment; sticlă și articole similare* –cu 14,8%, în țările UE (+20,7%);
- o *lemn și articole din lemn* - cu 12,5%, din care în țările CSI (în creștere de 2,5 ori) și în țările UE (+19%);
- o *produse ale industriei alimentare, băuturi, tutun* –cu 8,5%, inclusiv în țările UE (+15,7%) și în Celelalte țări ale lumii (+3,9%) etc.

În același timp s-a diminuat volumul fizic exportat, înregistrat la secțiunile de mărfuri, precum:

- o *grasimi și uleiuri de origine animală sau vegetală* – în scădere de 2,8 ori, din care în țările UE (în scădere de 3,1 ori) și în Celelalte țări ale lumii (-44,3%);
- o *mașini și aparate, echipamente electrice* –cu 11,4%, inclusiv în țările CSI (-44,3%) și țările UE (-16,3%);
- o *încălțăminte* – cu 48,5%, din care în țările UE (-53,7%);
- o *produse minerale* – cu 44,8%, din care în țările CSI (-6,4%), în țările UE (-17,5%) și în Celelalte țări ale lumii (-47,4%);
- o *materiale plastice, articole din material plastic, cauciuc* - cu 37,4%, din care în țările UE (-28,3%) și în Celelalte țări ale lumii (-51,9%);
- o *produse ale regnului vegetal* – cu 25,4%, inclusiv în țările CSI (-34,7%) și în țările UE (-28,9%).

Valoarea unitară (prețurile) exporturilor pe secțiuni de mărfuri în trimestrul III 2024.

Secțiunile de mărfuri cu creșteri ale valorii unitare:

- o *metale comune și articole din metale comune* – în scădere cu 7,5%, din care în țările CSI (+8,6%), în Celelalte țări ale lumii (+8,2%) și în țările UE (+6,8%);
- o *mașini și aparate, echipamente electrice* – cu 7,4%, inclusiv în țările CSI (+10,8%), în Celelalte țări ale lumii (+9,2%) și în țările UE (+7,1%);
- o *produse ale industriei chimice* – cu 6,8%, din care în Celelalte țări ale lumii (+12,6%) și în țările UE (+10,5%);
- o *produse ale industriei alimentare* – cu 6,7%, din care în țările UE (+14,5%) și în țările CSI (+2,7%);
- o *produse ale regnului vegetal* – cu 6,2%, din care în țările CSI (+15,3%) și în țările UE (+8,3%) etc.

Totodată au înregistrat scăderi ale valorii unitare secțiunile, precum:

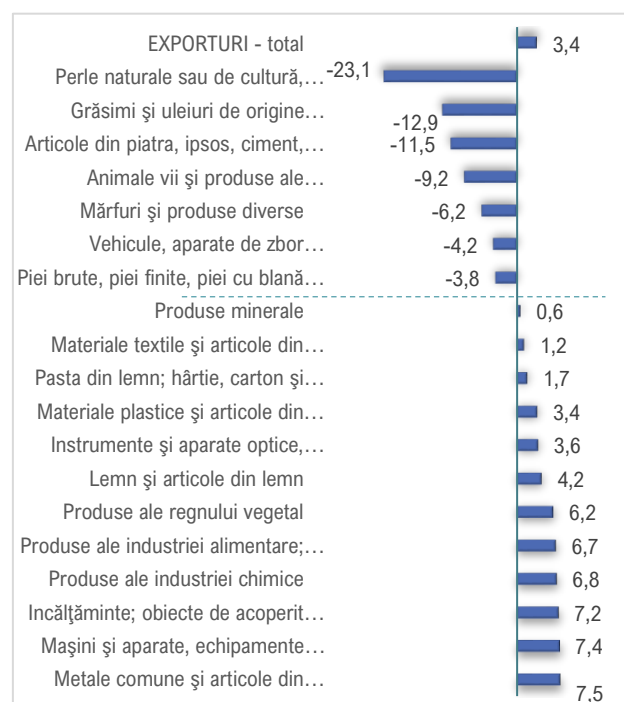
- o *vehicule, aparate de zbor (aeronave)* – în scădere cu 4,2%, dintre care în țările UE (-2,2%), în țările CSI (-9,3) și în Celelalte țări ale lumii (-10,9%);
- o *animale vii și produse ale regnului animal* – cu 9,2%, din care în țările UE (-19,2%);
- o *articole din piatră, ipsos, ciment, azbest; produse ceramice; sticlă și articole similare* - cu 11,5%, inclusiv în țările UE (-10,5%), Celelalte țări ale lumii (-15,1%) și în țările CSI (-35,5%);
- o *grăsimi și uleiuri de origine animală sau vegetală* – cu 12,9%, inclusiv în țările UE (-9,5%), țările CSI (-9,8%) și în Celelalte țări ale lumii (-28,3%) etc.

Figura 4.33. Creșterea (+), descreșterea (-) volumului fizic al exporturilor pe secțiuni de mărfuri în trimestrul III 2024, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.34. Creșterea (+)/descreșterea (-) prețurilor de export pe secțiuni de mărfuri în trimestrul III 2024, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Volumul fizic al importurilor în trimestrul III 2024 pe secțiuni de mărfuri.

Secțiunile de mărfuri cu volumului fizic importat în creștere, după cum urmează:

- *grăsimi și uleiuri de origine animală sau vegetală* – în creștere de 2,7 ori, din care din Celelalte țări ale lumii (în creștere de 4 ori) și din țările UE (+23,1%);
- *vehicule, aparate de zbor (aeronave), instalații plutitoare și echipamente auxiliare* – cu 33,7%, inclusiv din țările UE (+42,4%) și Celelalte țări ale lumii (+26,1%);
- *metale comune și articole din metale comune* – cu 33,5%, inclusiv din țările CSI (în creștere de 3,5 ori), din Celelalte țări ale lumii (+34,6%) și din țările UE (+17,5%);
- *mărfuri și produse diverse* - cu 30,6%, inclusiv din Celelalte țări ale lumii (+42%), din țările CSI (+18,6%) și din țările UE (+10,8%);
- *mașini și aparate, echipamente electrice* – cu 21,1%, din care importul din Celelalte țări ale lumii (+32,7%), din țările CSI (+27,6%) și din țările UE (+7,5%);
- *produse ale industriei alimentare, băuturi, tutun* – cu 18,5%, inclusiv din țările UE (+27,2%), din Celelalte țări ale lumii (+9,8%) și din țările CSI (+9%);
- *produse ale industriei chimice* – cu 18,2%, inclusiv din Celelalte țări ale lumii (+45,4%) și din țările UE (+10,5%) etc.

Doar 4 secțiuni de mărfuri, au înregistrat diminuări ale volumului fizic importat:

- *piei brute, piei finite, piei cu blană și produse din acestea* – în scădere cu 16,8%, inclusiv din țările UE (-29%) și din țările CSI (-73%);
- *animale vii și produse ale regnului animal* - cu 4,5%, din care țările UE (-22,2%);
- *produse minerale* – cu 4,2%, din care importul din Celelalte țări ale lumii (-53,1%) și din țările CSI (-80,4%);
- *încălțăminte* – cu 3,2%, din care țările CSI (-41,5%) și din țările UE (-48,7%).

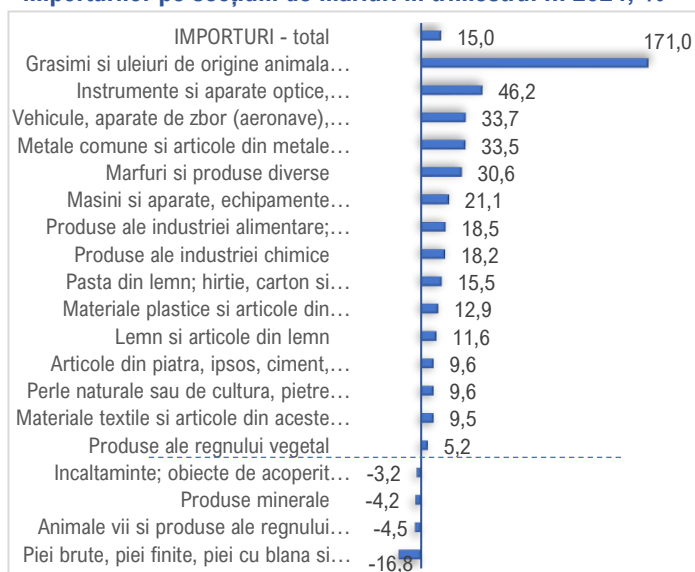
Valoarea uniutară (prețurile) importurilor pe secțiuni de mărfuri în trimestrul III 2024.

Secțiunile de mărfuri care au înregistrat scăderi ale valorii unitare la mărfurile importate, după cum urmează:

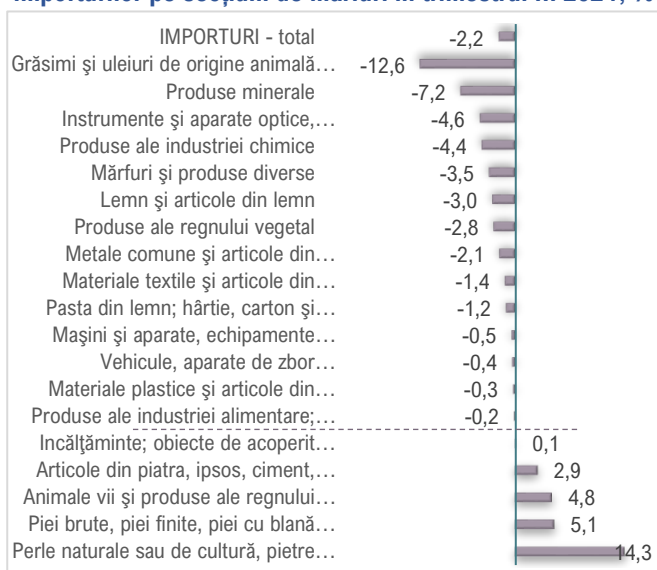
- *grăsimi și uleiuri de origine animală sau vegetală* – în scădere cu 12,6%, inclusiv din Celelalte țări ale lumii (-14,6%) și țările UE (-5,3%);
- *produse minerale* - cu 7,2%, din care țările CSI (-13,4%), Celelalte țări ale lumii (-12,3%) și țările UE (-6,1%);
- *instrumente și aparate optice, părți și accesorii ale acestora* - cu 4,6%, din care Celelalte țări ale lumii (-5,4%), țările CSI (-5%) și țările UE (-3,3%);
- *produse ale industriei chimice* – cu 4,4%, inclusiv din Celelalte țări ale lumii (-11,7%), țările CSI (-3,1%) și țările UE (-0,4%);
- *mărfuri și produse diverse* - cu 3,5%, inclusiv din Celelalte țări ale lumii (-4,8%) și țările UE (-1,1%);
- *produse ale regnului vegetal* - cu 2,8%, inclusiv din țările UE (-5%) și din Celelalte țări ale lumii (-2%).

Secțiunile de mărfuri cu creșteri ale valorii unitare a importurilor:

- *animale vii și produse ale regnului animal* – în creștere cu 4,8%, din care Celelalte țări ale lumii (+7,7%), țările CSI (+7,6%) și țările UE (+1,3%);
- *articole din piatra, ipsos și articole similare* – cu 2,9%, din care țările CSI (+11,4%), Celelalte țări ale lumii (+3,1%) și țările UE (+1,3%);
- *încălțăminte; obiecte de acoperit capul, umbrele și articole similare* – cu 0,1%, din care țările UE (+21,9%).

Figura 4.35. Creșterea (+), descreșterea (-) volumului fizic al importurilor pe secțiuni de mărfuri în trimestrul III 2024, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Figura 4.36. Creșterea (+)/descreșterea (-) valorii unitare a importurilor pe secțiuni de mărfuri în trimestrul III 2024, %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Indicele raportului de schimb (în engl. „Terms of trade”)⁷

Indicele raportului de schimb în comerțul exterior cu mărfuri în trimestrul III 2024 a fost eficient, constituind 105,7%, fapt ce reflectă că prețurile produselor exportate au fost majore prețurilor produselor importate. Datele atestă o îmbunătățire a eficienței comerțului exterior comparativ cu trimestrul III 2023 (88,6%), precum și față de trimestrul precedent (trimestrul II 2024 – 101,3%).

Secțiunile de mărfuri cu indicele raportului de schimb **eficient**:

- o *produse ale industriei chimice* – 112%, din care Celelalte țări ale lumii (128%), țările UE (111%) și țările CSI (103%);
- o *metale comune și articole din metale comune* – 110%, din care Celelalte țări ale lumii (111%), țările UE (109%) și țările CSI (105%);
- o *produse ale regnului vegetal* – 109%, din care țările UE (114%) și țările CSI (106%);
- o *instrumente, aparate optice și accesorii ale acestora* – 109%, din care țările CSI (125%), Celelalte țări ale lumii (108%), țările UE (107%);
- o *produse minerale* – 108%, din care țările UE (125%), țările CSI (117%) și Celelalte țări ale lumii (112%);
- o *mașini și aparate, echipamente electrice* – 108%, inclusiv Celelalte țări ale lumii (111%), țările CSI (109%), țările UE (106%);
- o *produse ale industriei alimentare* – 107%, dintre care țările UE (116%);
- o *materiale textile* – 103%, din care Celelalte țări ale lumii (105%) și țările UE (105%) etc.

Secțiunile de mărfuri cu indicele raportului de schimb **deteriorat**:

- o *articole din piatra, ipsos și articole similare* – 86%, inclusiv țările UE (88%), Celelalte țări ale lumii (82%) și țările CSI (58%);
- o *animale vii și produse ale regnului animal* – 87%, din care țările UE (80%);
- o *vehicule, aparate de zbor (aeronave)* – 96%, inclusiv țările UE (96%), Celelalte țări (93%) și țările CSI (86%);
- o *mărfuri și produse diverse* – 97%, din care Celelalte țări ale lumii (95%) și țările UE (95%) etc.

⁷ Indicele raportului de schimb reprezintă raportul dintre indicele prețului de export și prețului de import: dacă indicele este sub 100%, reprezentând deteriorarea indicelui, rezultă că prețurile de export sunt mai mici decât prețurile de import.

5. Sectorul social

5.1. Piața muncii

În trimestrul III 2024 populația cu vârstă de 15 ani și peste a constituit 2 mil. persoane, reprezentată de două categorii principale: forța de muncă (45,5%) și populația în afara forței de muncă (54,5%). **Forța de muncă** (populația activă), care include populația ocupată și șomerii, a constituit **910,2 mii** persoane, fiind în diminuare cu 3,9% față de trimestrul III 2023. **Rata de participare la forța de muncă** a fost de 45,5%, în scădere cu 0,5 p.p.

Figura 5.1. Repartizarea populației de 15 ani și peste în trimestrul III 2024, mii persoane

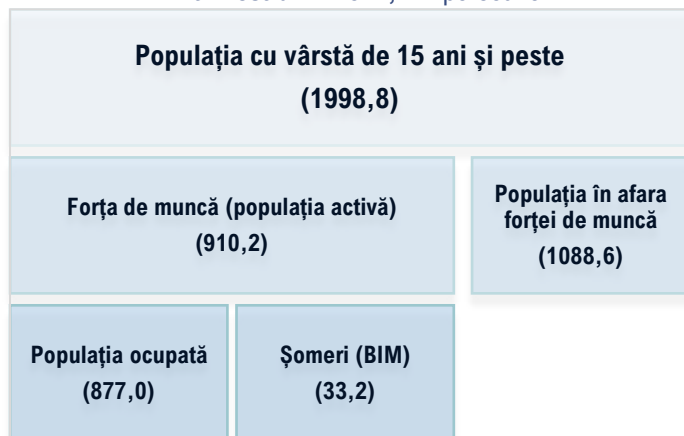
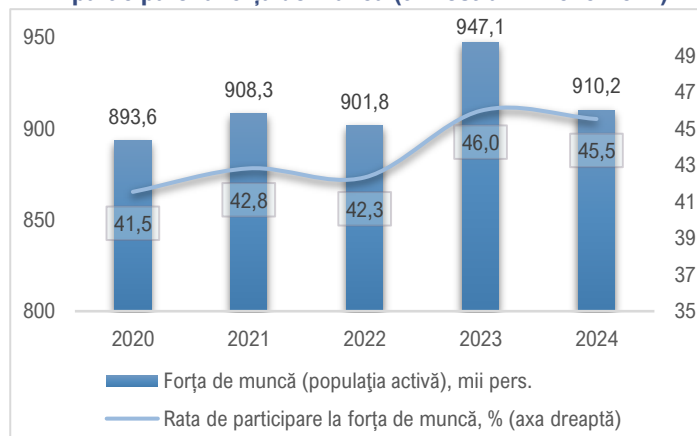

Figura 5.2. Forța de muncă (populația activă) și rata de participare la forța de muncă (trimestrul III 2020-2024)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Numărul **populației ocupate** în trimestrul III 2024 a constituit 877 mii persoane și s-a diminuat cu 30,9 mii persoane (-3,4%) comparativ cu trimestrul III 2023.

Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste (proporția persoanelor ocupate în vârstă de 15 ani și peste față de populația totală din aceeași categorie de vârstă) a fost de 43,9%, micșorându-se cu 0,2 p.p. față de trimestrul III al anului precedent.

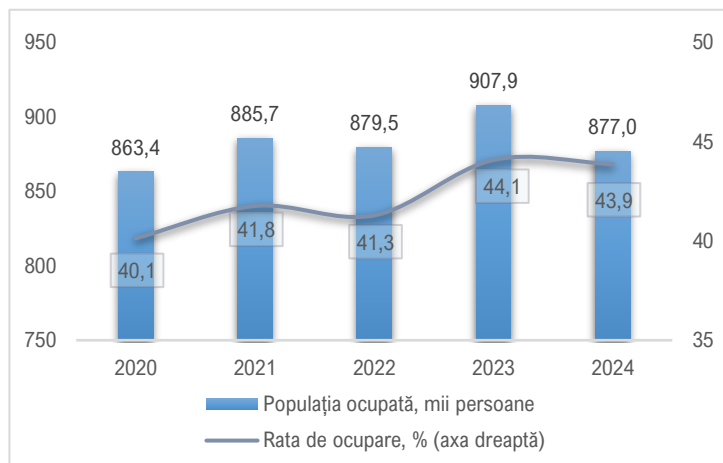
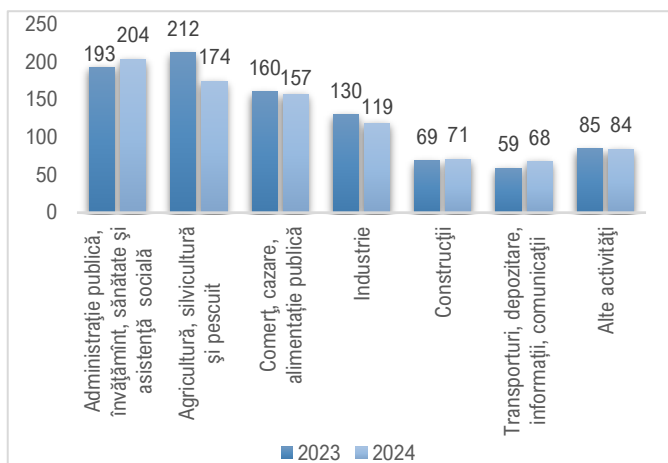
În trimestrul III 2024 cea mai mare pondere a populației ocupate se atestă în sectoarele: administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială (23,2%); agricultură, silvicultură și pescuit (19,9%); comerț cu ridicata și amănuntul, activități de cazare și alimentație publică (17,9%); industrie (13,5%) etc.

Se atestă creșterea numărului populației ocupate în principalele sectoare precum:

- administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială – cu 10,9 mii (+5,6%);
- transport și depozitare, informații și comunicații – cu 9 mii persoane (+15,3%);
- construcții - cu 2,2 mii persoane (+3,2%).

Totodată, numărul populației ocupate s-a diminuat în activitățile:

- agricultură, silvicultură și pescuit – cu 38 mii persoane (-17,9%);
- industrie – cu 11,6 mii persoane (-8,9%);
- comerț cu ridicata și cu amănuntul, activități de cazare și alimentație publică – cu 2,9 mii (-1,8%);
- alte activități – cu 0,5 mii persoane (-0,6%).

Figura 5.3. Populația ocupată și rata de ocupare în trimestrul III 2020-2024**Figura 5.4. Populația ocupată pe activități economice în trimestrul III 2023-2024, mii persoane**

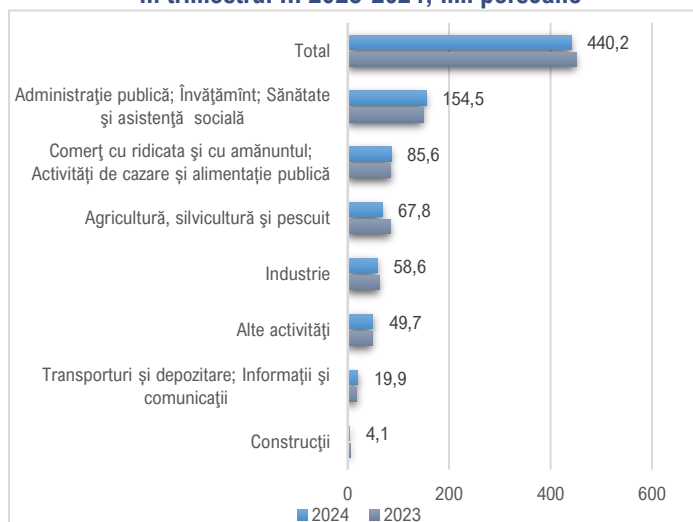
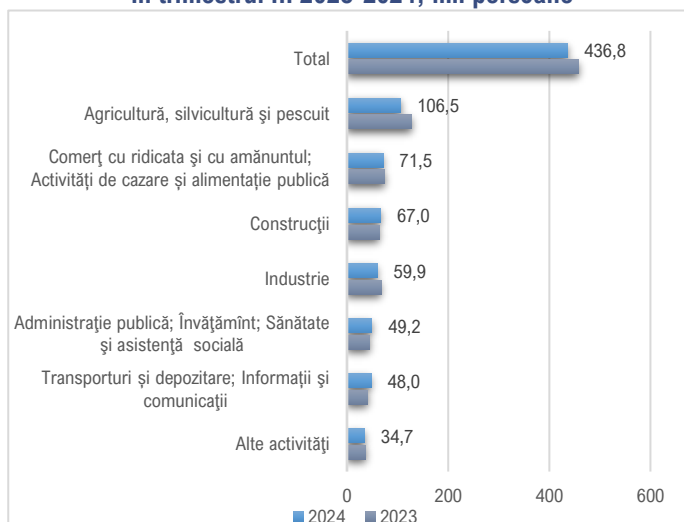
Sursă: Biroul Național de Statistică

Ponderea femeilor în totalul populației ocupate în trimestrul III 2024 constituie 50,2% (440,2 mii pers.), cu 0,6 p.p. mai mare comparativ cu același trimestru 2023. Numărul femeilor ocupate s-a diminuat cu 2,2% (sau cu 9,9 mii pers.).

Cele mai accentuate contribuții negative la această diminuare au fost generate de ocuparea femeilor în sectoare precum: agricultură, unde numărul femeilor ocupate a înregistrat o diminuare de 19,1%, industrie (-5,7%), construcții (-11,3%). Totodată, sectoarele în care a fost înregistrată majorare au fost: administrație publică; învățământ; sănătate și asistență socială (+3,9%), transporturi și depozitare; informații și comunicații (+11,7%), comerț cu ridicata și cu amănuntul; activități de cazare și alimentație publică (+0,7%), alte activități (+3,4%).

În același timp, numărul bărbaților în totalul populației ocupate a fost de 436,8 mii persoane (49,8%), înregistrând o scădere de 4,6% față de trimestrul III 2023.

Cea mai semnificativă contribuție negativă a fost generată de sectorul agriculturii, unde s-a înregistrat o diminuare de 17,1%, urmat de industrie (-11,9%), comerț cu ridicata și cu amănuntul; activități de cazare și alimentație publică (-4,7%), alte activități (-5,9%). Totodată, în transporturi și depozitare; informații și comunicații s-a înregistrat o creștere de 16,9%, urmat de administrație publică; învățământ; sănătate și asistență socială (+11,3%) și construcții (+4,3%).

Figura 5.5. Numărul femeilor ocupate pe activități economice în trimestrul III 2023-2024, mii persoane**Figura 5.6. Numărul bărbaților ocupați pe activități economice în trimestrul III 2023-2024, mii persoane**

Sursă: Biroul Național de Statistică

Numărul **șomerilor**, estimat conform definiției Biroului Internațional al Muncii (BIM), în trimestrul III 2024 a fost de 33,2 mii și s-a diminuat cu 15,3% față de trimestrul III 2023 (39,2 mii).

Rata șomajului (ponderea șomerilor BIM în forța de muncă) la nivel de țară în trimestrul III 2024 a constituit 3,6%, fiind în diminuare cu 0,5 p.p. față de același trimestru al anului precedent (4,1%).

Potrivit datelor operative ale Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, în perioada ianuarie-septembrie 2024 la oficiile forței de muncă s-au înregistrat circa 13,1 mii șomeri, fiind în scădere cu 31,9% comparativ cu ianuarie-septembrie 2023. Cumulativ în 9 luni 2024, 41,9% dintre aceștia au fost plasați în câmpul muncii. Numărul șomerilor înregistrați a scăzut semnificativ ca urmare a implementării reformei ANOFM, care a inclus măsuri menite să reducă numărul persoanelor înregistrate fără intenția reală de a căuta un loc de muncă, inclusiv raportarea lunară obligatorie și eliminarea asigurării medicale pentru șomerii care nu au contribuit la bugetul asigurărilor medicale.

Figura 5.7. Șomeri BIM și rata șomajului în trimestrul III 2020-2024

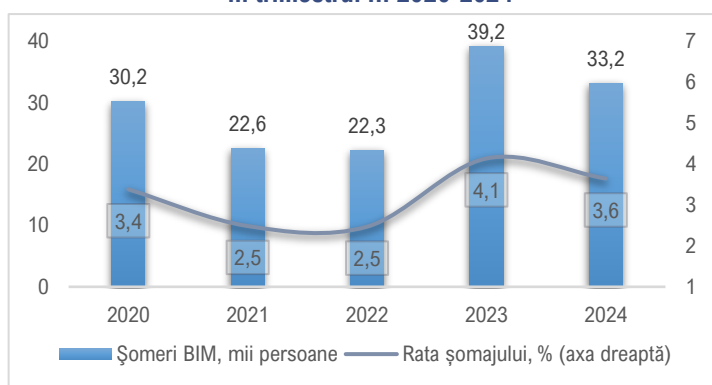
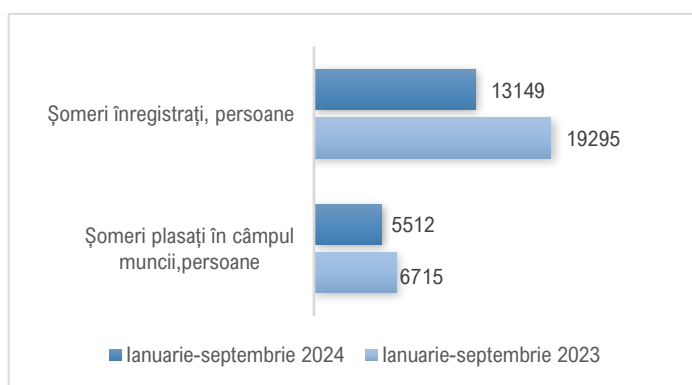

Figura 5.8. Numărul șomerilor, persoane

Sursă: Biroul Național de Statistică, ANOFM

Populația în afara forței de muncă în trimestrul III 2024 a constituit 1088,6 mii persoane, fiind în scădere cu 2,1% față de trimestrul III 2023 și depășind forța de muncă cu 19,6%.

Rata de inactivitate în trimestrul III al anului curent a constituit 54,5%, fiind cu 0,5 p.p. mai mare față de aceeași perioadă a anului 2023.

Cea mai mare pondere în cadrul populației inactive (43,3%), revine categoriei de pensionari, urmași de grupul elevilor și studenților (14%) și persoanele care nu lucrează și nu caută un loc de muncă în Republica Moldova, deoarece deja au un loc de muncă peste hotare sau care planifică să lucreze peste hotare (11%). În rândul altor persoane inactive se mai regăsește grupul persoanelor care îngrijesc de familie (persoanele casnice) (10,4%), precum și persoanele (declarat de gospodării) ca fiind plecate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru pentru o perioadă mai mică de un an (5,2%).

Figura 5.9. Populația în afara forței de muncă (populația inactivă) și rata de inactivitate (trimestrul III 2020-2024)

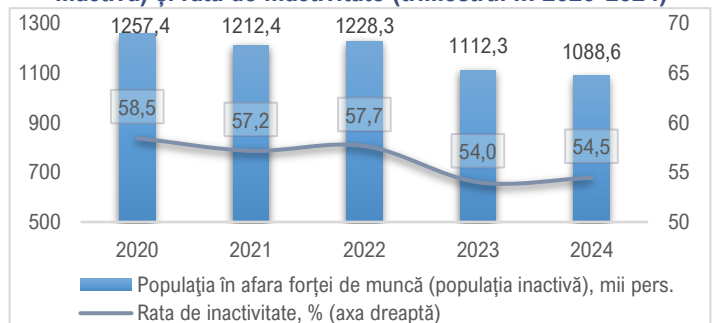
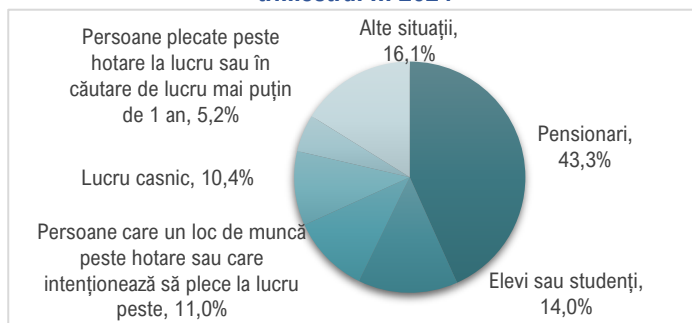

Figura 5.10. Structura populației în afara forței de muncă în trimestrul III 2024

Sursă: Biroul Național de Statistică

În al treilea trimestru al anului 2024, numărul **populației ocupate cu loc de muncă informal** a constituit 191,5 mii persoane, diminuându-se cu 16,7% (sau 38,4 mii persoane) față de trimestrul III 2023. În totalul populației ocupate, ponderea ocupațiilor informale a fost de 21,8%, cu o diminuare de 3,5 p.p. Din numărul total de persoane cu un loc de muncă informal, 128,7 mii persoane (67,2%) au lucrat în sectorul informal, numărul acestora fiind în scădere cu 17,7% față de trimestrul III 2023, în sectorul formal își desfășoară activitatea 60,4 mii persoane (31,6% din total), în scădere cu 13,7% față de perioada similară a anului 2023.

Forța de muncă subutilizată⁸ a totalizat 71,9 mii persoane în al treilea trimestru 2024, marcând o diminuare de 19% în comparație cu trimestrul III 2023 (88,7 mii pers.). Cea mai mare pondere în forța de muncă subutilizată, de 46,2%, le revine șomerilor, cu 2 p.p. mai mult comparativ cu perioada respectivă a anului 2023. Forța de muncă potențială⁹ a constituit 28,1% din total (+5,7 p.p.) și au însumat 20,2 mii persoane, iar persoanele subocupate – 25,7% din total (-7,7 p.p.) sau 18,5 mii persoane. **Rata de subutilizare a forței de muncă** (în raport cu forța de muncă extinsă) a constituit 7,7%, fiind cu 1,4 p.p. mai mică comparativ cu aceeași perioadă a anului 2023 (9,2%).

Figura 5.11. Ocupații informale după tipul unității de producție și ponderea persoanelor cu un loc de muncă informal în totalul populației ocupate (trimestrul III 2020-2024)

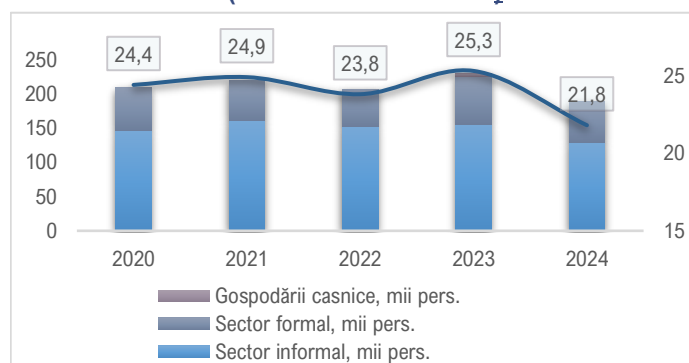
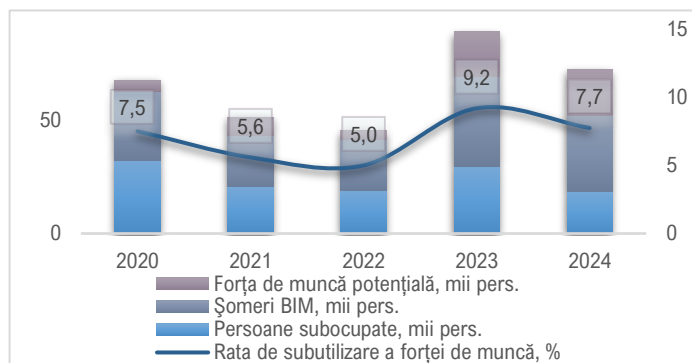

Figura 5.12. Forța de muncă subutilizată după componente și rata de subutilizare (trimestrul III 2020-2024)

Sursă: Biroul Național de Statistică, calculele MDSD

5.2. Remunerarea muncii

Câștigul salarial mediu lunar nominal brut¹⁰ al unui salariat din economia națională în ianuarie-septembrie 2024 a constituit 13786,7 lei și s-a majorat cu 14,8% în termeni nominali față de 9 luni 2023. În termeni reali câștigul salarial s-a majorat cu 10,1%, determinat de rata scăzută a inflației (4,3%), majorarea cuantumului salariului minim pe economie cu 25% și măsuri de susținere a angajaților din sectorul bugetar. Exprimat în valută străină câștigul salarial a constituit circa 716 Euro sau 779 dolari SUA.

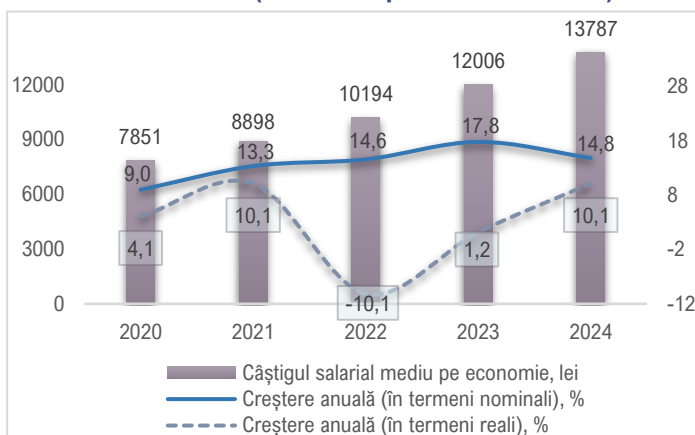
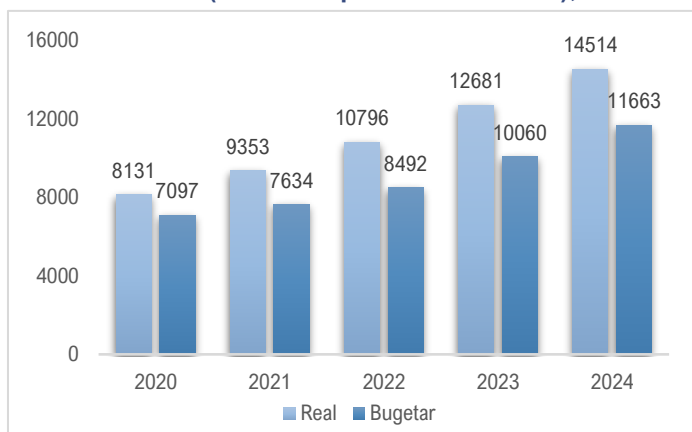
Sectorul bugetar – 11662,8 lei, în creștere cu 15,9% în termeni nominali și cu 11,2%, în termeni reali față de ianuarie-septembrie 2023.

Sectorul real – 14513,5 lei, s-a majorat cu 14,5% în termeni nominali și cu 9,8% în termeni reali.

⁸ Forța de muncă subutilizată cuprinde, conform definiției, persoanele subocupate, șomerii și forța de muncă potențială

⁹ Forța de muncă potențială reprezintă suma a două categorii de persoane: „persoane inactive care caută un loc de muncă, dar nu sunt disponibile să înceapă lucrul” și „persoane inactive care nu caută un loc de muncă, dar sunt disponibile să înceapă lucrul”

¹⁰ Câștigul salarial mediu lunar nominal brut: unitățile din sectorul real cu 4 și mai mulți salariați și toate instituțiile bugetare.

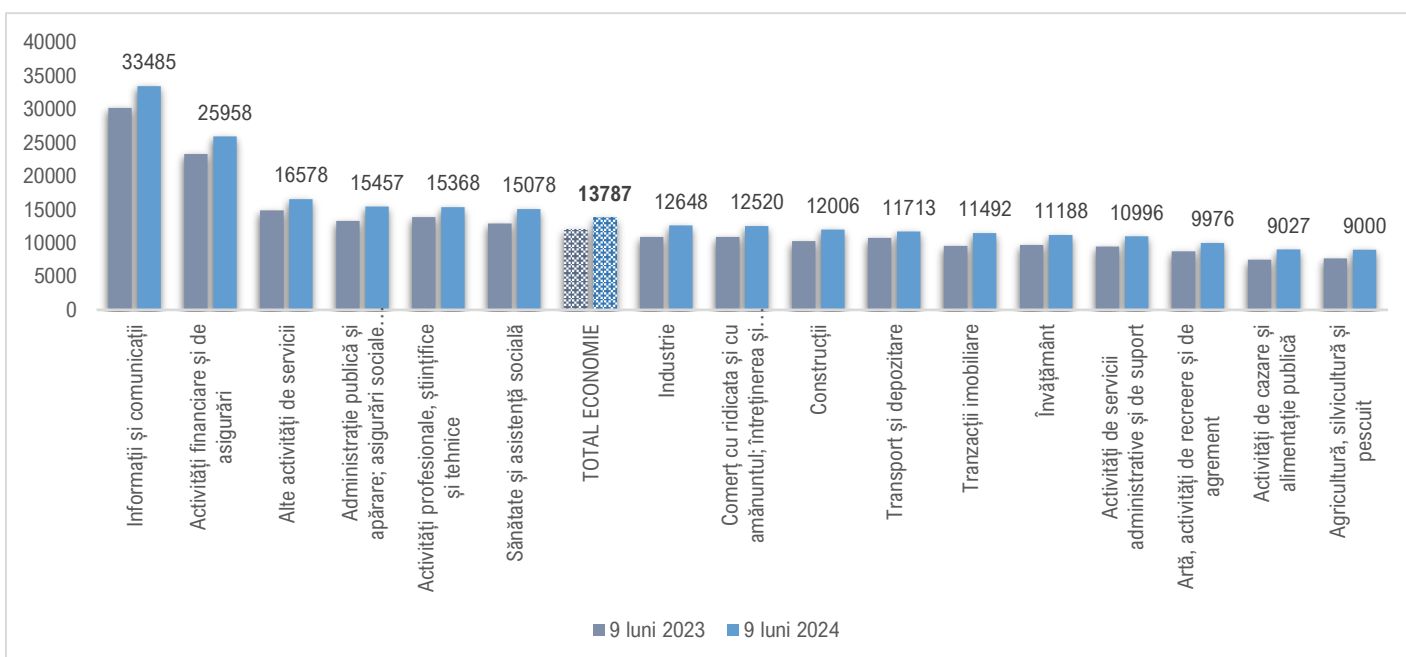
Figura 5.13. Evoluția câștigului salarial mediu lunar pe economie (ianuarie-septembrie 2020-2024)**Figura 5.14. Evoluția câștigului salarial mediu lunar pe sectoare (ianuarie-septembrie 2020-2024), lei**

Sursă: Biroul Național de Statistică

În ianuarie-septembrie 2024 în toate activitățile economice s-au înregistrat majorări ale câștigului salarial mediu lunar (în termeni reali) comparativ cu aceeași perioadă 2023. Cea mai mare creștere a salariilor a fost înregistrată în activitățile de cazare și alimentație publică (+15,2%).

Salarii mai mari decât media pe economie au fost achitate în activități precum: informații și comunicații (de circa 2,4 ori decât media pe economie), activități financiare și de asigurări (de 1,9 ori), alte activități de servicii (+20,2%), administrație publică și apărare, asigurări sociale obligatorii (+12,1%), activități profesionale, științifice și tehnice (+11,5%), sănătate și asistență socială (+9,4%).

Câștigurile salariale sub pragul mediei naționale: agricultură, sivicultură și pescuit (65,3% față de media pe economie), activități de cazare și alimentație publică (65,5%), artă, activități de recreere și agrement (72,4%), activități de servicii administrative și de suport (79,8%), învățământ (81,1%), tranzacții imobiliare (83,4%), transport și depozitare (85%), construcții (87,1%), comerț cu ridicata și amănuntul (90,8%), industrie (91,7%).

Figura 5.15. Câștigul salarial mediu lunar pe activități economice în ianuarie-septembrie 2023-2024, lei

Sursă: Biroul Național de Statistică